

MEMÒRIA TÈCNICA

PLA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER A LA SOSTENIBILITAT DE LA RESERVA DE BIOSFERA DE MENORCA

2023-2030

Coordinació i supervisió del projecte:

Joana Maria Pons – Tècnica en Educació Ambiental de la Reserva Biosfera de Menorca. Consell Insular de Menorca

Equip d'elaboració i redacció del projecte:

Alexandre Martorell Reig - Coordinador de l'equip redactor. Ambientòleg i Tècnic Agrícola

Sara Nebot Meneu – Geògrafa mediambiental especialitzada en Riscos naturals

Eva María Barraón del Amo – Biòloga especialitzada en Educació Ambiental

Joshua Briz Ferrando – Politòleg i Jurista especialitzat en Govern Obert, Participació ciutadana i Protecció de dades

María López Devesa – Periodista, Comunicació i Xarxes socials

SEQUOIA

Col·laboradors:

Nuria Galarza Lozano – Pedagoga especialitzada en Educació Ambiental

Eduard López Martí – Tècnic en Educació Infantil especialitzat en Educació Ambiental

Agraïments:

Agraïm la col·laboració i les aportacions al contingut del Pla, a les entitats educatives, empreses, associacions, equipaments d'educació ambiental, ajuntaments, i a totes les persones que han fet possible la redacció del primer Pla d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat de la Reserva de Biosfera de Menorca.

PLA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER A LA SOSTENIBILITAT DE
LA RESERVA DE BIOSFERA DE MENORCA

ÍNDEX

1. ANÀLISI DE LA SITUACIÓ ACTUAL	7
1.1. Anàlisi física, territorial i de l'entorn dins la Reserva de Biosfera de Menorca	7
1.2. Anàlisi demogràfica i social	9
1.3. Anàlisi socioeconòmica, sectors productius i d'ocupació	11
1.3.1. Sector primari.....	12
1.3.2. Sector secundari.....	14
1.3.3. Sector terciari.....	15
1.3.4. Ocupació.....	16
1.4. Anàlisi mediambiental i de salut	19
1.4.1 Biodiversitat i paisatge	19
1.4.2 Aigua.....	25
1.4.3 Aire	29
1.4.4 Canvi climàtic	32
1.4.5 Energia.....	35
1.4.6 Mobilitat.....	36
1.4.7 Salut i Alimentació.....	37
1.4.8 Residus	39
1.5. Anàlisi de l'educació ambiental, equipaments i recursos	41
1.6. Anàlisi de situació sobre la igualtat i l'accessibilitat	52
1.7. Anàlisi d'instruments de planificació	54
2. PARTICIPACIÓ AL DIAGNÒSTIC	59
2.1. Anàlisi dels resultats de les enquestes	59
2.2. Anàlisi de les taules de treball	61
2.2.1. Primera sessió de participació.....	61
2.2.2. Segona sessió de participació.....	63
3. ANÀLISI DAFO: PROBLEMÀTIQUES, REPTES I ACTIUS	66
4. ANTECEDENTS I JUSTIFICACIÓ DEL PLA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER A LA SOSTENIBILITAT DE LA RESERVA DE BIOSFERA DE MENORCA	79
5. MARC CONCEPTUAL SOBRE L'EDUCACIÓ AMBIENTAL	83

6. MISSIÓ	87
7. VISIÓ	87
8. OBJECTIUS ESTRATÈGICS	88
9. PRINCIPIS QUE GUIEN EL PLA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER A LA SOSTENIBILITAT DE MENORCA	91
10. BENEFICIARIS DEL PLA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL	93
11. PROPOSTES D'ACCIÓ	95
11.1. Accions a l'àmbit de l'Administració i Organitzatiu	98
11.2. Accions a l'àmbit de l'Educació Formal	133
11.3. Accions a l'àmbit de la Ciutadania, teixit Econòmic-Social i Voluntariat	139
12. SEGUIMENT I CONTROL	156
13. CRONOGRAMA TEMPORAL	167
14. PRESSUPOST APROXIMAT	177
15. MECANISMES DE FINANÇAMENT	183

ÍNDEX DE FIGURES

Figura 1. Zonificació de la reserva de la biosfera de Menorca.....	8
Figura 2. Població dels municipis de Menorca a l'any 2021.	9
Figura 3. Evolució de la població de Menorca (2000-2021).....	10
Figura 4. Piràmide de població de Menorca de l'any 2021.	11
Figura 5. Nombre d'empreses a Menorca segons l'activitat principal al 2012 i 2021.	12
Figura 6. Tipologia de cultiu en producció a Menorca a l'any 2010.....	13
Figura 7. Evolució del nombre de llicències d'obra en habitatges segons el tipus d'obra a Menorca (2000-2019).	15
Figura 8. Nombre d'empreses del sector terciari el 2012 i el 2022 segons la seva activitat econòmica principal.	15
Figura 9. Nombre de persones afiliades a la Seguretat Social a l'any 2021 a Menorca, en total i per sectors d'activitat.....	17
Figura 10. Població aturada en funció de l'activitat econòmica a Menorca el 2021.	18
Figura 11. Unitats hidrogeològiques de Menorca.....	25
Figura 12. Total de cabals depurats (m3) mensuals a les EDAR gestionades per ABAQUA a Menorca l'any 2019.....	29
Figura 13. Emissions de CO 2 per sectors econòmics a Menorca.	30
Figura 14. Emissions directes de CO2 a Menorca (1990-2020).....	31
Figura 15. Tendències mensuals de les temperatures mitges, màximes i mínimes registrades a l'aeroport de Maó durant el període 1971-2016.	32
Figura 16. Consum d'aliments a Menorca.....	38
Figura 17. Quantitats recollides de residus als municipis de Menorca (2021).	40
Figura 18. Quantitats recollides de les diferents fraccions a Menorca, per mesos, a l'any 2021.	40
Figura 19. Oferta educativa ambiental per nivells a Menorca.....	52

ÍNDEX D' IMATGES

Imatge 1. Espècies de flora invasores de Menorca: <i>Carpobrotus edulis</i> (1), <i>Disphyma crassifolium</i> (2), <i>Pennisetum sp. pl.</i> (3), <i>Helianthus tuberosus</i> (4) i <i>Pittosporum tobira</i> (5).....	20
Imatge 2. Diversitat de fauna existent a Menorca: <i>Milvus milvus</i> (1), <i>Neophron percnopterus</i> (2), <i>Atelerix algirus subsp. vagans</i> (3) i <i>Testudo hermanni</i> (4).	22
Imatge 3. Espècies de fauna endèmiques de Menorca: <i>Podarcis lilfordi</i> (1), <i>Euscorpius balearicus</i> (2) i <i>Timarcha balearica</i> (3).....	22
Imatge 4. Espècies de fauna exòtiques i invasores de Menorca: <i>Trachemys scripta</i> (1), <i>Rhynchophorus ferrugineus</i> (2) i <i>Caenoplana coerulea</i> (3).	23
Imatge 5. Espècies marines de flora i fauna característiques de Menorca: <i>Cymodocea nodosa</i> entre <i>Posidonia oceanica</i> (1), <i>Pinna nobilis</i> (2), <i>Palinurus elephas</i> (3) i <i>Scyllarides latus</i> (4).	24
Imatge 6. Zones humides de Menorca: S'Albufera des Grau (esquerra) i el prat de Lloriac (dreta).	28
Imatge 7. Itineraris interpretatius realitzats a Menorca per a grups escolars (esquerra) i adults (dreta).....	45
Imatge 8. Quaderns didàctics i quaderns de camp de l'Agència Menorca Reserva de la Biosfera	46
Imatge 9. Instal·lacions del centre de Geologia de Menorca.....	48
Imatge 10. Es Pinaret (esquerra) i el Far de Cavalleria (dreta).	49
Imatge 11. Edifici del Centre Artesanal de Menorca.	49
Imatge 12. Sessions de treball realitzades amb entitats i organismes de Menorca.....	63
Imatge 13. Segona sessió de treball realitzades amb entitats i organismes de Menorca.	64

ÍNDEX DE TAULES

Taula 1. Descripció de les diferents zones de la RBM	8
Taula 2. Activitats d'educació ambiental a Menorca (2021-2022).	42
Taula 3. Entitats i persones entrevistades a les reunions.	62

1. ANÀLISI DE LA SITUACIÓ ACTUAL

En aquest apartat es duu a terme el diagnòstic actual de la situació de l'illa de Menorca respecte al seu territori i medi ambient, a la seva demografia i societat, a la seva economia, a l'estat de l'educació ambiental, i als instruments de planificació existents.

El diagnòstic que es mostra a aquesta secció és un resum del diagnòstic complet, el qual es pot consultar a l'apartat "Inici" del Portal Web del Pla d'Educació per a la Sostenibilitat de la Reserva de Biosfera de Menorca (<https://www.plaeducamenorca.es/>), concretament, a partir del subapartat "Diagnòstic de la situació actual", o fent clic al següent link: [Diagnòstic Final](#).

1.1. Anàlisi física, territorial i de l'entorn dins la Reserva de Biosfera de Menorca

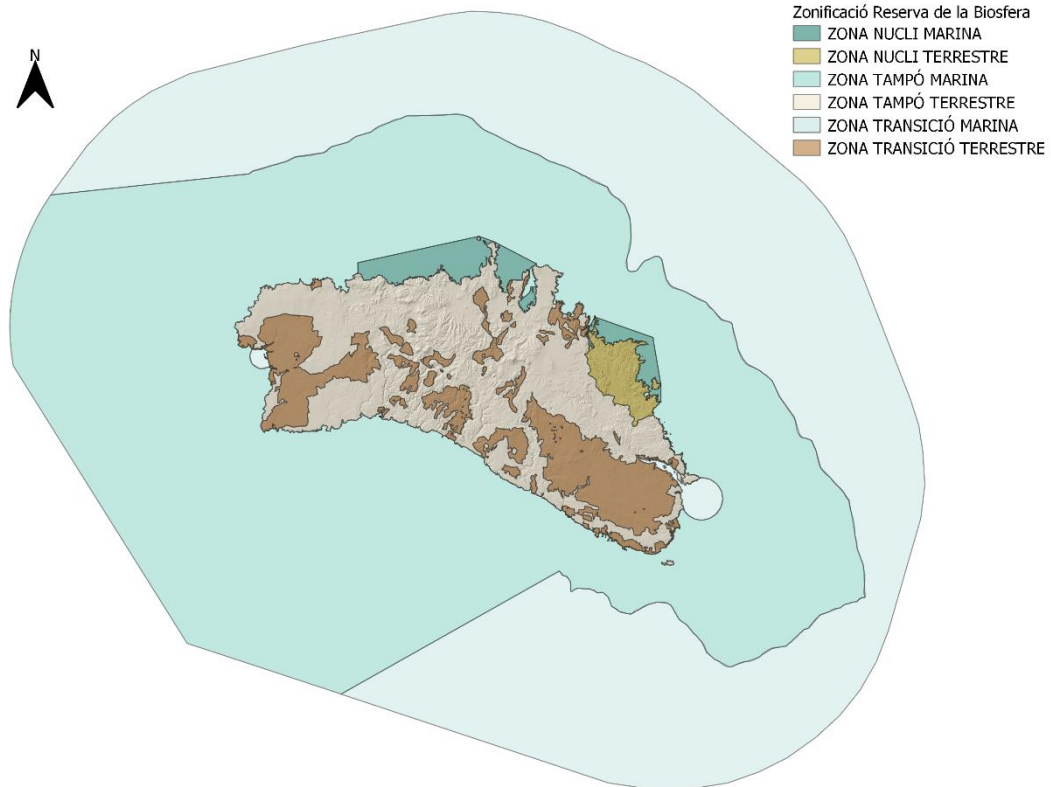
Menorca es troba situada a la Mediterrània Occidental, és una de les illes que conforma l'arxipèlag Balear, té una superfície de 694,75 km² i una longitud de línia de costa de 366,80 km, i de 429,92 km si se'n tenen en compte els illots (IBESTAT, 2022).

Menorca va ser declarada com a **Reserva de Biosfera** (d'ara endavant **RBM**) pel Programa sobre l'Home i la Biosfera (MAB) de la UNESCO, el 8 d'octubre de 1993, amb un total de 71.191 ha. Recentment, el 19 de juny del 2019, el Consell Internacional de Coordinació del Programa sobre l'Home i la Biosfera de la UNESCO va aprovar l'ampliació de la superfície de la Reserva fins a 514.485 ha. Aquesta ampliació es va basar en l'extensió de la superfície cap al mar, que quedava fora de la RBM anteriorment. El 85% de la seva extensió actual pertany a zona marina, suposant la **Reserva de Biosfera amb més superfície marina de la Mediterrània**. Per tant, la Reserva de Biosfera de Menorca compta amb **dues àrees diferenciades** en funció de la naturalesa: **445.005 ha de reserva marina** i **69.480 ha de reserva terrestre**. La part terrestre ocupa la totalitat de l'illa, mentre que la marina s'endinsa 12 milles marítimes a la Mar Territorial que envolta Menorca.

La RBM es basa en una categorització en funció del sector terrestre i marí, com es mostra a continuació:

Figura 1. Zonificació de la reserva de la biosfera de Menorca.

Font: Infraestructura de Dades Espacials (IDE) Menorca.

A continuació, s'analitzen les diferents zones de la Reserva de la Biosfera en funció de la naturalesa terrestre o marina:

Taula 1. Descripció de les diferents zones de la RBM

ZONA	TERRESTRE	MARINA
ZONA NUCLI	Superfície pertanyent al Parc Natural de s'Albufera des Grau, al nord de l'illa. Extensió de 5.006,7 ha. Comprèn ambients protegits de gran valor i interès: aiguamolls, terrenys agrícoles i ramaders, boscos, costes penya-segats i de platges, illots i zona marina.	Comprèn dues zones: part marina del Parc Natural de s'Albufera des Grau i la Reserva Marina del Nord de Menorca. Extensió de 6.615 ha. Comprèn espais naturals protegits destinats a la conservació i investigació.
ZONA TAMPÓ	Comprèn un conjunt d'àrees amb algun tipus de protecció: Àrees Naturals d'Especial Interès, Xarxa Natura 2000, alzinars protegits, punts de l'oest insular i del Parc Natural de s'Albufera des Grau juntament amb altres elements protegits del Pla territorial insular.	Correspon amb espais marins ja protegits (zones LIC i ZEPA de la Xarxa Natura 2000), a més de l'àrea que va fins al límit de la plataforma continental (al voltant dels 200 m de profunditat). Extensió de 245.855 ha.

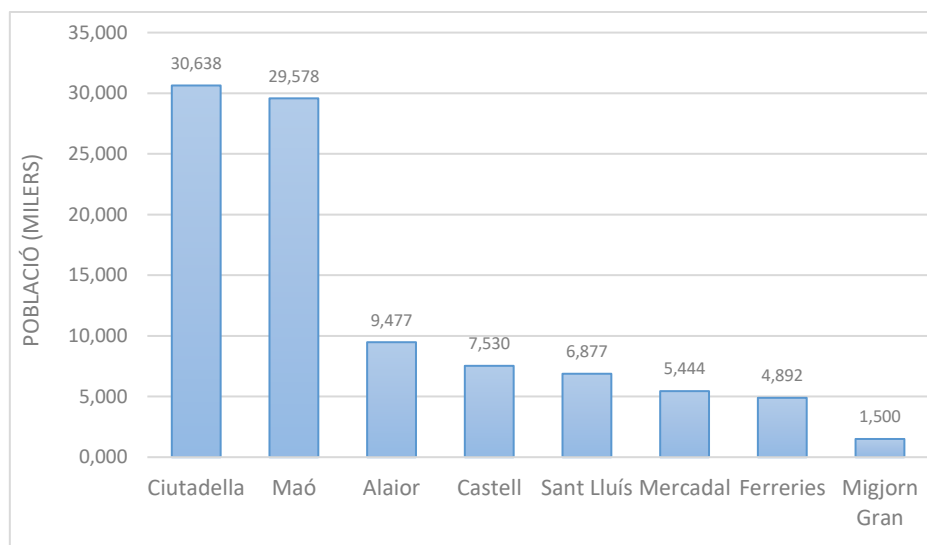

	Són hàbitats amb espècies representatives de la illa amb interès de conservació.	Són espais on hi ha dualitat entre la utilització del territori i la conservació dels seus elements naturals.
ZONA DE TRANSICIÓ	Comprèn les zones on es desenvolupa la major part de l'activitat humana de l'illa (nuclis urbans, zones portuàries i diversos terrenys agrícoles).	Inclou les àrees d'influència portuàries (el Port de Maó, la Cala de Sant Esteve, àrea entre el dic de Son Blanc i el Port de Ciutadella) i els espais d'ús i navegació intensa a l'entrada/sortida dels dos ports principals (Ciutadella i Maó).

1.2. Anàlisi demogràfica i social

Menorca té actualment 95.936 habitants, dels quals 47.759 són homes i 48.177 són dones (IBESTAT, 2022). Per municipis, Ciutadella de Menorca és el més poblat, seguit per Maó, Alaior, Es Castell, Sant Lluís, Es Mercadal, Ferreries i Es Migjorn Gran. Tot seguit, es mostra la població de cadascun dels municipis durant l'any 2021.

Figura 2. Població dels municipis de Menorca a l'any 2021.

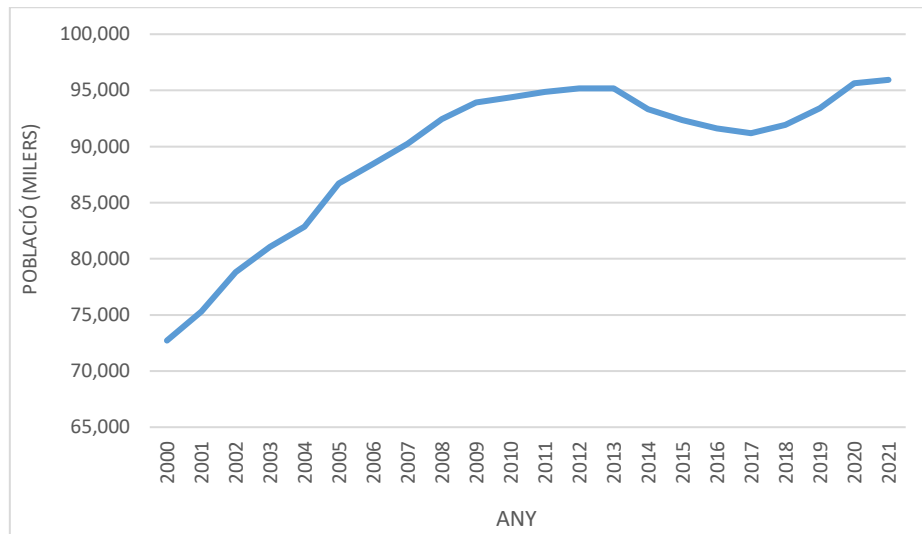

Font: IBESTAT (2022).

Menorca ha experimentat un gran augment de població entre l'any 2000, quan era de 72.716 habitants, i el 2013, amb 95.183 persones. Des del 2014 fins al 2017 la població va patir un lleuger descens, encara que des de l'any 2018 la xifra va tornar a augmentar fins a situar-se, actualment, en un nombre superior al del 2013.

Figura 3. Evolució de la població de Menorca (2000-2021).

Font: IBESTAT (2022).

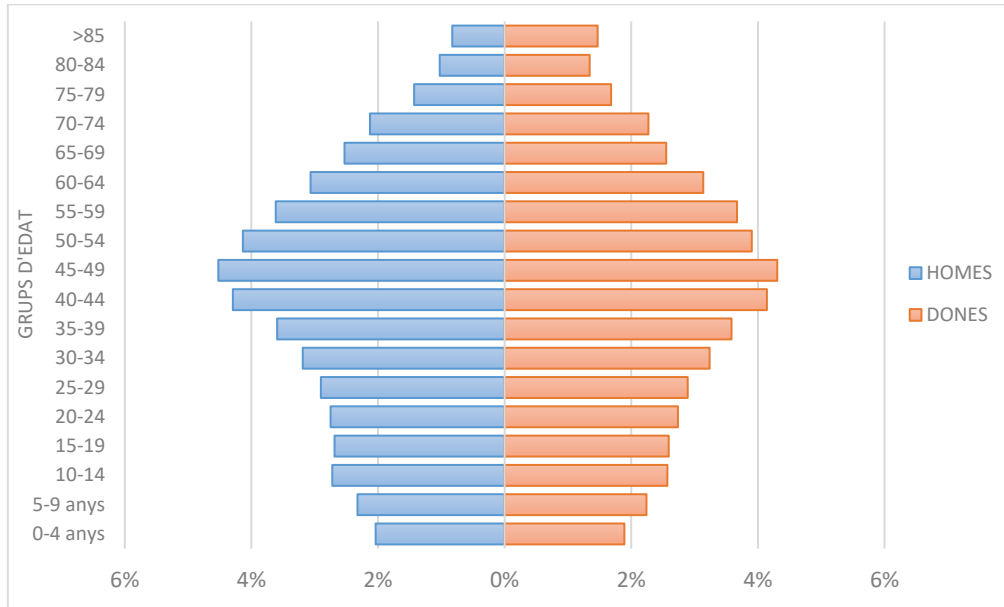
La població present a l'illa varia completament entre els mesos de maig i octubre, especialment durant el període estival, quan Menorca experimenta un augment a la Pressió Humana Diària (nombre de persones que hi ha, en un dia, a Menorca), duplicant-ne el nombre.

Cal destacar que les conseqüències implicades per la pandèmia des de l'any 2020 han reduït l'arribada de població de fora de l'illa, per la qual cosa la variabilitat en el nombre d'habitants entre els mesos estivals i la resta d'any és, en comparació, lleugerament menor. El mes d'agost de l'any 2021 es va registrar a l'illa un total de 296.606 turistes, mentre que a l'any 2016, es va arribar a 328.143 persones (IBESTAT, 2022).

Pel que fa a l'estructura de la població menorquina, correspon amb un territori desenvolupat, amb una piràmide poblacional regressiva. Una part important de la població es troba a la franja d'edat compresa entre 30 i 64 anys, mentre que la resta d'edats tenen una proporció més baixa sobre el total de l'illa.

Figura 4. Piràmide de població de Menorca de l'any 2021.

Font: IBESTAT (2021).

El moviment natural de la població ha experimentat un gran canvi respecte a finals del segle anterior, ja que se registra una reducció en la taxa de fecunditat el 2020 a Menorca, sent la global, per cada 1000 habitants, de 29,20%, davant del 38,18% del 1995 i el 35,22% del 2012 (IBESTAT, 2022).

Pel que fa a la taxa de pobresa a Menorca, entesa com la població amb ingressos per unitat de consum inferior al 60% de la mitjana, es trobava en 15% al 2019 (OBSAM, 2022). Aquesta és lleugerament més elevada entre les dones i els grups menors de 18 anys.

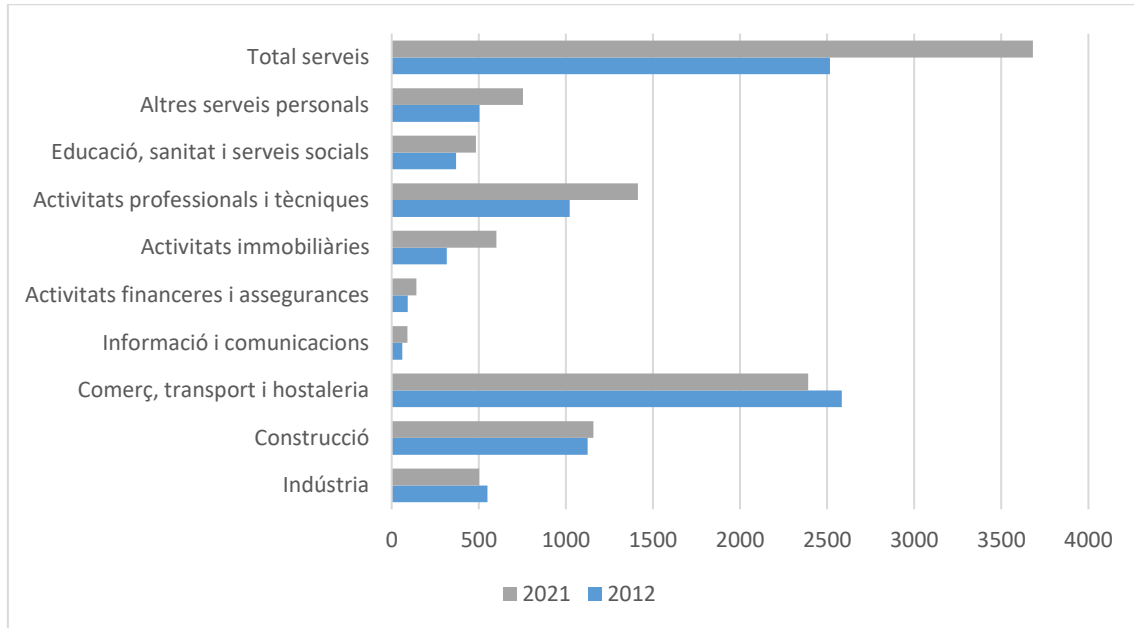
1.3. Anàlisi socioeconòmica, sectors productius i d'ocupació

El sistema econòmic de l'illa ha passat d'estar basat en el sector primari i industrial a ser dominat pel sector terciari de prestació de serveis al turisme. Aquest canvi s'ha traslladat al paisatge mitjançant una transformació, reduint-se el mosaic agroforestal tradicional de Menorca per l'abandó de cultius, el qual contribueix a l'equilibri ecosistèmic.

A la figura següent es mostra una comparativa en el nombre d'empreses existents a Menorca entre els anys 2012 i 2021, en funció del sector productiu. Es pot observar com, a l'illa, el sector serveis ha experimentat un creixement important, en detriment del sector industrial i agrari. El sector constructiu també ha registrat un lleuger augment.

Figura 5. Nombre d'empreses a Menorca segons l'activitat principal al 2012 i 2021.

Font: INE (2022).

Aquestes dades es tradueixen en una pèrdua de pes del sector industrial, veient-se reforçat el sector terciari, cosa que pot portar a l'illa a un model fràgil i insostenible amb el pas del temps. L'elevat pes del sector terciari en el desenvolupament econòmic de Menorca suposa una limitació al desenvolupament agrari i industrial, cosa que provoca la dependència del territori respecte al turisme i la debilitació de l'economia insular (menys sòlida, variada i resiliència).

1.3.1. Sector primari

El nombre d'empreses d'agricultura, ramaderia, silvicultura i pesca inscrites a la Seguretat Social el primer trimestre del 2022 ha estat de 138, i s'ha reduït la xifra respecte al 2012, quan el total era de 149 empreses (IBESTAT, 2022).

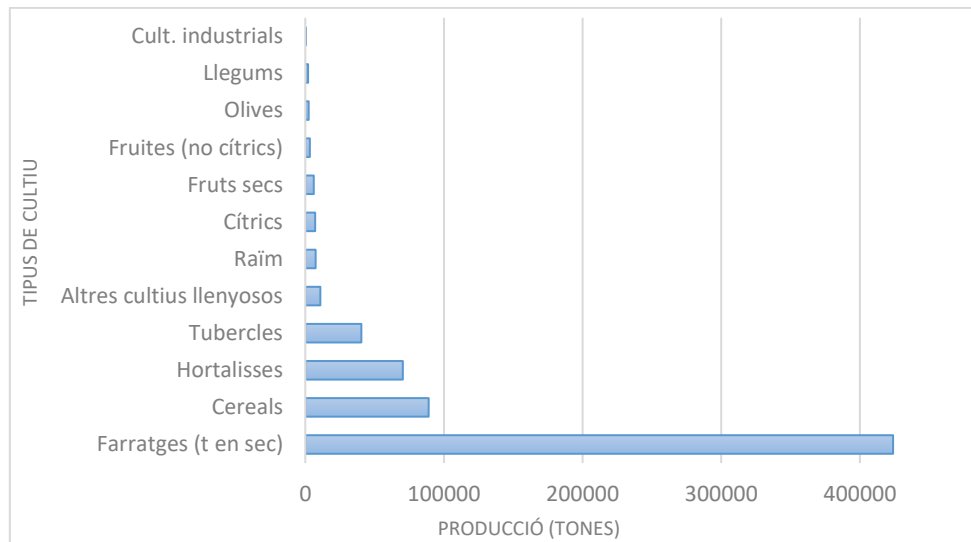
Pel que fa a l'**agricultura**, aquesta destaca a Menorca com a modeladora del territori, ja que afecta les estructures de mosaic. Pel que fa al nombre i superfície de les explotacions, segons el cens agrari de l'any 2020, destaquen les explotacions de mida entre 50 i 100 ha juntament amb les de 30 a 50 ha, amb superfícies utilitzades de 10.940 i 4.012 ha, respectivament. La superfície destinada a l'agricultura ecològica, per la seva banda, ha experimentat un creixement els anys recents i la superfície agrícola utilitzada (SAU) actualment és de 2.548 ha, amb un total de 73 explotacions a l'illa, segons el Centre Agrari (2020).

L'elevat nombre d'explotacions de grans dimensions fa entreveure el canvi esdevingut a l'illa ja nomenat, i s'ha produït, entre altres qüestions, la tercerització de l'activitat primària.

La producció agrícola total a Menorca a l'any 2010 es va centrar, en major mesura, en el cultiu de farratges, cereals, hortalisses i tubercles.

Figura 6. Tipologia de cultiu en producció a Menorca a l'any 2010.

Font: IBESTAT (2022).

Pel que fa a la **ramaderia**, ha seguit una tendència descendent des dels anys 90 del segle passat, i la distribució actual de nombre d'explotacions i caps de bestiar és la següent, amb un nombre elevat d'aus de corral, i de bestiar boví i oví, mentre que la mida més gran de les explotacions correspon amb els equins, bovins, porcins i ovins.

Finalment, l'**activitat pesquera** no té un pes important a l'economia de la Reserva de Biosfera de Menorca, a més de trobar-se en una situació delicada i tenir un futur incert. La major part de l'activitat pesquera a Menorca es fa a les aigües confrontants a l'illa i la producció pesquera té com a únic mercat el local o interior, segons el Consell Insular. Els tres ports amb flota pesquera de l'illa són els de Maó, Ciutadella i Fornells. Aquesta flota pesquera opera principalment amb barques petites i duen a terme la pesca mitjançant les modalitats d'arrossegament de fons i arts menors o artesanals.

A la pesca d'arrossegament de fons l'espècie comercial principal és la gamba vermella (*Aristeus antennatus*), mentre que a la de les arts menors predomina la llagosta vermella (*Palinurus elephas*).

La **pesca recreativa** ha anat adquirint importància a Menorca, amb un nombre més gran de llicències i embarcacions que capturen un elevat nombre d'espècies, generant així un impacte sobre determinades espècies.

1.3.2. Sector secundari

El **nombre d'empreses** del sector industrial inscrites a la Seguretat Social el primer trimestre del 2022 ha estat de 293, i s'ha reduït la xifra respecte al 2012, quan el total era de 308 empreses. Per contra, les empreses de construcció han vist augmentar el seu nombre, passant de 470 el 2012 a 494 el 2022 (IBESTAT, 2022).

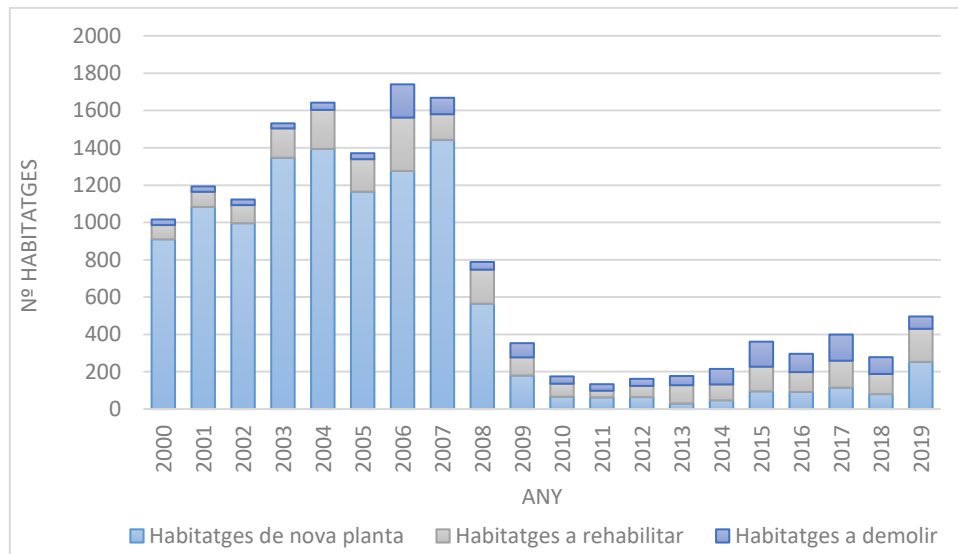
La **indústria manufacturera** a Menorca va ser de gran importància, i actualment continua tenint presència a l'illa, amb 276 les empreses actives el 2022, encara que el seu nombre és lleugerament menor que el 2012, quan el total era de 289 empreses. Dins d'aquest tipus d'indústria, destaca la bijuteria com una de les principals indústries illenques, sent reconeguda internacionalment. També té gran rellevància el calçat que es fabrica a Menorca, predominant la sabata de senyora i les sabatilles, juntament amb un producte tradicional i de fabricació totalment artesana: l'*avarca*.

La principal activitat manufacturera de Menorca és la de reparació i instal·lació de maquinària i equips, seguida per la fabricació de productes metàl·lics i per les indústries de l'alimentació, la qual presenta un valor de producció més elevat a l'illa, per darrere de les activitats de subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat.

Després de la crisi del 2008, el sector de la **construcció** va experimentar una evolució negativa, que es va veure reflectida al mercat laboral. Des del 2007, presenta una tendència a la baixa, com a conseqüència de la crisi econòmica, encara que l'any 2019 es va registrar un augment en el nombre d'habitatges de nova planta, amb 253. No obstant això, aquesta xifra és pobra en comparació amb les del període anterior a 2008, com es mostra a continuació.

Figura 7. Evolució del nombre de llicències d'obra en habitatges segons el tipus d'obra a Menorca (2000-2019).

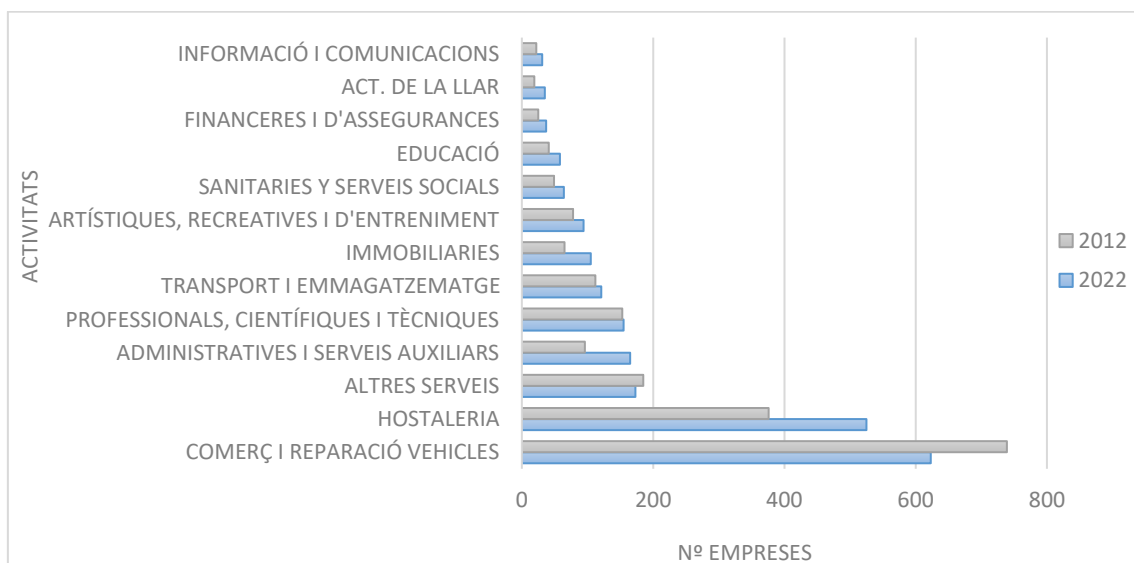

Font: IBESTAT (2022).

1.3.3. Sector terciari

El nombre d'empreses del sector terciari inscrites a la Seguretat Social el primer trimestre del 2022 ha estat de 2.186, i aquesta xifra és superior a la del 2012, quan el total era de 1.960 empreses. Si s'analitza el nombre d'empreses segons el tipus d'activitat, el comerç i l'hostaleria encapçalen el grup, seguides per altres serveis i per les activitats administratives, activitats professionals, científiques i tècniques (IBESTAT, 2022).

Figura 8. Nombre d'empreses del sector terciari el 2012 i el 2022 segons la seva activitat econòmica principal.

Font: IBESTAT (2022).

A Menorca, l'estacionalitat del **turisme** té impactes a la població local amb el que respecta a la variació del mercat de treball i saturació o congestió d'infraestructures. La màxima pressió humana que pateix l'illa es troba als mesos de juliol i, especialment, a l'agost, mentre la mínima va des del novembre fins a l'abril (IBESTAT, 2022).

Segons la tipologia d'allotjament turístic s'ha produït un augment en el nombre de places d'hotels-apartaments entre el 2012 i el 2020, tot i que la resta continua amb xifres similars a les del 2012, amb els apartaments turístics en primer lloc i els hotels en segon.

Pel que fa als serveis de menjars i begudes, s'observa un notable augment en el nombre d'empreses inscrites a la Seguretat Social durant el segon i tercer trimestre anual, passant, el 2021, de 318 a 618 empreses en total en aquest subsector.

El **transport**, juntament amb l'adquisició de vehicles, juga un paper clau al sector serveis dins de l'economia menorquina. Amb un total de 83.580 vehicles a l'any 2021, suposa el 7,83% sobre el total de vehicles de les Illes Balears. Aquesta xifra ha augmentat en els darrers anys, i hi ha una variació anual positiva en el nombre de vehicles des de l'any 2015, quan el total era de 73.591.

Pel que fa al trànsit marítim de passatgers, també es registren xifres anuals molt elevades, amb 277.968 arribades l'any 2021, 311.995 el 2019 i 166.709 el 2012. No obstant, la xifra total de turistes a l'any 2021, amb destinació principal Menorca, va ser de 975.846 persones, davant l'1.450.185 de l'any 2019, xifra clarament influenciada per la crisi per COVID-19.

Finalment, el **comerç** és una activitat que no ha aconseguit recuperar els valors del 2009, i la seva existència es basa en un nivell més local, tot i haver-se produït la construcció de grans superfícies comercials en els darrers anys.

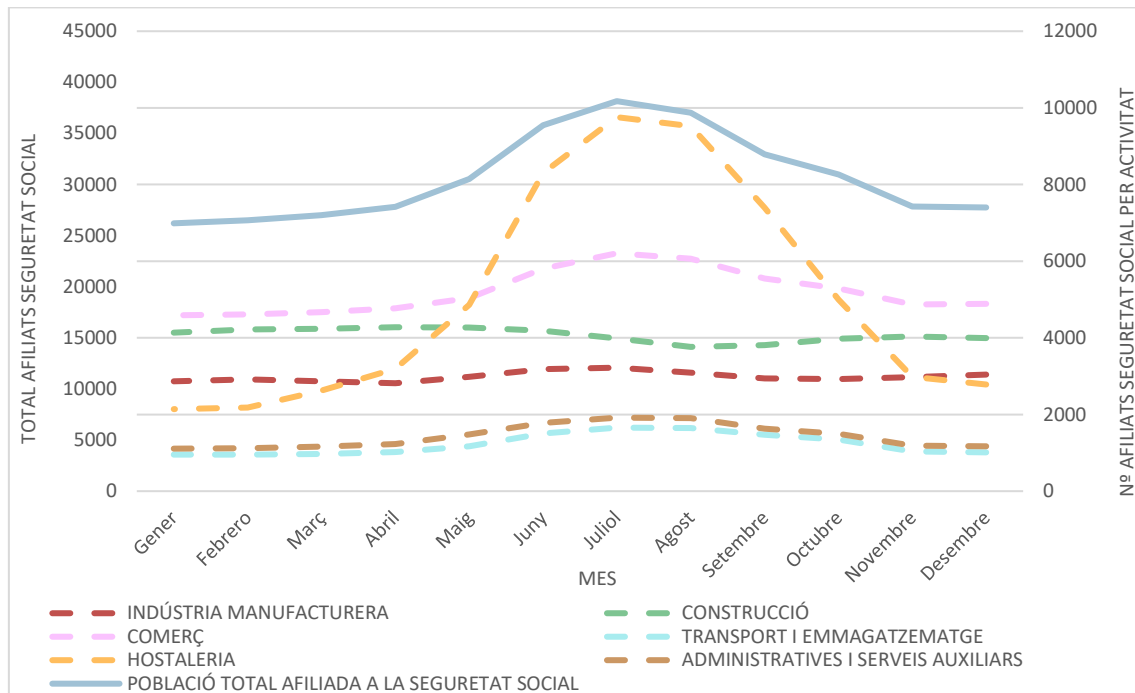
1.3.4. Ocupació

El sector agrari és el que presenta un menor nombre d'ocupació, encara que aquesta xifra s'ha mantingut constant durant els darrers anys, contràriament a la resta de sectors, les variacions dels quals, especialment al sector serveis, es caracteritzen per la seva forta estacionalitat. Tot i això, el sector agrari ha patit una important pèrdua de treballadors al segle actual, com a conseqüència de l'impacte en l'economia del sector turístic i constructor.

Pel que fa a l'esmentada estacionalitat turística, es mostren les dades següents pel que fa al nombre de **persones afiliades a la Seguretat Social** l'any 2021 a Menorca, en total i per sectors d'activitat, la qual cosa demostra les variacions a l'ocupació que provoca el turisme.

Figura 9. Nombre de persones afiliades a la Seguretat Social a l'any 2021 a Menorca, en total i per sectors d'activitat.

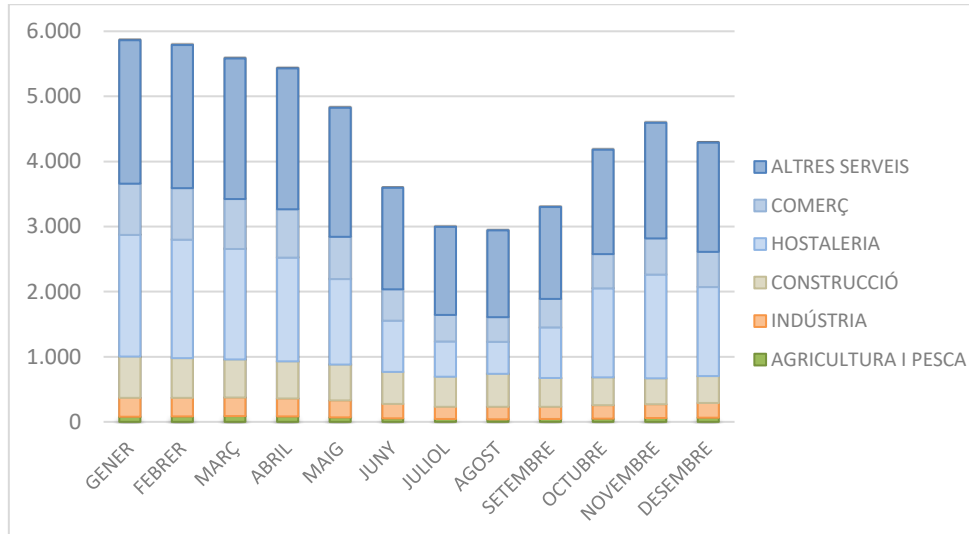
Font: IBESTAT (2022).

De la mateixa manera, les dades respecte a la població aturada segueixen una tendència estacional similar a la mostrada a la figura anterior, registrant-se un menor nombre d'aturats els mesos de juny a setembre, per tornar a augmentar a continuació. Tenint en compte el sexe, és la població femenina la que pateix més atur (IBESTAT, 2022).

Per sectors d'activitat es troba que la incidència més gran de l'estacionalitat a l'illa beneficia el sector serveis, especialment el subsector de l'hostaleria i els relacionats amb altres serveis personals.

Figura 10. Població aturada en funció de l'activitat econòmica a Menorca el 2021.

Font: IBESTAT (2022).

En funció de la nacionalitat, si es té en compte el nombre sobre el total, predomina la població espanyola aturada, però, en funció de la proporció sobre el total de cada grup de nacionalitat, és la població no comunitària de Menorca la que es troba, en més proporció, en situació d'atur.

És de rellevància destacar que la taxa de **treball autònom** a Menorca l'any 2020 va ser del 25% sobre el total, dels quals, actualment (2021), el 88% és més gran de 34 anys segons OBSAM (2022).

Finalment, l'**envelliment** de la població també es troba al mercat laboral, amb un índex d'envelliment de 3,34 a Menorca per a l'any 2021, xifra que va superar el de la resta d'illes el 2020, amb un índex de 4,64. A més, l'activitat econòmica que presenta un índex d'envelliment més elevat és la d'activitats de la llar (índex de 30,85), seguida de les activitats financeres (12,57). En canvi, els sectors menys envellits són els d'hostaleria (2,44) i l'agricultura, la ramaderia, la silvicultura i la pesca (2,55). En funció del sexe, és la dona la que té una taxa d'envelliment més gran.

1.4. Anàlisi mediambiental i de salut

1.4.1 Biodiversitat i paisatge

Quant a la transformació del paisatge patida per Menorca, ha estat substancialment menor que el que ha passat en altres territoris nacionals, ja que **la declaració de la zona com a Reserva de Biosfera ha permès mantenir part dels valors territorials naturals sense alterar**, sent el procés de conversió de sòl rústic a urbà lligat a l'activitat turística inferior al de la resta de les Illes Balears.

No obstant això, l'important pes del sector terciari a l'illa ha provocat que hi hagi clares diferències al territori, podent distingir entre els nuclis turístics i els nuclis tradicionals, sent aquests últims els menys alterats ambientalment. Les àrees turístiques estan sotmeses a una important estacionalitat, ja que és durant el període estival quan s'experimenta major presència turística tant als espais destinats a aquesta activitat com als nuclis tradicionals, provocant una pressió difusa sobre l'illa i donant lloc a una terciarització del sòl rústic.

A més, el desenvolupament del sector industrial en forma de polígons industrials ha propiciat la industrialització de sòl rústic menorquí, segons indicava el Pla territorial insular el 2003.

Cal destacar, en aquest context, el paper fonamental que el sector agroramader ha tingut tradicionalment en la transformació i la conservació del paisatge tradicional de l'illa. No obstant, **s'està experimentant una pèrdua d'equilibri existent entre les zones agrícoles i les zones forestals, en haver-se produït l'abandonament de terreny agrícola i una expansió de les masses forestals sense aprofitament (perdent el mosaic forestal), desembocant en una acumulació important de biomassa, cosa que comporta un augment del risc d'incendis forestals.**

A això, s'han de sumar les plagues actuals i, a causa del canvi global actual i a un flux més gran de persones i béns, l'aparició de noves com el morrut vermell (*Rhynchophorus ferrugineus*), l'eruga escombradora de les palmeres (*Paysandisia archon*) o el bacteri *Xylella fastidiosa*.

Tot això té el seu impacte al medi natural de l'illa, que es caracteritza per una important diversitat ambiental, biològica i paisatgística. El valor del seu patrimoni natural i cultural ha fet que gran part de l'illa compti amb alguna figura de protecció legal, com ara les Àrees Naturals d'Especial Interès (ANEI), Àrees Rurals d'Interès Paisatgístic (ARIP), Espais Naturals Protegits (Parcs i Reserves Naturals), a més dels espais de la Xarxa Natura 2000 amb Llocs d'Interès

Comunitari (LIC) i Zones d'Especial Protecció per a les Aus (ZEPA). Pel que fa a la RBM, la seva zonificació (zona nucli, de transició o tampó) ha anat de la mà amb els canvis que s'han donat en aquestes zones.

Pel que fa a la **flora**, actualment el catàleg de flora vascular de Menorca es troba format per més de 1.440 tàxons i al voltant de 89 endemismes. Aquestes xifres són elevades si es comparen amb les d'altres territoris similars més extensos, la qual cosa, sumada a la manca d'altitud significativa a l'illa, defineixen aquest territori com a singular.

Al litoral menorquí hi ha diversos endemismes d'aquestes zones, adaptades a les condicions de salinitat i vent, com ara *Digitalis minor*, *Seneci rodriguezii*, *Bellium bellidioides*, *Micromeria filiformis*, *Dorycnium pentaphyllum subsp . fulgurans*, *Anthyllis hystrix*, *Femeniasia baleàrica* (*Carduncellus balearicus* (JJ Rodr.) G. López), L. Llorens o certs exemplars de *Limonium spp.* Algunes d'aquestes espècies es consideren vulnerables al Catàleg Espanyol d'Espècies Amenaçades (Reial Decret 139/2011), i d'altres com *Apium bermejoi* i *Vicia bifoliolata* JJ Rodr., es troben en perill d'extinció.

Del total d'espècies de flora, 212 són considerades al·lòctones o exòtiques, de les quals al voltant de 55 poden tenir comportament invasor i 18 es troben reconegudes com a tal al Catàleg Espanyol d'Espècies Exòtiques Invasores.

Imatge 1. Espècies de flora invasores de Menorca: *Carpobrotus edulis* (1), *Disphyma crassifolium* (2), *Pennisetum sp. pl.* (3), *Helianthus tuberosus* (4) i *Pittosporum tobira* (5).

Font: Reserva de la Biosfera de Menorca.

Per la seva banda, els **bosc**s són, generalment, mixtos, i es componen per espècies com l'alzina (*Quercus ilex*), el pi (*Pinus halepensis*) o l'ullastrar menorquí (amb les espècies *Olea europaea* var. *sylvestris*, *Pistacia lentiscus*, *Phyllirea mitjana*, *Prasium majus* i *Clematis cirrhosa balearic*, com a dominants). La superfície arbòria de l'illa es troba afectada en gran mesura pels incendis forestals, i aquest és el principal risc natural a què s'enfronten les àrees muntanyoses de l'illa.

L'alzinar balear (*Cyclamini balearici-Quercetum ilicis*) és una formació que es troba únicament a les illes de Mallorca i Menorca, encara que actualment l'activitat humana ha provocat l'eliminació de part del sotabosc amb una aridificació del sòl, permetent la invasió de l'alzinar per part d'espècies com el canyís (*Ampelodesmes mauritanicus*) o el bruc (*Erica spp.*), la qual cosa ha desembocat que només es puguin trobar alzinars d'important extensió al centre de l'illa. D'altra banda, els boscos de Menorca permeten la supervivència d'endemismes significatius com ara *Cyclamen balearicum* Willk. i d'altres espècies com *Hedera helix* L. o *Phillyrea latifolia* L.

És d'especial interès anomenar l'abundant presència del **regne Fungi** a Menorca, amb prop de 900 espècies, que contribueixen a la biodiversitat existent i aporten un gran valor biològic als espais on es troben.

Pel que fa a la **diversitat faunística**, destaquen, dins dels vertebrats presents a la Reserva de la Biosfera, les aus, amb al voltant de 300 espècies citades a l'illa, seguides per 26 espècies de mamífers, entre els quals destaquen els ratpenats (Chiroptera) com els més abundants, amb 15 espècies. La resta de vertebrats es reparteixen entre 11 tàxons de rèptils i 3 d'amfibis. Pel que fa a la fauna invertebrada, hi ha al voltant de 119 espècies invertebrades endèmiques a l'illa, entre les quals destaquen els mol·luscs, que representen prop del 36% d'endemismes.

Imatge 2. Diversitat de fauna existent a Menorca: *Milvus milvus* (1), *Neophron percnopterus* (2), *Atelerix algirus subsp. vagans* (3) i *Testudo hermanni* (4).

Font: SEO/Birdlife, De Pablo (2010) i Reserva de la Biosfera de Menorca.

Menorca conté multitud d'**espècies endèmiques** que es veuen amenaçades per l'existència d'espècies invasores introduïdes al territori, especialment aquelles existents al medi marí i fluvial. Tot i això, els Programes de Control de les espècies exòtiques invasores duts a terme a Menorca han aconseguit millorar la situació de les espècies endèmiques. Entre les espècies endèmiques de l'illa hi ha la sargantana balear (*Podarcis lilfordi*), el cargolí rovellat (*Tudorella ferruginea*), l'escorpí balear (*Euscorpius balearicus*), i la monja o escarabat de sang (*Timarcha balearica*), entre molts altres.

Imatge 3. Espècies de fauna endèmiques de Menorca: *Podarcis lilfordi* (1), *Euscorpius balearicus* (2) i *Timarcha balearica* (3).

Font: Reserva de la Biosfera de Menorca.

Pel que fa a les espècies exòtiques i invasores, la gran majoria són de introducció recent, per la qual cosa les seves conseqüències sobre l'entorn necessiten anàlisis més profundes. Algunes d'aquestes espècies són la tortuga de Florida, el morrut vermell i la planària blava:

Imatge 4. Espècies de fauna exòtiques i invasores de Menorca: *Trachemys scripta* (1), *Rhynchophorus ferrugineus* (2) i *Caenoplana coerulea* (3).

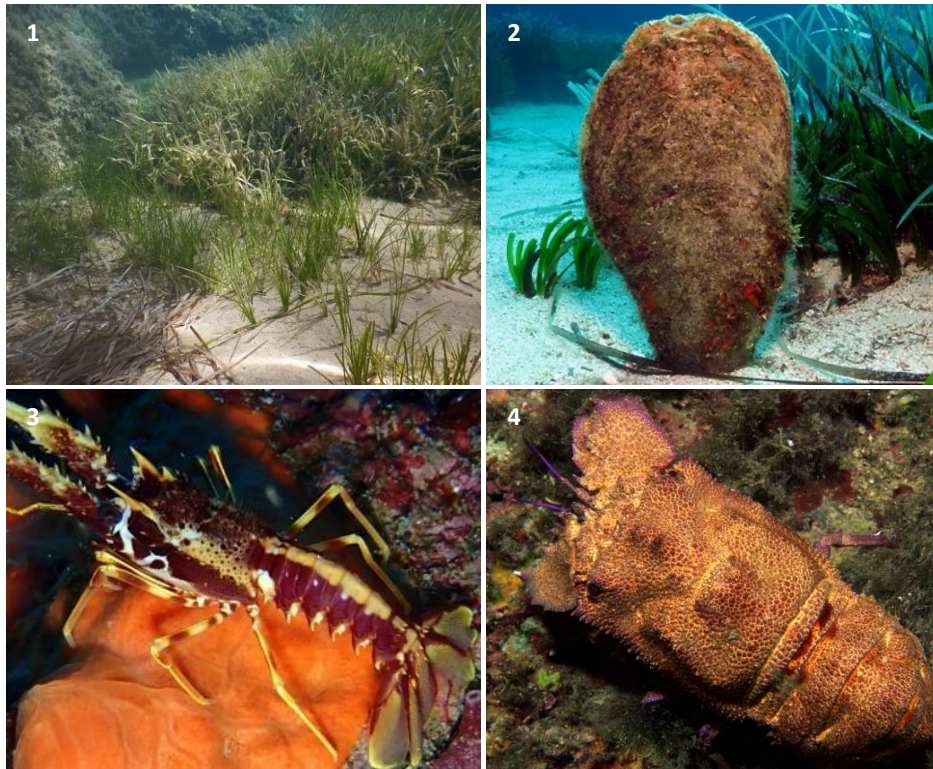
Font: Reserva de la Biosfera de Menorca i Breugelmans et al. (2012).

La **biodiversitat marina** es veu dictaminada pel nivell de protecció i el grau d'hidrodinamisme de la zona, per la qual cosa és a les àrees més protegides i amb menor moviment de l'aigua on es troben espècies fanerògames com la *Cymodocea nodosa* i *Zostera noltii*, mentre que, per contra, en aigües més agitada i menys protegides es localitzen praderies de la fanerògama *Posidonia oceanica*. Aquesta última és la que predomina als fons sorrencs de la zona sud, de forma pràcticament continuada, mentre que a la costa nord la seva distribució és més irregular a causa dels seus fons irregulars. Aquests ecosistemes serveixen com a refugi per a espècies d'invertebrats, algues i peixos, com ara les agulles de mar (*Syngnathus spp.* i *Nerophis spp.*) o els cavallets de mar (*Hippocampus spp.*).

La Reserva Marina del Nord de Menorca i la de l'Illa de l'Aire presenten un grau elevat de conservació i valor ambiental. Aquestes es caracteritzen per contenir esculls de posidònia, comunitats d'algues del gènere protegit *Cystoseira*, comunitats infralitorals fotòfiles, fanerògames marines com *Cymodocea nodosa* i *Zostera noltii*, i altres com *Caulerpa prolifera*. A més, destaquen altres espècies com el corall vermell (*Corallium rubrum*), mol·luscs (*Pinna nobilis* o *Lithophaga lithophaga*), crustacis com la llagosta (*Palinurus elephas*) i la cigala (*Scyllarides latus*) i moltes altres comunitats bentòniques.

Imatge 5. Espècies marines de flora i fauna característiques de Menorca: *Cymodocea nodosa* entre *Posidonia oceanica* (1), *Pinna nobilis* (2), *Palinurus elephas* (3) i *Scyllarides latus* (4).

Font: García i García (2012), Goñi et al. (2013), Sales et al. (2021) i Reserva de la Biosfera de Menorca.

El medi marí, a més, acull multitud d'espècies animals, amb nombroses aus i cetacis que viuen permanentment a l'illa i altres com la tortuga marina, el dofí mular, el dofí llistat, el catxalot, el calderó o espècies de la família *Thunnus*, que utilitzen l'àrea com a espai de pas i alimentació.

Malgrat la diversitat existent tant a la fauna aquàtica com a la terrestre, hi ha nombroses amenaces, lligades a l'acció antròpica, que se sumen a la introducció d'espècies invasores, i que perjudiquen la continuïtat dels organismes presents a l'illa, com el consum d'esquers enverinats, la pesca de superfície i submarina, l'electrocució d'aus, o la caiguda d'animals als passos canadencs.

Els darrers anys s'han dut a terme a Menorca diferents **plans i programes** relacionats amb la biodiversitat que han de ser esmentats per la seva contribució a la millora i al coneixement de les espècies presents a l'illa, entre els quals destaquen: Plans de Seguiment de la Biodiversitat, Estratègies de Conservació de la Biodiversitat a la Reserva de la Biosfera de Menorca, investigacions científiques, control d'espècies invasores, el Projecte Bioclima, el Projecte de

Delimitació d'Àrees Sensibles de Flora Amenaçada (DASFA), Projecte de Connectivitat de Punts de Reproducció d'Amfibis, etc.

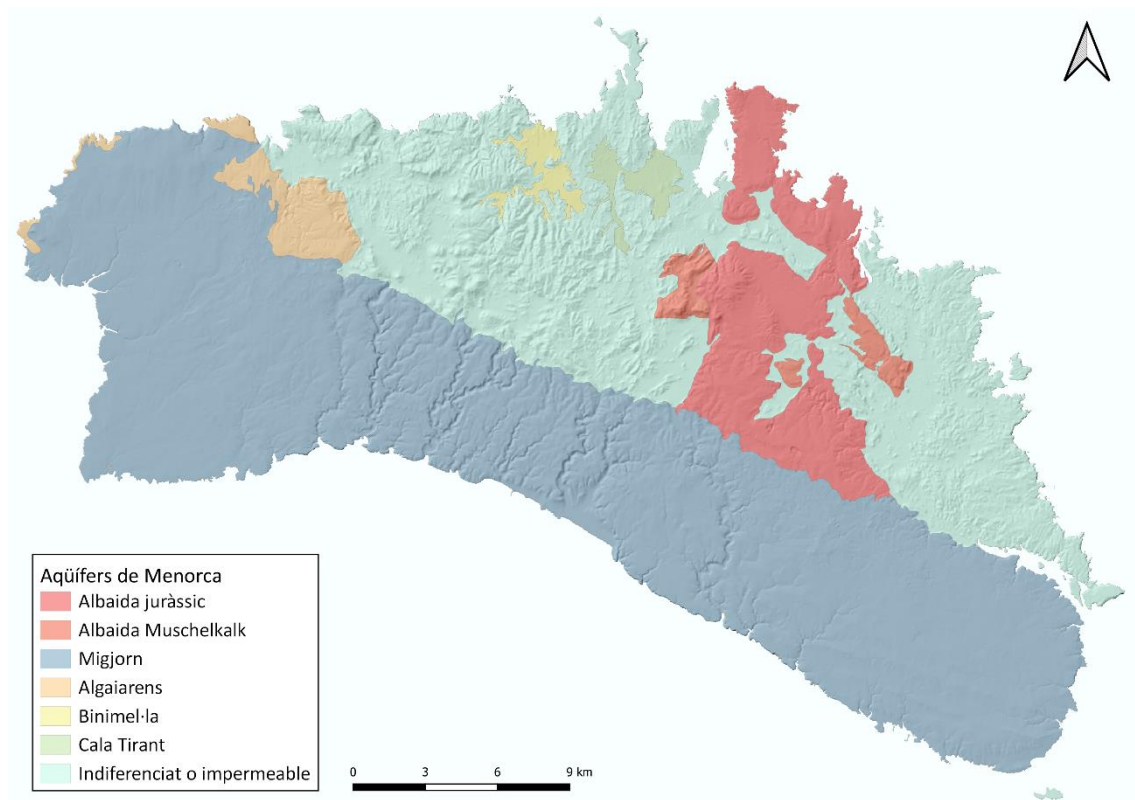
1.4.2 Aigua

Per la seva importància a la Reserva de la Biosfera de Menorca, es realitza una descripció i diagnòstic de l'estat actual de les masses d'aigua existents a Menorca i del consum i explotació de les mateixes.

❖ Aqüífers

La situació dels recursos hídrics de Menorca es veu definida per la seva geologia, que permet l'existència de diversos aqüífers a l'illa, encara que, per la seva mida més gran, els dos més importants són l'aqüífer de Migjorn i d'Albaida. La resta d'aqüífers existents a l'illa són els d'Algaiarens, Binimel·la i Cala Tirant. La localització de tots ells es mostra a la figura següent.

Figura 11. Unitats hidrogeològiques de Menorca.

Font: IDE Menorca (2022).

L'única font d'alimentació d'aquests aqüífers és la precipitació, que s'infiltra al subsol a través dels sòls permeables, on s'acumula. És a l'àrea de migjorn on es produeix més infiltració d'aigua, ja que la porositat dels seus sòls és més elevada, la qual cosa ha permès conformar el principal aqüífer de l'illa. Les aigües dels aqüífers tenen dues sortides principals: les descàrregues al mar i les extraccions a través dels pous per a consum urbà, industrial, agrícola, etc.

Pel que fa a l'**aqüífer de Migjorn**, és el més gran de Menorca, amb una superfície de 384 km², la qual cosa equival al 55% de l'extensió de l'illa. El 85% de l'aigua consumida a l'illa és extreta d'aquest aqüífer, i per això pateix una sobreexplotació elevada, tot i que el seu balanç hídric s'ha mantingut regular els últims anys. Més del 50% de les extraccions d'aigua que es fan en aquest aqüífer es destinen a l'abastiment públic urbà.

L' **aqüífer d'Albaida** té una mida més petita i no té contacte amb el mar, encara que les seves aigües sí que flueixen cap a altres fonts i, pel seu extrem meridional, cap a l'aqüífer de Migjorn. S'observa que aquest aqüífer se subdivideix en dos, en funció de la seva geologia juràssica o triàsica (Muchelkalk). Aquest aqüífer proporciona al voltant del 9% dels recursos d'aigua potable que s'extreuen per a consum humà a Menorca.

Actualment, la **situació dels aqüífers de l'illa és vulnerable**, especialment la del de Migjorn, a causa de la presència de nitrats a les seves aigües com a conseqüència de l'ús excessiu d'adobs en agricultura, de la mala gestió dels fens per part de la ramaderia i per l'existència d'habitatges desconnectats de la xarxa de clavegueram, utilitzant pous negres a través dels quals es produeix la infiltració d'aigües residuals. La nitrificació dels sòls és més intensa a les àrees de Maó i Ciutadella, ja que en aquestes hi ha una major concentració d'horts i activitat agrícola i ramadera. Pel que fa a la contaminació per clorurs, aquesta ve donada per fenòmens d'intrusió marina a zones costaneres del sud-oest i sud-est de Menorca, on s'extreu un gran volum d'aigua en pous molt propers al mar, sent les zones de Ciutadella i Sant Lluís les que presenten més problemàtica en aquest aspecte.

Els recursos hídrics disponibles a Menorca actualment es troben al voltant del 57% (CAIB, 2022).

❖ Aigües superficials

La **xarxa hidrogràfica** de Menorca és irregular, o que li confereix dificultats a l'hora de dur a terme un autoproveïment de l'aigua i provoca que hi hagi una dependència de l'exterior, important el recurs per evitar-ne el desproveïment.

Segons la distinció per grans àrees, es distingeix, a la Tramuntana, una xarxa hidrogràfica molt irregular i densa. Per la seva banda, al Migjorn, el seu predomini calcari terciari ha propiciat la formació de valls càrstiques amb lleres, generalment, curtes, a excepció de la zona central de migjorn, que amb la seva geologia de roca calcària tova i permeable, es troba incidida per lleres més llargues i profundes. Aquests barrancs es caracteritzen per ser intermitents. D'aquests, es pot destacar el barranc d' Algendar. El seu naixement es troba a l'oest de Ferreries, i la seva llera, que constitueix el límit natural entre els municipis de Ciutadella i Ferreries, té una longitud de 9,6 km fins arribar a la seva desembocadura a la Cala Galdana, al sud de l'illa.

La **qualitat de les aigües** dels barrancs de Menorca és preocupant, la qual cosa és deguda, entre altres causes, als abocaments d'aigües amb excés de nutrients procedents de lixiviats dels dipòsits de purins i altres activitats agropecuàries, juntament amb els abocaments procedents de depuradores i pluvials.

Cal esmentar que la **baixada del nivell freàtic** als aqüífers ha condicionat el cabal dels barrancs de l'illa, ja que aquests rebien importants aportacions de les masses d'aigua subterrània a través de fonts que connectaven els primers amb els segons. Amb això, la reducció de l'aportació d'aigua des dels aqüífers cap a les lleres superficials ha provocat que el cabal no sigui constant, a més d'haver-se produït la desaparició de multitud de fonts.

Pel que fa a les **zones humides** de l'illa, representen una importància fonamental en la biodiversitat i l'equilibri ecosistèmic de Menorca. Entre aquests espais, d'aigües dolces o salobres, destaquen, per la importància i l'extensió, s'Albufera des Grau, el prat de Son Bou i el prat de Lloriac.

S'Albufera des Grau, a més de ser Parc Natural, és el nucli terrestre de la Reserva de la Biosfera de Menorca. A la seva superfície de 5.100 ha, aquest espai alberga diferents hàbitats naturals de Menorca (zones humides, boscos d'ullastres, estanys temporals, sistemes dunars, praderies de fanerògames marines i illots costaners) i biodiversitat endèmica de l'illa. L'albufera pot arribar fins als tres metres de profunditat, i les aigües salubres es troben en comunicació amb el mar per mitjà d'un canal (Sa Gola).

El prat de Son Bou, per la seva banda, es localitza al centre del litoral sud de l'illa, separat del mar per un cordó dunar paral·lel a la costa. Les aigües que conformen aquest espai són dolces, procedents dels barrancs propers (Son Boter i Es Bec), encara que també es produeixen

intrusions d'aigües salobres. El prat de Lloriac (al nord del terme municipal des Mercadal) correspon amb un espai de tipus maresma litoral, conformada per diversos estanys i altres zones inundables.

Imatge 6. Zones humides de Menorca: S'Albufera des Grau (esquerra) i el prat de Lloriac (dreta).

Font: Fundació Foment del Turisme de Menorca (2022).

❖ Subministrament i consum d'aigua

Actualment, la major part de l'aigua per al **consum de la població menorquina** és extreta dels aqüífers de l'illa mitjançant pràctiques de perforació de pous i sistemes de bombament. Aquestes aigües, com s'ha esmentat, es troben en estat de vulnerabilitat per dues qüestions principals: la sobreexplotació mitjançant pous propers al mar amb risc d'intrusió marina, i la contaminació per lixiviació de nitrats que s'infiltra a través del sòl permeable com a conseqüència de la seva utilització en pràctiques agrícoles i ramaderes. Aquests fets posen en risc les condicions de les aigües per a consum humà, ja que el creixement demogràfic, la intensificació del regadiu, el sector industrial i el turisme necessiten un subministrament d'aigua suficient i de qualitat per continuar amb el seu desenvolupament.

Entre l'any 2000 y el 2020, el major volum d'aigua subterrània subministrada ha estat Ciutadella (85.202 hm³), seguit per Maó, corresponent amb les zones de més demografia i activitat econòmica.

Pel que fa al **consum d'aigua per habitant**, es troba per sobre de la mitjana estatal, destacant les majors despeses a les zones turístiques (jardins i piscines) i al sector agrícola de regadiu.

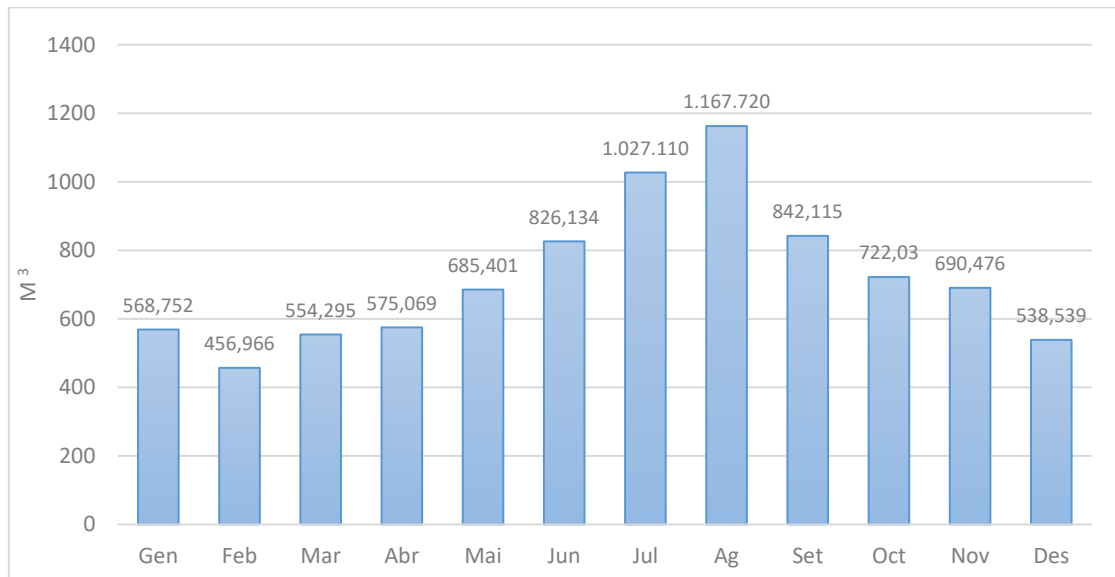
❖ Sanejament i depuració

El nombre **d'EDAR** existents a Menorca és de 14 estacions, que depuren al voltant de 7,5 milions/m³ d'aigües residuals cada any. El volum depurat a l'EDAR de Ciutadella Sud suposa el

40% del total d'aigua residual urbana tractada de l'illa, seguida de Maó-Es Castell. El tractament d'aigües residuals també està condicionat per l'estacionalitat donada pel turisme, incrementant-se el volum depurat en els mesos estivals segons augmenta la pressió demogràfica a l'illa.

Figura 12. Total de cabals depurats (m³) mensuals a les EDAR gestionades per ABAQUA a Menorca l'any 2019.

Font: OBSAM (2022).

El **volum d'aigua depurada** que es reutilitza a les EDAR de Menorca, per a consum agrari o urbà, ha experimentat un augment des de l'any 2000, encara que els nivells de reutilització encara són baixos, al voltant del 8%.

1.4.3 Aire

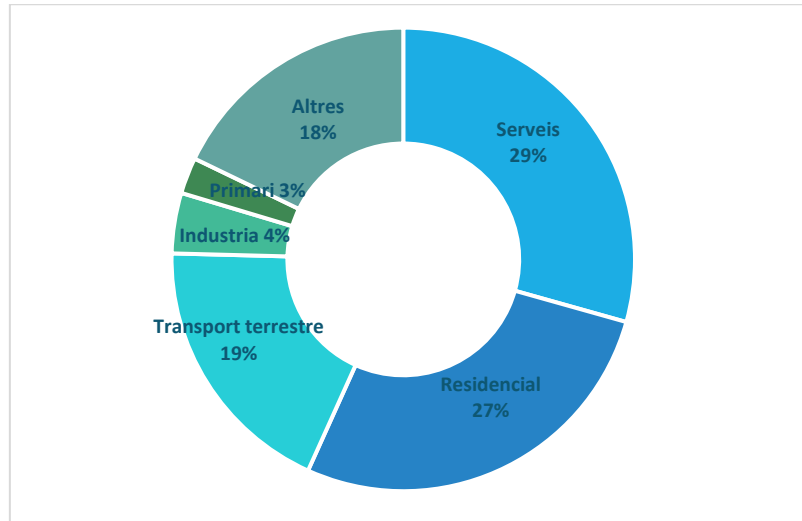
La **qualitat de l'aire** de Menorca es troba classificada entre bona i excel·lent, encara que hi ha dades d'emissions d'ozó a l'illa que la perjudiquen. A més, les emissions a la zona són degudes a fonts d'energies fòssils, i els principals focus d'emissions que es detecten a l'illa són tres: la central tèrmica de Maó, l'aeroport i els ports marítims. La central tèrmica de Maó és responsable d'un 56% d'emissions de CO₂ de l'illa.

Pel que fa a les **emissions anuals de CO₂** per càpita, es troben per sobre de la mitjana estatal i mundial, amb 6,9 tn/habitant a l'any, cosa que incompleix regionalment els acords de Kyoto i supera les xifres d'Espanya i de la Unió Europea (Reserva de la Biosfera, 2022).

Pel que fa a les emissions de CO₂ per sectors econòmics, són els de serveis i el residencial (llars) els principals emissors de l'illa. El transport terrestre relatiu a vehicles també hi contribueix en gran mesura. A més, segons el percentatge d'emissions per crema de gasos i combustibles segons l'ús final, destaca la mobilitat interna seguida per l'aviació i els usos industrial i residencial (OBSAM, 2022).

Figura 13. Emissions de CO₂ per sectors econòmics a Menorca.

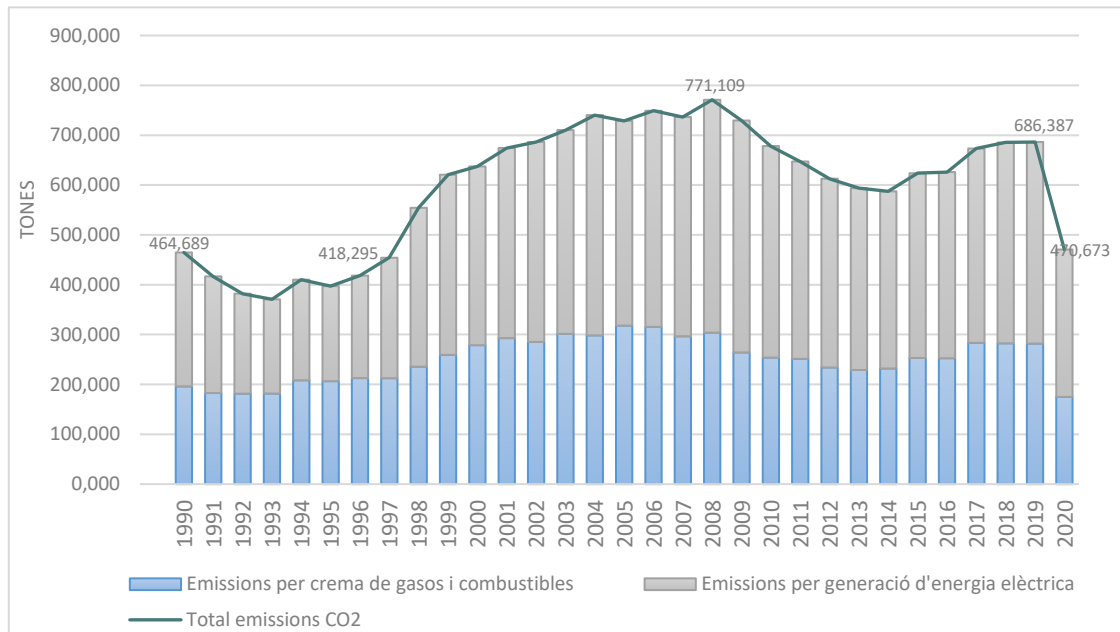
Font: Directrius Estratègiques de Menorca (DEM) - IME.

Les emissions directes de CO₂ a Menorca han portat una tendència a l'augment des del 1993, arribant al pic el 2008 amb 771.109 tones emeses. Amb la crisi es va registrar una reducció de les emissions fins a l'any 2013. Des de l'any 2014 les emissions han tingut una tendència a l'ascens, encara que amb motiu de la crisi sanitària s'ha donat un descens el 2020 del 17,5% respecte a l'any anterior (veure Figura 14).

Actualment, l'**Estratègia Menorca 2030** constitueix un full de ruta per descarbonitzar el sistema energètic de Menorca. Es pretenen reduir dràsticament les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle. El pes de la mobilitat en la qualitat de l'aire a l'àmbit urbà és important, per la qual cosa l'etiquetatge dels vehicles en funció del nivell de contaminació és destacable en cas que es decretés una restricció dels més contaminants. Al full de ruta Menorca 2030 per a la descarbonització de l'illa es marca com a objectiu global reduir en més d'un 50% les emissions contaminants respecte a l'any 1990, cosa que milloraria substancialment la qualitat de l'aire.

Figura 14. Emissions directes de CO₂ a Menorca (1990-2020).

Font: OBSAM (2022).

La qualitat de l'aire de Menorca és mesurada per diverses estacions de control ubicades a Pous (Maó), el port de Maó, EMEP de Maó i Ciutadella, les quals registren, cada hora, els nivells reals de gasos d'efecte hivernacle (GEHs) i altres. En funció del tipus de contaminant, es descriu tot seguit el seu estat a Menorca per als anys 2020 i 2021.

- ❖ SO₂ (diòxid de sofre): Els valors respecte al diòxid de sofre a Menorca mostren una qualitat de l'aire excel·lent segons la legislació vigent.
- ❖ NO₂ (diòxid de nitrogen): La qualitat de l'aire quant al diòxid de nitrogen a l'illa és excel·lent.
- ❖ O₃ (ozó): A Menorca, la qualitat de l'aire pel que fa a l'ozó es pot qualificar entre regular i dolenta.
- ❖ PM₁₀ i PM_{2.5} (partícules sòlides en suspensió): Tant el 2020 com el 2021 la qualitat de l'aire de Menorca s'ha qualificat com a bona per a les partícules PM₁₀ i excel·lent per a les PM_{2.5}. No obstant això, els valors diaris de les PM₁₀ sí que han superat la quantitat diària límit per a la protecció de la salut humana.
- ❖ Benzo(a)Pireno (B(a)P): A Menorca els valors del B(a)P són molt inferiors al valor límit per a la protecció de la salut humana i medi ambient, i la qualitat de l'aire quant a aquest contaminant es qualifica de excel·lent.

- ❖ **Metalls (Arsènic, Cadmi, Níquel i Plom):** Els quatre metalls es troben per sota dels nivells límit i objectiu per a l'any 2021.

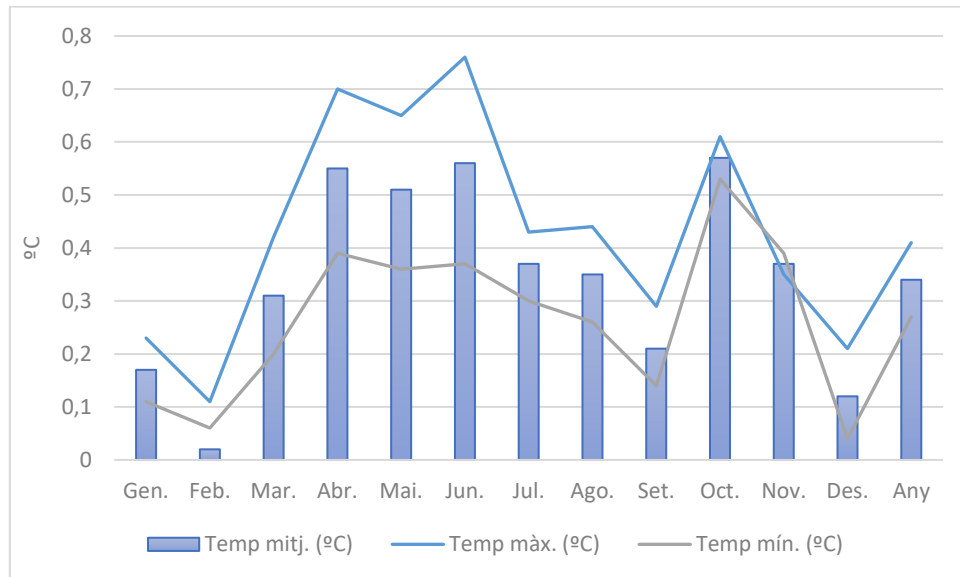
Per tant, la qualitat de l'aire de Menorca respecte als principals contaminants es qualifica com a excel·lent o bona en la majoria dels casos, amb excepció de l'ozó a causa de la radiació solar més elevada que es registra durant els mesos de primavera i estiu a l'illa.

1.4.4 Canvi climàtic

- ❖ **Situació actual**

La situació actual respecte al canvi climàtic a Menorca és d'**augment de les temperatures mitges màximes i mínimes** per al període 1971-2016 de 0,41°C/dècada i de 0,27°C/dècada, respectivament, la qual cosa es tradueix en l'augment de la temperatura mitjana anual a 0,34°C/dècada (OBSAM, 2022). Són xifres similars a les registrades a Europa, però molt superiors a les mitges planetàries. Aquest increment de les temperatures a Menorca s'ha donat especialment als mesos de primavera (abril-juny) i a l'octubre, com es mostra a la figura següent.

Figura 15. Tendències mensuals de les temperatures mitges, màximes i mínimes registrades a l'aeroport de Maó durant el període 1971-2016.

Font: AEMET (2022).

Pel que fa a les **emissions de CO₂** a l'illa, aquestes superen les establertes pel protocol de Kyoto, però es troben per sota de les de l'Estratègia 2020 de la Unió Europea.

Pel que fa a la **precipitació**, no s'ha registrat una tendència clara a la reducció anual, encara que sí que s'ha produït cert retard a les pluges, en canviar de referència climàtica el mes més plujós

a l'aeroport de Menorca, que ha passat de ser octubre (1971-2000) a novembre (1981-2010). Es preveu que es produeixi una disminució de la precipitació acumulada a totes les estacions a Menorca, entre 163 i 232 mm/any, segons l'escenari que es consulti.

En relació amb això, el canvi climàtic pot estar allargant el període de sequera estival propi d'un clima mediterrani com el de Menorca, ja que l'avanç de la temporada estival amb mesos secs i temperatures més elevades a la primavera tardana afavoreixen l'evapotranspiració i poden provocar un major dèficit d'aigua.

La **pujada del nivell del mar** provocaria, a l'illa, la degradació dels ecosistemes costaners, posant en risc de desaparició els hàbitats costaners com a platges, sistemes dunars o zones humides litorals. En els darrers 25 anys s'ha produït un ascens del nivell del mar de 5,9 cm a la Mediterrània Occidental, i, per al 2100, es preveu una pujada d'entre 50-80 cm (segons l'escenari RCP d'emissions de GEH), implicant així un retrocés gran de la línia de costa menorquina. A més, la inexistència de metres de platja i de dunes litorals impedeix una protecció natural adequada davant de temporals marítims, els quals seran més intensos a mesura que avanci el canvi climàtic. La pujada del nivell del mar té, com a causes subjacents, la fusió de gels continentals i l'escalfament dels oceans, que provoca que la mateixa quantitat d'aigua ocupi cada cop més volum. Actualment, el nivell mitjà de l'aigua del mar a la Mediterrània està pujant a un ritme d'entre 2 i 3 mm/any (OBSAM, 2022).

Pel que fa a les variables marines, hi ha un **augment de la salinitat** a tots els nivells d'aigua a la conca Mediterrània Occidental, on se situa Menorca, i, a més, s'ha registrat un augment de la temperatura del mar a les capes profundes i, amb menys seguretat, a les intermèdies.

Finalment, estudis del **projecte Bioclima** conclouen que els efectes del canvi climàtic ja s'estan notant a les poblacions d'aus i a l'avanç fenològic de les papallones a Menorca. S'ha pogut observar un avanç de la data d'arribada de les aus migrants a la primavera, destacant la relació de la data d'arribada a Menorca amb les condicions climàtiques i la vegetació a les zones d'hivernada. En el cas de les aus aquàtiques s'ha observat una disminució del nombre d'exemplars i d'espècies els anys amb hiverns més càlids.

❖ Reptes de futur

La RBM presenta unes característiques apropiades per implementar estratègies d'adaptació, mitigació i transició energètica. A continuació, s'enumeren una sèrie de projectes que es duen a terme a Menorca per a l'estudi i l'acció davant del canvi climàtic.

- ✓ **La Llei 10/2019, de 22 de febrer, de canvi climàtic i transició energètica de les Illes Balears:** regula allò relacionat amb el canvi climàtic a l'arxipèlag, i té per objecte el compliment dels compromisos internacionals que emanen del Acord de París mitjançant l'ordenament de les accions encaminades a la mitigació i l'adaptació al canvi climàtic a les Illes Balears, així com la transició a un model energètic sostenible, socialment just, descarbonitzat, intel·ligent, eficient, renovable i democràtic.
- ✓ **L'Estratègia Balear del Canvi Climàtic (2013-2020)** concreta el Pla d'Acció de Mitigació contra el Canvi Climàtic a les Illes Balears, que defineix cada mesura per sectors per reduir les emissions tant del productor com del consumidor.
- ✓ **L'Estratègia Menorca 2030** promou un conjunt d'accions que busquen mitigar els efectes del canvi climàtic reduint dràsticament (50%) les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle i reconduint el sistema energètic fins a un basat en fonts renovables.
- ✓ Els vuit municipis de Menorca es troben adherits al Pacte de les Alcaldies pel clima i l'energia, una iniciativa de la Comissió Europea on s'estableixen uns objectius per al 2030, entre els quals destaquen la reducció del CO₂ superior al 40% en relació amb les dades del 2005 i l'augment de la resiliència dels territoris davant dels efectes del canvi climàtic.
- ✓ El **projecte Bioclima Menorca**, desenvolupat per l'OBSAM, duu a terme un conjunt d'estudis i anàlisis en l'àmbit del canvi climàtic a Menorca, permetent conèixer amb més detall els seus impactes sobre la biodiversitat i els ecosistemes de l'illa.
- ✓ **L'Estratègia per a la Protecció de la Costa a les Illes Balears (2022)** està dissenyada per guiar tots els projectes que es duguin a terme durant aquest cicle de gestió 2020-2045, aspira a millorar la capacitat dels ecosistemes costaners balears per adaptar-se als riscos associats al canvi climàtic com l'erosió o els episodis d'inundació, i afavorir-ne la resiliència natural.

1.4.5 Energia

Menorca basa el seu creixement en energies fòssils, sent el desenvolupament econòmic directament proporcional als impactes ambientals que es generen al territori. L'illa és totalment dependent de l'exterior quant a energia, ja que importa la majoria de recursos que utilitza. L'energia que importa d'altres territoris prové de combustibles fòssils, especialment del petroli, i s'adreça al transport, a la generació d'energia elèctrica i a sistemes de calefacció. Altres fonts d'energia utilitzades a Menorca són el gas natural, els gasos liquats del petroli, el Sol, el vent i la biomassa. Si es té en compte la importada a través d'altres zones com Mallorca o la Península, es pot considerar que de manera indirecta Menorca també fa servir el carbó, l'energia nuclear, la hidroelèctrica i els residus sòlids urbans (RSU).

L'energia final consumida a Menorca està dominada pels combustibles fòssils, només amb el 2,32% d'electricitat procedent de fonts renovables de l'illa, amb el parc eòlic de Milà i dos parcs fotovoltaics, i el 2,30% de fonts renovables importades (Figura 22). La resta de la demanda elèctrica a Menorca (95,38%) procedeix de fonts no renovables, especialment de la crema de fueloil i gasoil a la central tèrmica de Maó, que té un rendiment del 33% (Reserva de la Biosfera, 2022).

Menorca i Mallorca estan unides per un cable submarí que conforma un subsistema elèctric que es connecta, alhora, amb la península, cosa que permet la importació d'energia a l'illa des del sistema peninsular i Mallorca per a la producció d'electricitat amb un factor d'emissions reduït. La total dependència energètica dels combustibles fòssils, unit al recent episodi de desconnexió de Menorca del sistema elèctric Mallorca-Menorca el 2017-2019, fa patent la vulnerabilitat del sistema.

A Menorca, la transició energètica s'articula a través de l'**Estratègia Menorca 2030**, que, com s'ha esmentat, pretén descarbonitzar el sistema energètic de l'illa. Un dels objectius específics de la estratègia esmentada es basa en la reducció del consum i en la implantació de renovables per substituir els combustibles fòssils. Aquesta transició suposaria que per al 2030, la meitat del consum d'energia final provingui de fonts renovables. Que la major part de cobertura energètica a l'illa procedeixi de renovables suposaria una reducció del 61% d'emissions respecte del 1990, sense tenir en compte el combustible de l'aviació.

1.4.6 Mobilitat

L'estacionalitat de Menorca provoca grans variacions en la pressió antròpica pel que fa als **mitjans de transport**, augmentant a l'època estival. Això es nota principalment al nombre de línies de transport públic, que es redueixen en gran mesura quan acaba l'època estival. A més, la utilització del transport públic s'ha reduït a l'illa durant els darrers anys. La intensitat mitjana diària del trànsit a Menorca el 2021 ha estat de 11.634 vehicles, sent el tercer trimestre de l'any el que presenta unes xifres més elevades, amb una intensitat de 15.872 vehicles, davant del primer trimestre amb 8.258, fet que fa entreveure la marcada estacionalitat i l'elevat ús del transport privat per carretera no només de la població local, sinó també dels turistes que visiten l'illa.

El **Pla Sectorial de Mobilitat de les Illes Balears** destaca un augment del trànsit a les carreteres de les illes, a més l'OBSAM destaca l'elevat nivell de motorització que té l'illa, al voltant dels 870 vehicles per cada 1000 habitants. Segons la Reserva de la Biosfera, el 53% dels desplaçaments es fan amb vehicle privat, el 42% a peu, el 4% amb bicicleta, i només l'1% amb transport públic.

Pel que fa al **transport públic**, actualment, a Menorca hi ha més de 40 autobusos de línia amb què es contribueix a la reducció d'emissions de gasos d'efecte hivernacle en tenir una ràtio inferior d'emissions per persona que en la utilització del vehicle privat.

Quant a la cobertura dels nuclis de població pel servei de transport públic, hi ha certes deficiències que es generalitzen tant en temporada alta com en temporada baixa. El principal conflicte es troba a la manca de connexions entre els nuclis de població principals amb nuclis de població menors. A més, en temporada alta, certes destinacions importants no tenen volum d'expedicions adequades per cobrir la demanda. Una altra de les deficiències trobades és l'elevada ràtio de temps en transport públic davant del temps en vehicle privat, que s'estén en temporada alta, allargant certs viatges. Tot això fa dissuasiu l'ús del transport públic a l'illa tant entre la població local com la visitant, especialment en el període estival.

Pel que fa al **transport privat**, s'han implantat diversos punts de recàrrega per als vehicles elèctrics a l'illa, entre els quals destaca Maó en nombre, però es poden trobar a cadascun dels vuit municipis un o diversos punts.

Actualment a Menorca hi ha un elevat grau d'autocontenció, especialment a les dues principals ciutats (Ciutadella i Maó), cosa que significa que una important part de la població habitant en

aquestes àrees urbanes gairebé no realitza desplaçaments a l'exterior, cosa que reflecteix l'existència de serveis municipals necessaris per a la població i, en conseqüència, contribueix a reduir la mobilitat generada a l'illa.

En altres aspectes de mobilitat, cal destacar l'augment en l'ús de transport per bicicletes, l'habilitació del *camí dels Cavalls*, utilitzat en el transport a peu, i la xarxa de camins rurals municipals, per al desplaçament no motoritzat. Les rutes destinades al cicloturisme permeten recórrer la major part de l'oest i est de Menorca (l'interior i el litoral), a més del Parc Natural de S'Albufera des Grau, i connectar ambdues zones de l'illa mitjançant una ruta central entre Ferreries i Es Mercadal. També dins de les pròpies ciutats urbanes i nuclis interurbans hi ha xarxes de carrils-bici que permeten un desplaçament segur entre diferents zones properes.

S'han confeccionat **camins escolars segurs** als municipis de Ciutadella, Es Castell i Maó, amb l'objectiu que els alumnes i les alumnes dels CEIP vagin a peu a l'escola.

1.4.7 Salut i Alimentació

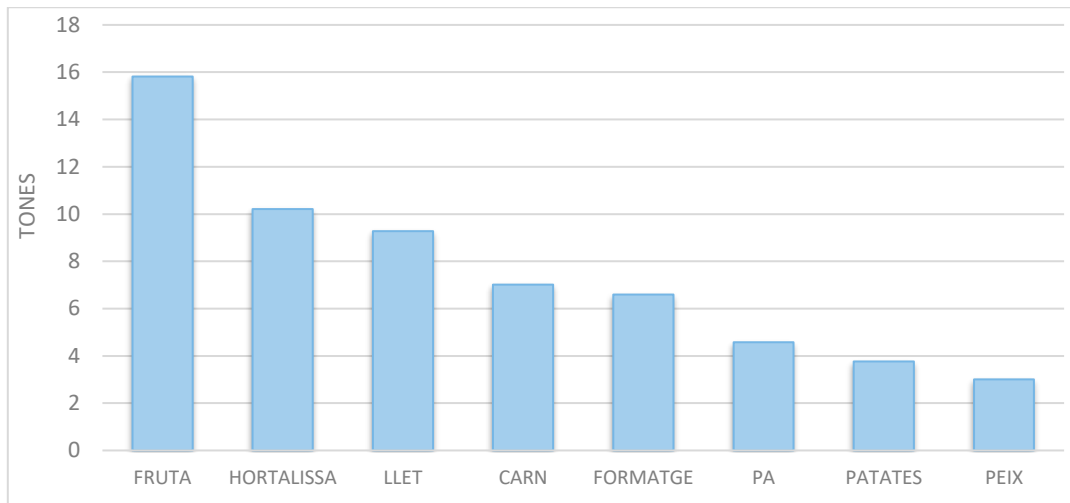
El sector agrari i ramader, però, ha experimentat una pèrdua en el seu pes a l'economia de Menorca. Actualment només el 19% de l'aliment consumit a l'illa té origen local. La pesca a l'illa constitueix, juntament amb la resta d'illes de l'arxipèlag, una àrea de pesca individualitzada a la Mediterrània Occidental, encara que la totalitat de la seva producció no es dirigeix a les Balears.

Això no obstant, s'observa un canvi de tendència, cap a la diversificació de la producció i el valor afegit quant a qualitat i no quantitat, més d'acord amb la conservació dels recursos, com l'agricultura ecològica o la custòdia agrària.

Pel que fa als principals grups d'**aliments que es consumeixen** a l'illa, hi predomina la fruita, seguida per l'hortalissa, la llet i la carn.

Figura 16. Consum d'aliments a Menorca.

Font: Agència Menorca Reserva de Biosfera (2022).

Pel que fa a la **salut**, segons el CAIB, el 19,6% de població infantil i juvenil es troba en situació de sobrepès i obesos, una xifra elevada en ambdós sexes.

Menorca duu a terme una sèrie de diversos **programes i activitats** que es duen a terme per part de l'Administració amb l'objectiu de millorar la salut de la població i que aquesta en sigui més conscient, com ara el Programa de *Promoció de l'Activitat Física per a la Salut*, rutes saludables, *e-ALVAC*, *Programa Salut Jove i Cultura*, entre altres.

A més, Menorca està adherida al **Pacte de Política Alimentària Urbana de Milà**, que implica la voluntat d'avançar cap a una illa més sostenible, compromesa amb el sector primari i que treballa per diversificar els sectors econòmics, apostant de manera ferma per la gastronomia i el producte local.

Les administracions de l'illa van definir, l'any 2017, l'**Estratègia Alimentària de Menorca**, fruit d'una metodologia participativa per contribuir al consum de productes locals, fomentar els circuits de comercialització curts, potenciar la conservació de la diversitat agrària i natural, reduir la generació de residus i fomentar la salut de la població.

Una de les iniciatives més destacables és la d'**AgroXerxa**, un projecte de l'OBSAM, amb el suport del programa LEADER Menorca, L'Institut Menorquí d'Estudis i el CIME, el principal objectiu del qual és donar a conèixer tots els productes agroalimentaris del sector primari de Menorca mitjançant una pàgina web, amb informació sobre els seus productors, els punts de venda i els restaurants on trobar aquests productes.

1.4.8 Residus

❖ Anàlisi de la situació actual

Actualment, a Menorca s'està duent a terme la **recollida de forma separada de les següents fraccions**: resta, paper i cartró, envasos lleugers i vidre, a més de la recollida de voluminosos, RAEES, restes vegetals, tèxtil i oli usat en una menor quantitat de punts. A més, aviat s'hauria d'incorporar la recollida separada de la fracció orgànica.

La recollida de residus es realitza de forma municipal majoritàriament mitjançant contenidors en superfície, de càrrega posterior per a la fracció resta i de càrrega superior per a les fraccions selectives. Es preveu que es realitzi, en un futur, un tipus de recollida mitjançant un sistema **porta a porta** a tots els municipis de Menorca.

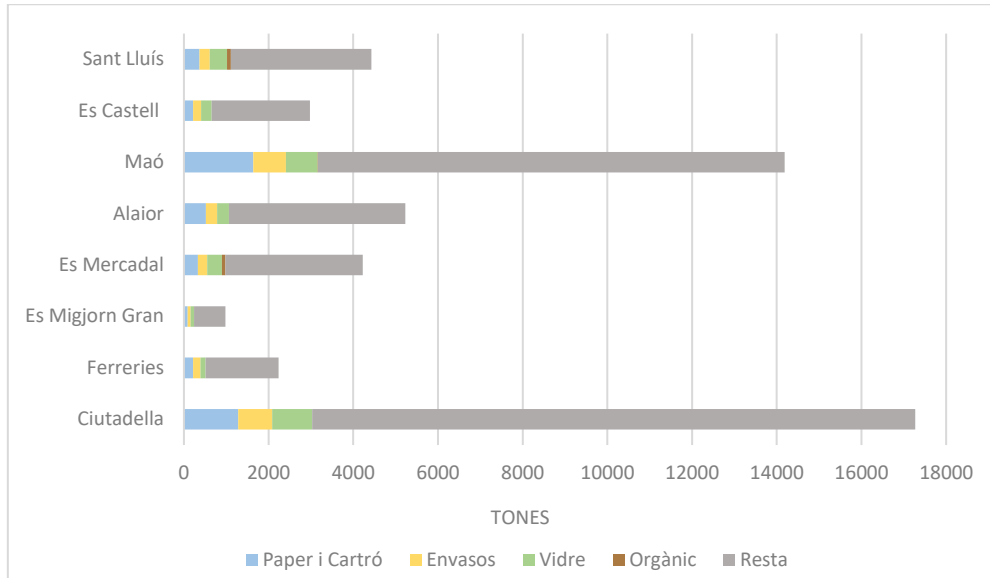
Cal tenir en compte que les instal·lacions per a la gestió de residus existents actualment es localitzen a Milà (Maó), sent aquestes la Planta de Tractament mecànic-biològic i l'abocador controlat de residus perillosos i no perillosos de Milà II – cel·la, I, II , III i E, les quals són gestionades pel Consorci de Residus i Energia de Menorca. A més, es troben diversos punts nets com són el Punt Net de Maó, el de Sant Lluís, el d'Alaior, el de Mercadal, el de Migjorn Gran, el de Ferreries i el de Ciutadella, i la Planta de tractament de RCD del camí de Llumena, de Son Salord i la de Rafal i Amagat.

Tenint en compte el que s'ha descrit quant a la gestió de residus a l'illa es realitza, a continuació, una breu anàlisi sobre les quantitats de residus recollides a cada municipi menorquí l'any 2021. Les dades que es mostren han estat extretes de l'***Informe de situació de la Gestió dels Residus a Menorca 2021*** emès pel Consorci de Residus i Energia de Menorca.

En funció de la fracció recollida, es mostren els gràfics següents amb les dades per als diferents municipis l'any 2021.

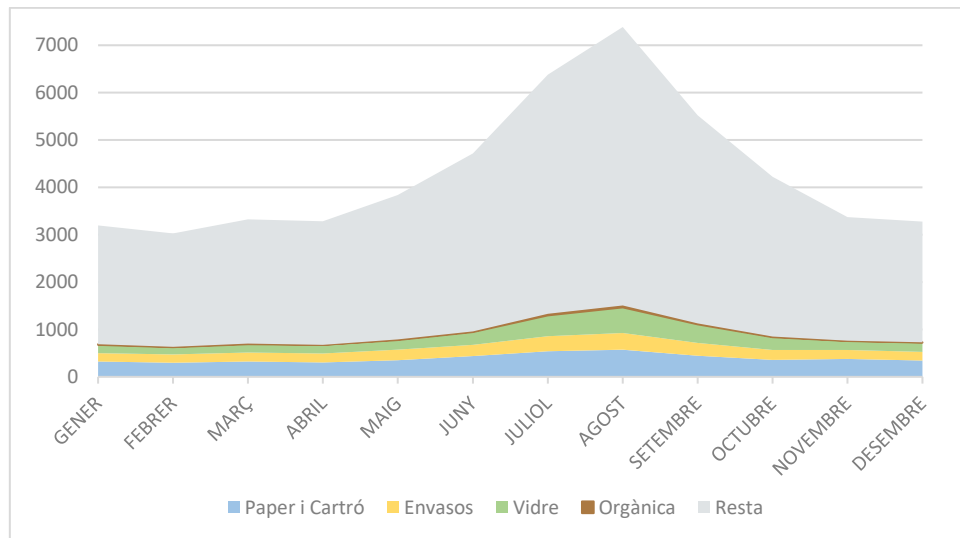
Figura 17. Quantitats recollides de residus als municipis de Menorca (2021).

Font: Consorci de Residus i Energia de Menorca (2022).

Tot seguit, es mostren les dades mensuals de l'any 2021 per a l'illa, segons la fracció recollida.

Figura 18. Quantitats recollides de les diferents fraccions a Menorca, per mesos, a l'any 2021.

Font: Consorci de Residus i Energia de Menorca (2022).

Com s'observa als gràfics, és evident la **marcada estacionalitat** de Menorca també als residus, ja que als mesos d'estiu les quantitats recollides dupliquen les d'hivern. Cal destacar l'estabilitat a la recollida tant del cartró com del vidre, augmentant tan sols als mesos d'estiu, molt lleugerament. S'extreu, a més, que la quantitat rellevant es produeix a la recollida mitjançant

contenedors, per la qual cosa seria recomanable fomentar més la recollida porta a porta comercial i, així, augmentar la quantitat de fraccions recollides.

Pel que fa a la fracció orgànica l'any 2021, només s'ha recollit a Es Mercadal, Maó i Sant Lluís. A més, són quantitats molt petites, sense arribar a les 100 tones, cosa que representa un petit percentatge en les quantitats totals recollides.

❖ Reptes de futur

A Menorca es troba, com a instrument de gestió de residus, el **Pla director sectorial de prevenció i gestió de residus no perillosos de Menorca (2019-2025)**. Entre els principals objectius del pla hi ha el de dotar a l'illa dels mecanismes de gestió necessaris per adaptar-se tant a les noves legislacions estatals com europees en matèria de gestió de residus i buscar i implantar una metodologia en la gestió de residus que porti a l'illa de Menorca a la consecució dels objectius de desenvolupament sostenible en matèria de residus.

A més, s'especifiquen unes línies estratègiques per poder avançar en la consecució dels objectius de reciclatge de residus. Les línies estratègiques que es van definir van ser:

- **LE1** - Aplicar mesures de prevenció i preparació per a la reutilització de residus.
- **LE2** - Millorar la quantitat i la qualitat de la recollida separada de residus.
- **LE3** - Millorar l'eficiència a través de la gestió consorciada de les actuacions relacionades amb la recollida i gestió tributària dels residus.
- **LE4** - Incrementar la valoració en el tractament final dels residus.

1.5. Anàlisi de l'educació ambiental, equipaments i recursos

L'educació ambiental és un procés mitjançant el qual es pretén que la població sigui coneixedora del valor del patrimoni natural que representa un territori, en aquest cas l'illa de Menorca i la Reserva de la Biosfera, a partir de la participació social en diferents activitats.

La **sensibilització i la participació de la societat** és un dels eixos fonamentals de la declaració de Reserva de Biosfera. La conscienciació de la població es treballa paral·lelament a través de l'edició de material divulgatiu, la realització de tallers i programes d'educació ambiental i l'organització de jornades de voluntariat i participació ciutadana.

Actualment, a Menorca no hi ha una planificació d'objectius o accions en educació ambiental i capacitació associada a la RBM. Aquest camp no compta amb una figura capdavantera, més enllà de l'**Estratègia Balear d'Educació Ambiental** i d'altres actuacions dutes a terme de manera independent per les diferents Conselleries i altres entitats.

Tot i això, hi ha un conjunt de **recursos educatius** en matèria ambiental destinats a tots els nivells de l'educació formal, des de l'etapa preescolar fins a l'obligatòria i postobligatòria. A més, es duen a terme activitats educatives externes quant a educació no formal. Les diferents fonts de l'educació ambiental a Menorca són les institucions oficials, els organismes públics i privats i les entitats sense ànim de lucre. Part de l'oferta procedeix d'institucions que duen a terme les activitats als mateixos centres educatius, encara que n'hi ha d'altres que les realitzen en instal·lacions i infraestructures especialitzades en educació ambiental. És palpable una manca de cobertura a l'educació ambiental a l'illa, a més d'una manca d'aprofitament de l'existent per part dels centres educatius.

A continuació, es mostra un llistat amb les institucions i les entitats que ofereixen activitats i recursos d'educació ambiental a Menorca.

Taula 2. Activitats d'educació ambiental a Menorca (2021-2022).

Administració	Programa	Tipus de programa	Activitats (2021-2022)
Conselleria de Medi Ambient i Territori	Servei d'Educació Ambiental	Activitats d'Aula	- <i>La Deixalleria</i> : fomenta el reciclatge i la reutilització de materials, alhora que informa sobre els residus i la seva gestió
	Espais Naturals Protegits	Activitats respectives al Parc Natural de S'Albufera des Grau	- <i>Qui viu a s'Albufera?</i> - <i>Els exploradors de la natura</i> - <i>La mar</i> - <i>S'Albufera des Grau</i> - <i>Les aus de les zones húmedes</i> - <i>S'Albufera des Grau, gestió de l'aigua</i>
	Xarxa Forestal	Sensibilització Forestal Menorca	- Xerrades sobre els boscos de Menorca (valors, funcions, incendis, erosió) i temes forestals actuals - Tallers pràctics a l'aula amb material procedent de l'àmbit forestal (plantes, troncs, llavors, insectes, terra, etc.) per millorar el coneixement forestal - Visites a boscos propers i a la base Ibanat (S'Arangí), amb els mitjans d'extinció d'incendis forestals - Jornades de prevenció d'incendis forestals
	Xerrades	Xerrades de professionals del medi ambient	- <i>La feina dels Agents de Medi Ambient</i> : informar sobre les tasques d'un agent mediambiental

Conselleria Agricultura, Pesca i Alimentació	SEMILLA (Servei de Millora Agrària i Pesquera)	Activitats del sector primari adreçades a alumnat infantil	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Sembra varietats locals</i>: coneixement de les varietats locals de fruites i verdures, així com la seva temporalitat - <i>De la mar a la taula</i>: coneixement sobre les espècies que habiten el mar proper, els oficis pesquers i afavorir actituds responsables amb l'entorn marí - <i>Conèixer els productors</i>: visita de finques, llotges o empreses relacionades amb el sector primari per donar a conèixer la importància del mateix en la producció d'aliments a Menorca - <i>Producte local</i>: donar a conèixer la importància de consumir aliments locals i els seus beneficis per a l'economia, medi ambient i salut
Conselleria Educació, Universitat i Investigació	Camps d'aprenentatge	Activitats d'educació ambiental a centres educatius	<ul style="list-style-type: none"> - Es Pinaret: Activitats per a alumnat d'infantil, primària i secundària sobre biodiversitat, alimentació, flora, visites al bosc, a platges, a Ciutadella, entre d'altres. - Far de Cavalleria: Activitats al far i al seu entorn, tallers de geologia i orientació, Camí dels Cavalls, itineraris pedagògics (platges, boscos, cales, paisatges)
Consell Insular de Menorca	Consell de Menorca	Activitats del Consell Insular, Agència Menorca Reserva de la Biosfera i el Consorci de Residus i Energia de Menorca	Activitats a l'aula i sortides a l'exterior: Relacionades amb la biodiversitat de flora i fauna, ecosistemes, alimentació, mar, platges, geologia, astronomia, aigua i cicle, residus, reciclatge i plantes de gestió de residus, entre altres.
Altres	Programa "Amb bona lletra" (Ajuntament de Maó)	Tallers i activitats de Maó	Multitud de tallers de temàtica sobre educació per al medi ambient, divulgació científica, patrimoni i cultura de Maó.
	Programa "Obrint Portes" (Ajuntament de Ciutadella)	Tallers i activitats de Ciutadella	Tallers amb temàtica sobre participació, medi ambient, cultura i patrimoni i igualtat.

Font: CAIB (2022).

Per tant, a Menorca es poden trobar **dos nivells** des dels quals s'ofereix educació ambiental: la **Comunitat Autònoma** de les Illes Balears (Govern de les Illes Balears), amb les Conselleries d'Educació i Universitat, Medi Ambient i Agricultura, i a **nivell insular** a través d'institucions i entitats com el Consell Insular, els Ajuntaments i altres organismes com a ONGs.

A nivell autonòmic, la **Conselleria d'Educació i Universitat** duu a terme projectes mediambientals a centres educatius i disposa de diversos Camps d'Aprenentatge a l'arxipèlag, dels quals dos es troben a Menorca (Far de Cavalleria i Es Pinaret).

La **Conselleria de Medi Ambient i Territori** ofereix activitats a través de la Xarxa de Parcs Naturals d'IBANAT (Institut Balear de la Natura), estant representat a Menorca amb el Parc Natural de S'Albufera des Grau. Aquesta Conselleria també organitza xerrades per part d'agents

mediambientals i activitats a l'Aula, a més de dur a terme la contractació d'empreses privades com Gram Gestió Ambiental, consultoria ambiental basada a Mallorca que porta a terme programes i activitats d'educació ambiental tant per a empreses com per a l'administració.

La **Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació** organitza activitats des de la Xarxa Forestal de les Illes Balears amb el *Servei de Millora Agrària i Pesquera (SEMILLA)*.

A **nivell insular**, destaca al programa *Salut Jove i Cultura*, que es descriurà amb més detall en endavant. Els **Ajuntaments** de l'illa també tenen els seus propis programes d'educació ambiental com *Amb Bona Lletre* (Ajuntament de Maó) i *Obrint Portes* (Ajuntament de Ciutadella). Altres **entitats**, com l'associació ecologista *Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB)*, duen a terme diferents activitats en el marc de la sostenibilitat i la preservació d'espais naturals a les Illes Balears, a més d'oferir una varietat d'activitats, campanyes, projectes d'educació ambiental i un Pla d'ambientalització de les escoles.

La **Llei Menorca Reserva de la Biosfera 25/04/2022** conclou que l'administració educativa ha d'incloure continguts relacionats amb els principis de Menorca Reserva de Biosfera en la formació permanent del professorat que imparteixi docència als centres educatius de l'illa. A més, impulsa que l'administració educativa estudiï la creació d'un mòdul específic sobre Menorca Reserva de la Biosfera als cicles formatius relacionats amb la sostenibilitat impartits als centres de formació professional de Menorca.

L'administració educativa i el Consell Insular de Menorca han d'establir una col·laboració amb els centres escolars i les associacions professionals per millorar la formació de l'alumnat i dels professionals en matèria de sostenibilitat.

Entre les diferents activitats d'educació ambiental que es desenvolupen a Menorca es troben els tallers escolars, els itineraris interpretatius i infraestructures, i material didàctic.

Els **tallers escolars** es desenvolupen als centres educatius o a la natura, a través d'explicacions acompanyades de material didàctic o audiovisual i de la interacció de l'alumnat, a les sortides de camp, amb els elements naturals del seu entorn. La difusió dels tallers es fa majoritàriament mitjançant el programa **Salut Jove i Cultura** del Consell Insular de Menorca.

Per la seva banda, els **itineraris interpretatius** suposen una activitat més pràctica on, mitjançant explicacions en panells i fitxes identificatives durant els recorreguts, es poden reconèixer tant

hàbitats com espècies de flora i fauna característiques de l'illa. Una de les localitats on es duen a terme gran part dels tallers i itineraris és la finca d'**Alforí de Dalt**. És una finca que pertany a l'Organisme Autònom de Parcs Nacionals, però que gestiona directament, des de fa uns anys, el departament de Medi Ambient i Reserva de Biosfera. Com que és una finca amb una gran diversitat d'ecosistemes i una història recent d'ús agrícola, permet desenvolupar una gran diversitat de tallers. En aquesta finca s'hi porten activitats de quatre tipus: sortides guiades adreçades a públic adult, tallers d'educació ambiental per a famílies, activitats escolars i jornades de voluntariat ambiental de persones adultes.

Imatge 7. Itineraris interpretatius realitzats a Menorca per a grups escolars (esquerra) i adults (dreta).

Font: Agència Menorca Reserva de Biosfera (2022).

Pel que fa al **material didàctic**, són documents elaborats per la Reserva de la Biosfera de Menorca que tenen l'objectiu de millorar el desenvolupament i els objectius dels tallers educatius, complementant les explicacions realitzades a les activitats, alhora que permet al professorat continuar treballant els continguts dels mateixos dins de les aules en finalitzar els tallers. Els quaderns didàctics i quaderns de camp ofereixen informació i dades tècniques de lectura fàcil i comprensiva, per promoure el coneixement de l'entorn a les nenes i nens de Menorca. Aquests quaderns també combinen les explicacions i els conceptes amb activitats dinàmiques i divertides destinades a l'educació primària i secundària.

Imatge 8. Quaderns didàctics i quaderns de camp de l'Agència Menorca Reserva de la Biosfera.

Font: Agència Menorca Reserva de Biosfera (2022).

A l'educació formal destaca el Programa Ecocentres (**Centres Ecoambientals**), que té la finalitat d'impulsar l'educació ambiental a la vida dels centres educatius de les Illes Balears. Aquest programa neix l'any 2003 a partir de la Conselleria de Medi Ambient i d'Educació, amb l'objectiu de potenciar l'ambientalització dels centres educatius.

El programa **Salut Jove i Cultura** del Consell Insular es va crear l'any 2000 i actualment inclou un conjunt de tallers i activitats destinades als infants, joves i famílies dels centres escolars de Menorca per facilitar l'adquisició de coneixements, habilitats, actituds i valors necessaris per créixer i viure de manera saludable, mentre es responsabilitzen de la millora i el manteniment del seu propi benestar físic, psíquic i social. L'oferta formativa es basa en quatre grans àrees, que són: persona i societat, salut i activitat física, medi ambient i economia i arts i cultura.

De la mà de l'Agència Menorca Reserva de la Biosfera, cal destacar **Viu Menorca Biosfera** per estar destinada a la divulgació de la RBM, pel seu enfocament més global i perquè, a més a més del públic infantil, també està destinat al públic adult. L'objectiu principal d'aquest programa és donar a conèixer el concepte de Reserva de Biosfera, els seus valors i objectius de gestió, principalment a la població adulta resident, a través del coneixement i la vivència d'alguns aspectes concrets de l'entorn social i ambiental, mitjançant la realització d'excursions i visites guiades.

A Menorca hi ha diversos **centres d'interpretació**, repartits al llarg del seu territori, cadascun centrant-se en aspectes diferents de la Reserva de Biosfera de Menorca. D'aquesta manera, el conjunt d'aquests centres permet la interpretació i la transmissió de coneixements dels diversos elements fonamentals que conformen la Reserva de Biosfera de Menorca. Actualment, s'està impulsant la creació d'una xarxa que compregui la totalitat de centres d'interpretació de l'illa, facilitant així la tasca de divulgació i educació. Els centres involucrats són: Centre de Geologia, Centre d'interpretació del cap de Cavalleria, Parc Natural de s'Albufera des Grau i el Centre Artesanal de Menorca.

L'**Estació de Recerca Jaume Ferrer** és un centre de recerca ubicat a la península de la Mola (Maó) que realitza projectes de recerca dirigits principalment a l'estudi del medi ambient marí, alhora que duu a terme cicles de conferències i difusió de la recerca. Entre les activitats de l'Estació de Recerca es troben les següents, diferenciades en quatre línies d'actuació: Programa bàsic de monitorització (objectiu: establir un seguiment permanent i continu de variables fisicoquímiques, biològiques i d'explotació del medi marí de Menorca), recerca experimental (objectiu: entendre els processos naturals i els efectes de l'impacte humà sobre els ecosistemes de l'illa), formació i divulgació (objectiu: formar investigadors i contribuir a potenciar la visibilitat de l'Estació a Menorca), i desenvolupament i transferència de tecnologia (objectiu: impulsar el desenvolupament i el creixement sostenible dels diversos sectors productius de l'illa mitjançant l'accés al coneixement i l'experiència dels grups de recerca que utilitzin l'Estació).

El **Centre de Geologia** de Menorca es troba a Ferreries i té com a objectiu impulsar i promoure la geologia de l'illa a través d'una exposició permanent anomenada "Paisatge, colors i geologia". El centre pretén aportar coneixement i posar en valor un conjunt d'elements desconeguts fins ara per gran part de la societat, fomentant l'educació ambiental de la població menorquina i, alhora, formant part d'una oferta turística complementària de qualitat en el context de la Reserva de Biosfera de Menorca. A les mateixes instal·lacions del centre es troben diverses exposicions amb panells explicatius en relació amb la geologia, els paisatges i les platges de l'illa. El centre també fa jornades adreçades a professionals amb l'objectiu d'impulsar la posada en funcionament d'iniciatives d'educació i divulgació.

Imatge 9. Instal·lacions del centre de Geologia de Menorca.

Font: Agència Menorca Reserva de Biosfera (2022).

Al **Parc Natural de s'Albufera des Grau** hi ha un equip d'educació ambiental des de començaments de la dècada del 2000, per part de l'empresa pública IBANAT, encarregada de la gestió forestal, dels incendis i dels parcs naturals. Les activitats que es duen a terme en aquest cas s'adapten a les edats i els diferents cursos escolars, per la qual cosa pot existir una continuïtat de visita dels nens i nenes en superar cada curs escolar, realitzant, a cadascuna de les visites, diferents tallers i activitats, cosa que els permet aprendre nous conceptes.

Els **Camps d'Aprenentatge**, dependents de la Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca, ofereixen a l'alumnat dels centres educatius un conjunt d'activitats relacionades amb el descobriment del medi natural i cultural, mitjançant la realització de tallers i itineraris educatius guiats per entorns singulars, amb la finalitat de proporcionar, als alumnes i les alumnes, coneixements, eines i valors per descobrir i integrar-se a l'entorn proper, aprenent a habitar-lo, respectar-lo, conservar-lo i valorar-lo.

En el cas d'aquest tipus d'educació ambiental no hi ha coordinació amb el Consell Insular, així com tampoc existeix coordinació pedagògica amb l'Agència Menorca Reserva de la Biosfera. Actualment es poden trobar dos camps d'aprenentatge a Menorca: Es Pinaret i Far de Cavalleria. Les activitats que es duen a terme als camps tenen cost zero per als centres escolars, encara que el transport va a càrrec d'aquests i, de vegades, suposa un inconvenient per accedir a les activitats a causa de l'augment dels preus.

Pel que fa a **Es Pinaret**, es localitza en una zona verda municipal al sud de Ciutadella de Menorca, que conserva els seus elements característics tradicionals com el casat, bouers, era, sínies, barraques i ponts de bestiar. Es Pinaret adapta les activitats al nivell de cada curs i de l'alumnat

visitant, canviant la metodologia completament en cas de classes d'infantil o de batxiller, a més, també ofereixen visites a centres d'educació especial.

El **Far de Cavalleria** és un camp d'aprenentatge on es fan activitats i tallers d'educació ambiental. Es tracta d'activitats basades en el contacte amb l'entorn, duent-se a terme al Far, a la Penya de s'Indi, al Camí de Cavalls, a la Cala Mitjana i a Enzell, entre altres localitzacions, tractant temes com la geologia, la botànica, els paisatges, la biodiversitat, l'orientació sobre el terreny, etc.

Imatge 10. Es Pinaret (esquerra) i el Far de Cavalleria (dreta).

Font: Ajuntament de Ciutadella i Ports de Balears (2022).

El **Centre Artesanal** de Menorca és un centre d'artesanía ubicat a Es Mercadal que promou un programa d'activitats públiques per difondre la riquesa dels oficis artesans de Menorca. Entre les activitats que es realitzen hi ha tallers gastronòmics, sensorials i de llana, tant per a públic adult com familiar i, malgrat que són activitats de pagament, contribueixen a l'educació ambiental mitjançant la promoció de productes locals sostenibles amb l'entorn.

Imatge 11. Edifici del Centre Artesanal de Menorca.

Font: Centre Artesanal de Menorca (2022).

L'Àrea de Gestió de Residus de Milà compta amb una aula ambiental per a la formació i la divulgació destinada a apropar la cura del medi ambient a tots els grups d'interès involucrats: empreses, associacions, sector educatiu, grups de recerca i ciutadania en general.

El Consell Insular de Menorca, amb suport de la Comissió Europea, ha desenvolupat els projectes **Life+BOSCOS** (LIFE+ “Gestió forestal sostenible a Menorca en un context de Canvi Climàtic”) i **Life+RENEIX** (LIFE+ “Restauració d'hàbitats d'espècies prioritàries a l'illa de Menorca”), els objectius dels quals són els de contribuir a l'adaptació dels ecosistemes forestals mediterranis als impactes negatius del canvi climàtic a través de la gestió forestal sostenible i restaurar zones degradades on es desenvolupen algunes de les comunitats vegetals més diverses i amenaçades de l'illa.

També hi ha un altre tipus d'**Organitzacions No Governamentals**, com el **GOB** (esmentat anteriorment), o **Per La Mar Viva** (PLMV), una associació que té com a objectiu conscienciar les Administracions públiques, empreses, organitzacions privades, col·lectius i persones físiques per a reduir qualsevol abocament d'escombraries a les aigües de Menorca a través d'una gestió excel·lent dels residus i contribuir així a la reducció dels plàstics trobats al mar i al litoral costaner. Han realitzat tasques d'investigació i observació sobre les quantitats de plàstics que acaben al port de Ciutadella i al litoral menorquí. Entre els seus projectes es troba l'educatiu, que consisteix en l'educació mediambiental a les escoles secundàries de Menorca per canviar els hàbits dels i les joves pel que fa a llençar les escombraries que generen, en particular després de celebrar festes de carrer, botellons, pícnic, etc.

Hi ha un altre tipus d'**associacions** com **Menorca Preservation**, l'objectiu principal del qual és el suport econòmic a les organitzacions locals menorquines, mitjançant la recaptació de fons. Els fons contribueixen a projectes locals a les àrees de: conservació, conservació paisatgística i del producte local, i promoure la gestió intel·ligent i eficaç de residus, aigua neta i energia.

D'altra banda, a Menorca hi ha un grup d'*escoltes*, **Escoltes de Menorca – MSC**, un moviment educatiu, voluntari i apartidista, que ajuda la població infantil i juvenil a desenvolupar el seu potencial emocional, intel·lectual, físic, social i espiritual com a individus, com a ciutadans i com a membres de les seves comunitats. Aquest grup duu a terme un procés educatiu no formal, en què, des de les seves formacions i publicacions, contribueixen a l'aprenentatge dels grups joves i infantils en la matèria mediambiental com la meteorologia, la flora, el reciclatge i la reutilització, entre altres temes.

A **nivell empresarial** es troba l'empresa **Polaris Menorca**, els serveis dels quals es dirigeixen cap al turisme astronòmic sostenible. Aquesta es localitza a la zona natural de la Vall (Ciutadella de Menorca), dins la finca d'Algaiarens, un espai natural protegit on l'observació celeste és idíl·lica. Col·labora amb la protecció del cel nocturn, la difusió de l'astronomia i la navegació oferint activitats lúdiques i didàctiques. Realitza també activitats d'educació ambiental per conèixer l'entorn proper a través de rutes ambientals.

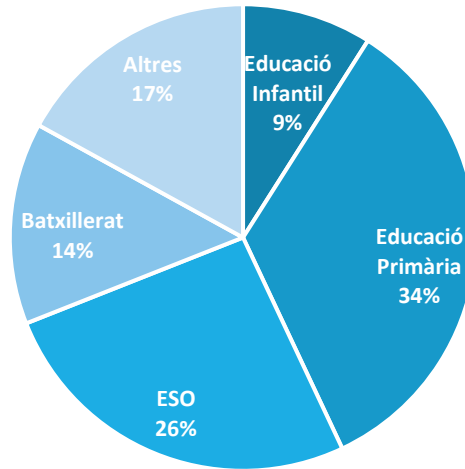
També hi ha altres empreses privades, com **Sa Xaranga**, que ofereixen els seus serveis tant per a AMPAS i centres educatius (serveis educatius que faciliten la conciliació familiar, alhora que complementen la formació integral dels nens i nenes), museus i centres culturals (amb la finalitat de transmetre els valors culturals, patrimonials, històrics i socials de cadascun dels centres i museus), famílies i empreses d'esdeveniments (com a grup d'animació infantil i juvenil, per tant, disposa de tots els recursos per oferir activitats innovadores i atractives per a l'entreteniment per a totes les edats) o per a administracions públiques (projectes educatius per conscienciar i sensibilitzar sobre qualsevol tema d'interès, de manera didàctica i creativa).

Amb tot això, es comptabilitzen al voltant de 117 activitats d'educació ambiental a Menorca, el 60% de les quals van dirigides a l'alumnat major de 12 anys (educació secundària obligatòria, batxillerat, cicles formatius, etc.), mentre que la resta van destinades a alumnat d'educació infantil i primària.

Cal destacar la diferència en el **nombre d'activitats**, i l'alumnat d'educació infantil és el que rep una menor quantitat d'activitats (9%), seguit per batxillerat (14%). El nivell educatiu on més present es troben les activitats d'educació ambiental és el d'educació primària (34%), seguit per l'ESO (26%) (Arimany, 2018).

Figura 19. Oferta educativa ambiental per nivells a Menorca.

Font: Arimany (2018).

D'entre l'**oferta educativa**, la temàtica més tractada és la del coneixement del medi natural (38% del total), seguida per la sostenibilitat, la relació home-natura i, finalment, el concepte de Menorca Reserva de la Biosfera, amb només un 5%.

Pel que fa a la **demanda dels centres escolars**, és l'educació infantil i primària la que sol·licita, en major mesura, les activitats d'educació ambiental (72%), mentre que aquestes sol·licituds es redueixen dràsticament en el cas de l'ESO, el batxillerat i els cicles formatius (28%).

Respecte al **nombre d'alumnes que han accedit a les activitats** educatives ofertes, s'observa un augment en la participació a les activitats del Parc Natural de S'Albufera des Grau i a les organitzades pel programa de Salut Jove del CIME.

1.6. Anàlisi de situació sobre la igualtat i l'accessibilitat

El Consell Insular de Menorca compta amb una sèrie de **serveis per promoure una societat inclusiva, igualitària i accessible** tant per a la població local com per l'estrangera. D'aquesta manera, entre els serveis que ofereix, hi ha els següents:

- Centre Assessor de la Dona
- Oficina d'Atenció a la persona Nouvinguda (OFIM)
- Servei d'Atenció Integral LGTBI (SAI Menorca)
- Unitat de Conductes Addictives
- Atenció a les Persones amb Discapacitat

- Servei d'Atenció a la Salut Mental
- Servei Insular de Família
- Servei per a Persones Grans

La situació respecte a la **igualtat de gènere** a Menorca s'analitza des de diverses àrees, entre les quals hi ha la presència de dones en càrrecs directius, les denúncies per violència de gènere i l'atenció a les dones víctimes de violència de gènere.

La participació de la dona a les principals institucions i organitzacions socials de Menorca és desigual. Segons l'informe sobre indicadors socials de l'OBSAM (2020), el 45% dels **càrrecs directius** analitzats estan ocupats per dones, no obstant això, es troben diferències significatives en funció de l'àmbit, sent l'institucional on hi ha més participació femenina amb un 50%. Per contra, és en l'àmbit laboral on la participació en càrrecs de presidència o coordinació general és menor (11%) als principals sindicats i associacions empresarials de Menorca.

Respecte a les denúncies rebudes per **violència de gènere** als jutjats de Menorca, la xifra ha anat en augment des del 2018, sent l'any 2019 amb més denúncies registrades des del 2010, amb 326. L'any 2021 va superar l'any 2020 en relació a nous casos de violència de gènere, segons el Centre Assessor de la Dona a Menorca, amb un total de 526 expedients oberts respecte a l'any anterior i 132 de nova creació, mentre que el nombre d'expedients totals el 2021 va ser de 421, però els de nova creació van ser 140.

El maltractament més habitual entre les dones, el 2021, va ser el físic i psicològic, amb 214 casos sobre el total. Pel que fa a l'edat de les persones maltractades, predomina el grup d'entre 41 i 50 anys.

Respecte a la **situació del col·lectiu LGTBI**, el Servei d'Atenció Integral (SAI) destaca que, en els vuit mesos de funcionament, ha atès un total de 22 persones, de les quals, un 60% han estat relacionades amb la informació sobre la identitat sexual i/o l'expressió de gènere, un 24% han estat sobre l'orientació sexual i un 16% s'han degut a haver patit situacions de LGTBI-fòbia i discriminació a la seva vida quotidiana.

Per conèixer la situació de l'**accessibilitat** a Menorca, s'analitza la **dependència** i la **discapacitat**.

La població beneficiària de la prestació de dependència a Menorca ha augmentat progressivament des de l'any 2012 fins a un 14% el 2019. En els darrers anys la taxa de persones amb dret a prestació de dependència pendent d'un Pla Individual d'Atenció es manté al voltant

del 15 %, xifra inferior a la del 2012 (gairebé 50%). Del total de persones amb dret a la prestació de dependència, el 28% tenen grau I, el 40% grau II i el 32% grau III.

A l'illa hi ha la **Fundació per a persones amb Discapacitat de Menorca**, la qual duu a terme serveis destinats a les persones amb discapacitat i al seu entorn. A més, compta amb diversos centres d'estada diürna on es duen a terme alguns dels serveis anteriors. La fundació compta amb dues oficines, una a Maó i una altra a Ciutadella.

1.7. Anàlisi d'instruments de planificació

En aquest apartat s'identifiquen els principals instruments de planificació amb què compta Menorca en relació amb la sostenibilitat i l'educació ambiental.

✓ Pla Territorial Insular de Menorca

És un **projecte territorial sostenible bàsic per al desenvolupament socioeconòmic de Menorca**, aprovat al 2003 que estableix una sèrie de directrius específiques que han de seguir els instruments de planificació urbanística dels 8 municipis de l'illa. A més, conté uns criteris per a la definició del Model Territorial de l'Illa de Menorca i per al conjunt de les Illes Balears i les seves aigües interiors a fi de promoure el desenvolupament equilibrat, la utilització sostenible del territorial i els recursos naturals, la millor distribució de els usos i activitats productives, i la protecció de la qualitat ambiental, el paisatge, la biodiversitat i el patrimoni històric.

✓ Pla d'Acció Menorca Reserva de Biosfera 2019-2025

L'Agència Menorca Reserva de Biosfera ha redactat el Pla d'acció de la Reserva de Biosfera de Menorca (2019) que serà vigent fins al 2025. Aquest pla pretén aconseguir que Menorca es converteixi en un laboratori de sostenibilitat des de les tres funcions de conservació, desenvolupament econòmic i el suport logístic. Es tracta d'un document programàtic que estableix les línies d'acció i projectes perquè Menorca avanci cap a la sostenibilitat a través de la coordinació de tots els projectes i iniciatives existents i la proposta de nous projectes innovadors, atrevits i emblemàtics.

Així, doncs, el Pla d'acció de la Reserva de Biosfera de Menorca pretén reforçar i impulsar el **compromís de Menorca amb el desenvolupament sostenible**.

✓ **Pla Director Sectorial de prevenció i gestió de residus no perillosos de Menorca**

El principal objectiu del PDS és establir la dotació i ordenació de les infraestructures necessàries per poder assolir els **objectius de gestió i reducció de residus** fixats per la normativa europea i estatal.

El Pla pretén establir actuacions a les infraestructures actuals de residus de l'illa, amb la finalitat d'aconseguir els objectius establerts.

També s'identifiquen els impactes ambientals del pla sobre el medi ambient, amb l'objectiu de reduir-los. S'estableixen mesures per prevenir, corregir i compensar aquests efectes negatius.

✓ **Espais Naturals Protegits**

Plans de gestió Xarxa Natura 2000

Els diferents plans aprovats per a les àrees de Menorca que compten amb espais Xarxa Natura 2000 són els següents:

- ❖ **Pla de Gestió Costa est de Menorca:** La Mola i s'Albufera de Fornells, D'Addaia a s'Albufera, S'Albufera des Grau, De s'Albufera a la Mola, Punta rodona-Arenal den Castell, Cala a Brut i Caleta de Binillautí.
- ❖ **Pla de Gestió Illa de l'Aire:** Àrea marina Punta Prima-Illa de l'Aire
- ❖ **Pla de Gestió "Basses Temporals":** Penys d'Egipte, Es Clot des Guix, Binigurdó, Es Molinet, Ses Pallises, Mal Lloc, Torre Llafuda.

Plans especials de les Àrees Naturals d'Espacial Interès (ANEI)

Aquests plans tenen com a objectiu establir les mesures i condicions necessàries per a la **protecció, conservació, gestió i millora dels valors naturals, paisatgístics i historicoartístics de les Àrees Naturals d'Espacial Interès (ANEI)** de l'illa per garantir un desenvolupament adequat dins del context de la Reserva de Biosfera.

Fins ara han estat aprovats els següents plans especials de les ANEI: Me-2 "La Vall", Me-3 "Dels Alocs a Fornells", Me-13 "De Binigaus a cala Mitjana", Me-14 "Costa Sud de Ciutadella" i Me-18 "El Toro".

✓ **Parc Natural de s'Albufera des Grau**

El Parc de S'Albufera des Grau, situat al terme municipal de Maó, es troba ordenat i gestionat pels següents instruments de planificació:

- ❖ **Pla d'ordenació dels recursos naturals (PORN):** acord del Consell de Govern de 16 de maig de 2003, pel qual s'aprova definitivament el Pla d'Ordenació dels Recursos Naturals de s'Albufera des Grau (BOIB nº 82 de 10 de juny de 2003).
- ❖ **Pla Rector d'Ús i Gestió:** Decret 39/2021, de 2 d'agost, pel qual s'aprova el Pla de Gestió Natura 2000 de la Costa Est de Menorca i el Pla rector d'ús i gestió del Parc natural de s'Albufera des Grau i de les reserves naturals de les illes des Porros (illots d'Addaia), s'Estany, de la bassa de Morella, és Prat i l'illa den Colom.

✓ **Estratègia Alimentària de Menorca**

L'objectiu és arribar a disposar d'una **estratègia d'alimentació transversal i coordinada de polítiques públiques alimentàries basades en els principis del Pacte de Milà** per a l'illa de Menorca. L'Agència Menorca Reserva de Biosfera, en col·laboració amb l'ONG VSF Justícia Alimentària i la Fundació Daniel i Nina Carasso, treballen des de gener de 2017 per consolidar i desenvolupar les accions previstes a l'Estratègia alimentària de Menorca.

Els **objectius** principals de l'Estratègia Alimentària de Menorca són:

- ❖ Fomentar la col·laboració entre les diferents administracions implicades en la política alimentària.
- ❖ Promoure una alimentació saludable accessible a tota la societat.
- ❖ Contribuir a la producció d'aliments responsable.
- ❖ Conservar els valors naturals, culturals i gastronòmics lligats a l'activitat primària.
- ❖ Fomentar els circuits curts de comercialització.
- ❖ Reduir el malbaratament alimentari.

✓ **Estratègia 2030. Full de ruta per descarbonitzar el sistema energètic**

L'Estratègia Menorca 2030 és l'adquisició del compromís d'apostar per la **transició energètica de Menorca**. Aquest document és un full de ruta per descarbonitzar el sistema energètic de l'illa cap a un model basat en renovables. Pren com a marcs de referència el pla de descarbonització UE Roadmap 2050, la Llei de canvi climàtic i transició energètica de les Illes Balears i els principis de la distinció de Menorca com a Reserva de Biosfera. D'aquesta manera, defineix la transició energètica de l'illa per establir prioritats, accions que cal dur a terme, l'establiment de les vies de col·laboració, suport i finançament i constitueix una guia per a la presa de decisions als sectors públic i privat.

El document estableix un calendari amb tres grans fites: el 2020 planeja cobrir el 18% de la demanda elèctrica amb energia procedent de renovables, el 2025 el 54% i per al 2030 fer el gran salt fins al 85% de cobertura de la demanda elèctrica procedent de renovables.

✓ **Pla de Desenvolupament Turístic de Menorca**

El PDT de Menorca és un **pla estratègic de turisme a llarg termini** que es construeix a partir d'accions immediates. El Pla romandrà en vigor fins a l'any 2025. El principal objectiu del PDT de Menorca és consolidar el model turístic a l'illa i planificar i gestionar el turisme d'acord amb aquest model a través de la definició d'estratègies i accions en diversos àmbits d'actuació.

El PDT preveu una sèrie d'objectius específics que es detallen a continuació:

- ❖ Fomentar un model turístic sostenible segons la figura de reserva de biosfera.
- ❖ Crear un consens social (institucional, empresarial i ciutadà) sobre el model i estratègia turística per a l'illa.
- ❖ Determinar les necessitats, les prioritats i els programes d'acció en el desenvolupament turístic.
- ❖ Aconseguir un desenvolupament turístic generador de riquesa, en concret, a l'àmbit local.
- ❖ Impulsar els recursos turístics de l'illa assegurant-ne la conservació.
- ❖ Diversificar l'oferta turística i reduir-ne l'estacionalitat.
- ❖ Establir mesures per impulsar la competitivitat del sector turístic.
- ❖ Potenciar la qualitat turística dels serveis, els productes, els recursos, etc.
- ❖ Disminuir l'impacte del turisme sobre l'entorn i els recursos naturals, amb una planificació del desenvolupament turístic que tingui en compte el metabolisme de l'illa.
- ❖ Crear un sistema de seguiment i valoració del Pla i d'evolució del turisme.
- ❖ Elaborar el document marc que serveixi als municipis per redactar-ne els plans de desenvolupament turístic municipals.

✓ **Pla Director Sectorial de Mobilitat de les Illes Balears**

El Pla ha d'ajudar a assolir els objectius definits i validats en els diferents processos participatius duts a terme a cadascuna de les Illes, que, en definitiva, es poden resumir en desenvolupar un sistema de mobilitat de qualitat, econòmica, social, energètica i mediambientalment més eficient, i que, alhora, es constitueixi en un motor econòmic.

Es defineixen vuit objectius, quatre finalistes d'índole estratègica, orientats a minimitzar els impactes negatius de la mobilitat sobre la qualitat de vida dels ciutadans, i quatre operatius més, que orienten l'acció i estableixen els canvis que s'han de produir per assolir el model de sistema de mobilitat.

D'acord amb allò exposat, els objectius finalistes són els següents:

- ❖ Garantir l'accessibilitat en transport públic a tot el territori, amb especial atenció al servei als col·lectius vulnerables.
- ❖ Reduir la contaminació generada per la mobilitat.
- ❖ Reduir l'accidentalitat.
- ❖ Minimitzar el consum energètic.

✓ **Pla Hidrològic de les Illes Balears**

Aquest Pla inclou les conques íntegrament compreses a l'àmbit territorial d'aquesta Comunitat Autònoma i ha estat elaborat per l'Administració Hidràulica autonòmica. El Pla hidrològic vigent va ser aprovat mitjançant el Reial Decret 51/2019, de 8 de febrer, i va ser fruit d'una revisió anticipada del Pla Hidrològic corresponent al segon cicle (2015-2021). Actualment es troba en procés de revisió el **Pla hidrològic de la demarcació de les Illes Balears corresponent al tercer cicle (2022-2027)**.

El Pla Hidrològic és un instrument per a l'**ordenació dels usos de l'aigua**. Es basa en l'adopció d'un conjunt d'objectius mediambientals que han de possibilitar tant la satisfacció de les demandes d'aigua com la preservació del medi hídric, i es concreta en directrius i normes reguladores de l'actuació administrativa. L'objectiu bàsic és assolir per als horitzons marcats per la Directiva Marc de l'Aigua (DMA): una bona qualitat química i un bon estat quantitatiu.

2. PARTICIPACIÓ AL DIAGNÒSTIC

2.1. Anàlisi dels resultats de les enquestes

En el present apartat del Pla d'Educació Ambiental per al Desenvolupament Sostenible de la Reserva de Biosfera de Menorca, s'analitza la metodologia de les enquestes dutes a terme a una sèrie de grups socials de l'illa, les quals es realitzen amb l'objectiu de conèixer l'estat actual de l'educació ambiental i millorar-la.

Les enquestes han estat elaborades a partir del format d'enquesta de *Google Forms*, realitzant, per a cada grup, una sèrie de preguntes, tant obertes com tancades, que varien entre un mínim de 7 qüestions i un màxim de 25. Les enquestes s'han fet tant en català com en castellà, donant l'opció de respondre en qualsevol dels dos idiomes a la població enquestada.

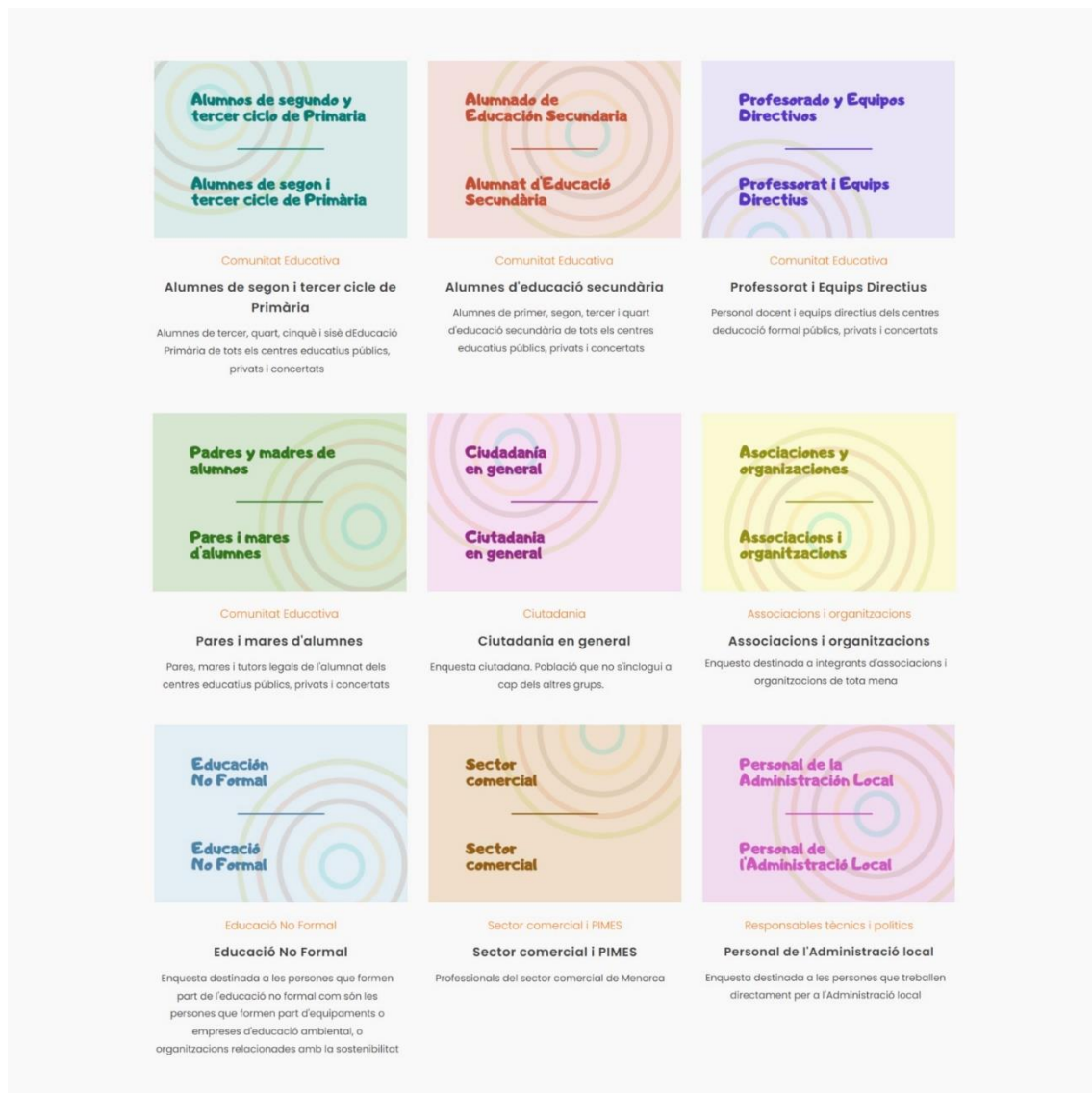
La participació a les enquestes s'ha fet mitjançant tres línies: a través del Portal Web del Pla d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat de la Reserva de Biosfera de Menorca, gràcies a la difusió realitzada pel Consell Insular, diferents Ajuntaments o entitats locals i per difusió individual a través de xarxes socials.

Les enquestes s'han dirigit als grups poblacionals següents:

- ✓ Alumnat de Segon i Tercer Cicle de Primària de Centres Escolars.
- ✓ Alumnat d'Educació Secundària Obligatòria.
- ✓ Pares i mares de alumnes i alumnes.
- ✓ Professorat i equip directiu.
- ✓ Administració local.
- ✓ Associacions i organitzacions.
- ✓ Sector comercial i empresarial de l'illa.
- ✓ Ciutadania.
- ✓ Entitats i organitzacions relacionades amb l'educació no formal.

PLA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER A LA SOSTENIBILITAT DE LA RESERVA DE BIOSFERA DE MENORCA

S'han obtingut un total de 1.604 respostes, que suposen l'1,67% de la població total de Menorca (95.936 habitants el 2021), amb un nivell de confiança del 95% i un marge d'error del 2,43%, aproximadament.

Els resultats de les enquestes s'analitzen a partir de l'elaboració d'un conjunt de gràfics per a una millor visualització. L'anàlisi completa de les enquestes es pot consultar a l'apartat d'Inici del Portal Web del Pla d'Educació per a la Sostenibilitat de la Reserva de Biosfera de Menorca (<https://www.plaeducamenorca.es/>), i, concretament, a partir del apartat "Participació en el diagnòstic", o mitjançant el següent link: [Participació en el diagnòstic](#).

2.2. Anàlisi de les taules de treball

2.2.1. Primera sessió de participació

En aquest apartat s'analitzen les reunions dutes a terme amb entitats de l'illa per al procés de participació social del Pla.

Les sessions de participació han tingut lloc de forma presencial al llarg de tres dies amb una durada, cadascuna d'elles, al voltant de dues hores. En primer lloc, es va convocar la participació de diferents representants d'entitats locals, equipaments d'educació ambiental, associacions i organitzacions relacionades amb l'educació ambiental i de la comunitat educativa per a unes sessions de treball amb l'objectiu de presentar el projecte i la seva finalitat.

Tot seguit, es van dur a terme les entrevistes en grup, que eren dirigides, però tenien un plantejament obert. Amb aquestes entrevistes es van perseguir els objectius següents:

- ✓ Explicar què és el Pla d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat de la Reserva de Biosfera de Menorca.
- ✓ Identificar els agents clau de l'educació ambiental a Menorca.
- ✓ Comprendre la connexió i la relació de cada grup amb l'educació ambiental i la sostenibilitat.
- ✓ Conèixer la visió dels grups presents a les sessions de treball sobre la seva realitat ambiental i el tipus d'activitats d'educació ambiental que han fet a l'illa.
- ✓ Detectar les necessitats existents i els reptes a afrontar en relació amb la sensibilització, la conscienciació i la implicació ciutadana.
- ✓ Recollir propostes de millora a tenir en compte al mateix Pla d'Educació Ambiental de Menorca i per a l'impuls de l'educació ambiental a l'illa.

Les persones amb qui s'han dut a terme les entrevistes es mostren a la taula següent:

Taula 3. Entitats i persones entrevistades a les reunions.

ENTITAT	PERSONA ENTREVISTADA	CÀRREC
Ajuntament de Sant Lluís	Valdo Fabregues	Tècnic
Ajuntament des Migjorn Gran	Tamara Rotger	Regidora
Ajuntament de Ciutadella	Xavier Cardona	Tècnic de Medi Ambient
	Selu Cañelles	Tècnica Educació
Ajuntament de Ferreries	Maite Pons	Regidora
Ajuntament de Maó	Sonia Sans	Tècnica de Medi Ambient
Ajuntament d'Alaior	Mari López	Regidora
Ajuntament des Castell	Marisa Álvarez	Regidora
	Vanessa Mesquida Coll	Tècnica de Medi Ambient
ConSORCI de Residus i Energia de Menorca	Catalina Pascual Mercadal	Tècnica de Medi Ambient
Museu de Menorca	David Cabrer	Tècnic
GOB Menorca	Tòfol Mascaró	Coordinador insular del GOB a Menorca
IES Josep Maria Quadrado	Esther Soler Monzó	Coordinadora Departament de Medi Ambient
Parc Natural de s'Albufera des Grau	Begoña Rodríguez	Educadora ambiental
Consell Insular de Menorca	Tana Pons	Tècnica ambiental

Elaboració pròpia (2022).

Les reunions, per tant, s'han desenvolupat amb organismes provinents de tota l'illa, cosa que resulta beneficiosa per dur a terme un Pla d'acció que tingui en compte totes les problemàtiques del territori menorquí.

A continuació, s'hi inclouen unes imatges de les sessions de treball dutes a terme amb els representants esmentats:

Imatge 12. Sessions de treball realitzades amb entitats i organismes de Menorca.

Font: Elaboració pròpia.

Al llarg de tot el procés participatiu, una Comissió composta per tècnics del Consell Insular de Menorca i l'equip de Sequoia Gestió Ambiental s'ha reunit per supervisar el procés, prendre decisions estratègiques i vetllar per la correcta execució.

La consulta dels resultats complets d'aquestes taules de treball es pot realitzar a l'apartat d'Inici del Portal Web del Pla d'Educació per a la Sostenibilitat de la Reserva de Biosfera de Menorca (<https://www.plaeducamenorca.es/>), i, concretament, a partir del apartat "Participació en el diagnòstic", o mitjançant el següent link: [Participació en el diagnòstic](#).

2.2.2. Segona sessió de participació

Dins del procés de participació social del Pla s'ha dut a terme una segona reunió amb entitats de l'illa la informació de la qual s'elabora tot seguit.

Aquesta sessió de participació ha tingut lloc de forma presencial el dia 16 de febrer a la sala B1 del Consell Insular de Menorca de 9.30 hores a les 12.00 hores. En aquest cas, es va convocar tots els representants que ja havien assistit a les sessions prèvies dins del diagnòstic entre els quals figuren representants d'entitats locals, equipaments d'educació ambiental, associacions i organitzacions relacionades amb l'educació ambiental i de la comunitat educativa, i a més, es van incorporar al procés representants de l'associació Càritas. En total, van assistir 20 persones a aquesta reunió. Els objectius d'aquesta sessió es van centrar a presentar l'esborrany del pla i arreplegar suggeriments i aportacions dels diferents representants.

A continuació, s'inclouen unes imatges de la reunió principal duta a terme amb els representants esmentats a la qual es van presentar les accions proposades a l'esborrany del Pla d'Acció:

Imatge 13. Segona sessió de treball realitzades amb entitats i organismes de Menorca.

Font: Elaboració pròpia.

Seguidament, es van dividir els participants en tres grups de treball amb un plantejament obert però dirigits per representants de Sequoia Gestió Ambiental que van prendre nota de les conclusions de cada grup. Els grups es van dividir de manera que en tots ells hi hagués un representant de cada entitat o organització present. Amb aquests grups de treball es van perseguir els objectius següents:

- ✓ Assignar les cinc accions prioritàries, així com l'ordre de prioritats d'aquelles accions presents a l'esborrany del Pla d'acció.
- ✓ Recollir propostes de millora a tenir en compte a l'esborrany del Pla d'Acció.

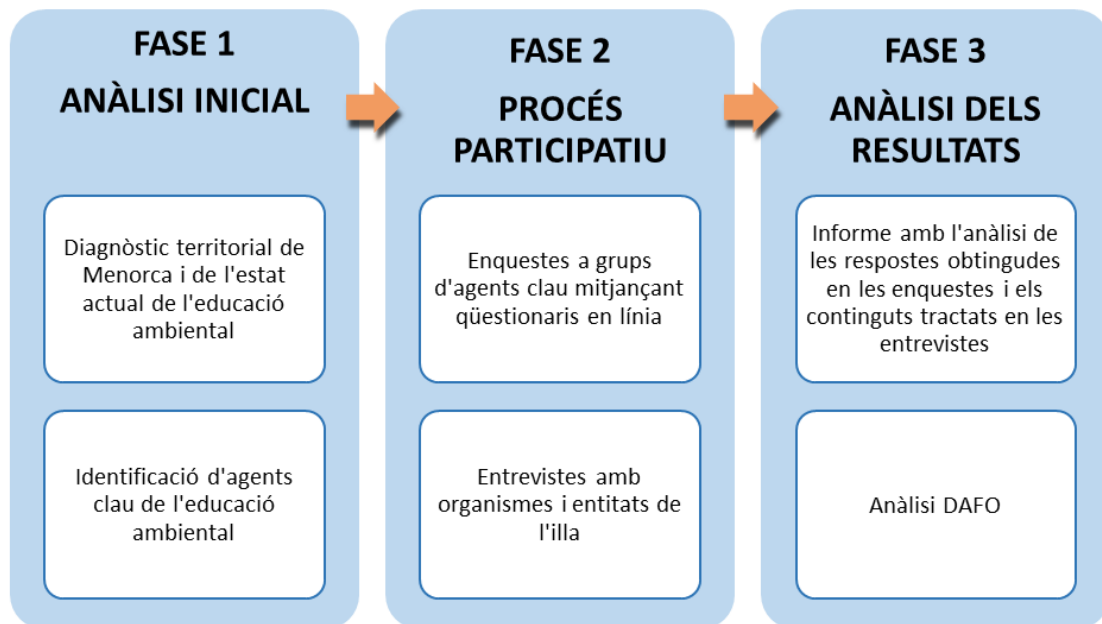
Al llarg de tot el procés participatiu, una Comissió composta per Tècnics del Consell Insular de Menorca i l'equip de Sequoia Gestió Ambiental s'ha reunit per supervisar el procés, prendre decisions estratègiques i vetllar per la correcta execució.

La consulta dels resultats complets d'aquests grups de treball es pot realitzar a l'apartat d'Inici del Portal Web del Pla d'Educació per a la Sostenibilitat de la Reserva de Biosfera de Menorca (<https://www.plaeducamenorca.es/>), i, concretament, a partir del apartat "Participació en el diagnòstic", o mitjançant el següent link: [Participació en el diagnòstic](#).

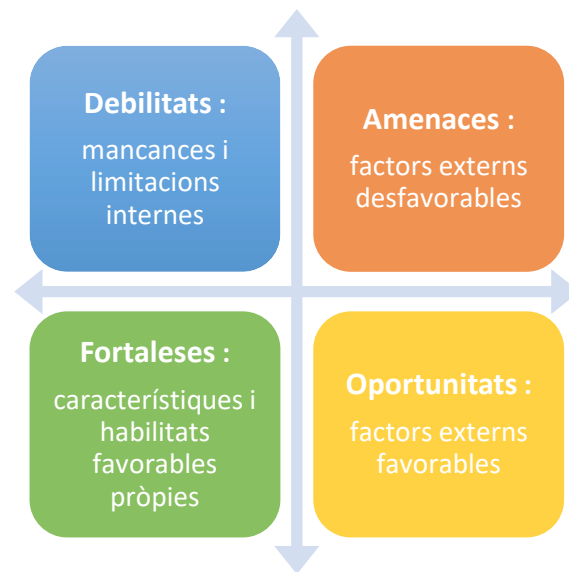

3. ANÀLISI DAFO: PROBLEMÀTIQUES, REPTES I ACTIUS

Un cop realitzat el diagnòstic del context actual de Menorca en les diferents dimensions i analitzades les enquestes i entrevistes del procés de participació dels diferents grups, tant interns com externs, es procedeix a mostrar l'anàlisi DAFO (Debilitats, Amenaces, Fortaleses, Oportunitats). En el següent esquema es mostren, de manera resumida, les fases seguides al Pla per a l'elaboració del DAFO, des del diagnòstic inicial fins al procés participatiu.

L'estudi de les dades exposades anteriorment mitjançant la metodologia DAFO permet conèixer les debilitats, amenaces, fortaleses i oportunitats, fent un posicionament estratègic a través dels factors interns i externs detectats.

La matriu DAFO reflecteix el conjunt d'elements presents actualment, creant un mapa mental que contribueix a millorar la visió en conjunt de les quatre seccions (**debilitats, amenaces, fortaleses i oportunitats**) i establir un tipus d'estratègia o una altra al Pla de Acció.

La matriu DAFO territorial de l'illa de Menorca suposa el pas final en l'anàlisi del territori insular i en el procés participatiu realitzat mitjançant enquestes i entrevistes. Les debilitats, amenaces, fortaleses i oportunitats que es mostren a continuació s'han establert a partir de l'anàlisi duta a terme del diagnòstic territorial, les enquestes fetes a nou grups de població i les entrevistes o reunions personals a institucions i organismes.

De tal manera, es mostra, a continuació, l'anàlisi DAFO:

DEBILITATS

Diagnòstic territorial de l'illa

- D1.** Sobreexplotació i contaminació dels aqüífers.
- D2.** Desconeixement dels espais naturals protegits de l'illa entre la població.
- D3.** Elevada dependència del desenvolupament econòmic al sector serveis, especialment en el turisme.
- D4.** Excessiva dependència de combustibles fòssils. Inexistència d'un model de desenvolupament insular basat en energies renovables.
- D5.** Infraestructura de transport ineficient: manca de transport públic i de connexions, deficient infraestructura per a bicicletes.
- D6.** Pèrdua de mosaic agroforestal, cosa que provoca més erosió, risc d'incendis i pèrdua de biodiversitat.
- D7.** Manca de comprensió del concepte de Reserva de la Biosfera i de la seva extensió entre l'alumnat de l'illa.
- D8.** Manca d'accessibilitat entre professorat i divulgadors a les jornades i congressos referents a la Reserva de la Biosfera de Menorca.
- D9.** Poca divulgació, entre la població, del que fa referència a la RBM, i excessiva a nivell polític.
- D10.** Baixa presència a les xarxes socials de les administracions públiques amb competències ambientals.
- D11.** Manca d'utilització de l'educació ambiental com a eina de planificació i gestió de les àrees protegides de l'illa.
- D12.** Desequilibri en la demanda d'activitats ambientals: més de la meitat de l'oferta s'adreça a alumnat major de 12 anys, però és molt reduïda en el cas de batxillerat, i pràcticament nul·la en el cas de l'educació infantil.
- D13.** Enfocament de les activitats de l'educació ambiental excessiu sobre públic infantil o juvenil, i escàs sobre la població adulta.
- D14.** El transport per desplaçar-se als centres d'activitat corre a càrrec dels centres educatius i suposa un inconvenient per accedir a les activitats.
- D15.** Inexistència de processos d'avaluació i investigació rigorosos sobre l'efectivitat de les accions i les estratègies d'educació ambiental.
- D16.** Manca d'objectius clars, planificació estratègica i accions en educació ambiental associades a la Reserva de Biosfera de Menorca.¹
- D17.** No hi ha evidències que l'educació ambiental estigui enfocada cap a l'educació per al desenvolupament sostenible, segons criteris de la UNESCO.³

¹ Debilitat extreta del Pla d'acció de la reserva de biosfera de Menorca.

	<p>D18. Activitats descoordinades, molt puntuals i sense continuïtat en el temps en molts casos. L'educació ambiental s'aborda de manera esporàdica i no sistemàtica .</p> <p>D19. Inexistència d'un eix comú i complementari entre els diferents programes i equipaments d'educació ambiental a l'illa.</p> <p>D20. Dèficit d'equipaments d'educació ambiental en zones urbanes.</p> <p>D21. Escàs aprofitament del potencial de l'educació ambiental.</p> <p>D22. Col·laboració dèbil entre el sector públic i privat en matèria d'educació ambiental.</p>
Enquesta Alumnat de Segon i Tercer Cicle de Primària	<p>D23. Desconeixement del significat de l'educació ambiental.</p> <p>D24. Diversitat d'opinions davant la funció de l'educació ambiental per al desenvolupament sostenible: no en queda clara la finalitat.</p>
Enquesta Alumnat d'Educació Secundària Obligatòria	<p>D25. Manca de comprensió del concepte d'educació ambiental.</p> <p>D26. Baix coneixement dels temes ambientals de mobilitat i biodiversitat.</p> <p>D27. Insuficiència d'activitats ambientals que tractin el tema de la mobilitat.</p> <p>D28. Manca de motivació davant la proposta de realització de més activitats relacionades amb el medi ambient i la seva conservació.</p>
Enquesta Pares i Mares	<p>D29. Baixa percepció dels conceptes salut i alimentació dins l'educació ambiental.</p> <p>D30. Sota ús del transport públic i de vehicles privats elèctrics i/o híbrids.</p>
Enquesta Professorat i equip directiu	<p>D31. Creença que els continguts existents en educació ambiental no són suficients.</p> <p>D32. Recursos insuficients per formar l'alumnat en matèria de cura mediambiental i sostenibilitat.</p> <p>D33. Baixa implicació de sectors externs als centres escolars en la realització d'activitats d'educació ambiental.</p>
Enquesta Administració Local	<p>D34. Inexistència de formacions de temàtica ambiental o sostenible específiques per al personal.</p> <p>D35. Baixa implicació en algunes pràctiques sostenibles per part de la pròpia Administració.</p> <p>D36. Existència de cert desconeixement davant dels ODS.</p>
Enquesta Associacions i organitzacions	<p>D37. Manca de coneixement i de recursos personals per dur a terme pràctiques ambientals i sostenibles.</p>

Enquesta Sector comercial i empresarial	D38. Desconeixement dels ODS. D39. Manca de recursos econòmics que impedeixen la realització de pràctiques sostenibles.
Enquesta Ciutadania	D40. Desconeixement general de l'Agenda 2030.
Enquesta Educació no formal	D41. Manca d'innovació en la metodologia d'ensenyament ambiental.
Entrevistes personals	D42. Manca de recursos personals. D43. Activitats d'educació ambiental inconnexes, molt puntuals i sense objectius en comú. Manca de coordinació i planificació. D44. Falta d'activitats encaminades a treballar amb tots els sectors de la població. D45. No hi ha un projecte ambiental educatiu anual conjunt entre institucions. D46. Dependència de contractacions puntuals per a activitats educatives ambientals. D47. Inexistència d'una xarxa que permeti conèixer els treballs i els projectes realitzats per les diferents entitats d'educació ambiental a l'illa. D48. Escassos equips de treball multidisciplinaris que duen a terme programes d'educació ambiental.

AMENACES

Diagnòstic territorial de l'Illa	<p>A1. Excessiva dependència de l'exterior per condició d'insularitat.</p> <p>A2. Espècies invasores que provoquen una reducció de les espècies endèmiques i autòctones, i la destrucció d'hàbitats i ecosistemes propis de l'illa.</p> <p>A3. Elevada estacionalitat, amb més pressió antròpica en època estival amb notables conseqüències ambientals, socioculturals i econòmiques.</p> <p>A4. Tendència del sistema educatiu a dependre d'agents externs per al desenvolupament d'educació ambiental.</p> <p>A5. Incomprensió del concepte de conservació per part del percentatge de població local. Entenen la conservació com un procés de "no urbanització" i el manteniment del territori per a ús sense límit dels locals.</p> <p>A6. Oferta educativa ambiental dispersa i condensada les primeres setmanes del curs escolar provoca saturació entre els docents: existència de molts recursos i informació en poc temps juntament amb l'organització del nou curs, per la qual cosa no arriben a conèixer tot allò existent.</p> <p>A7. El discurs transmès per l'educació ambiental entra en clara contradicció amb els missatges socioeconòmics que prevalen (respecte al model de desenvolupament i de consum actual), cosa que pot generar conflictes d'entesa.</p> <p>A8. Baixa exemplaritat institucional en matèria ambiental. Escasseja coherència entre els missatges que es transmeten i les accions que s'efectuen.</p> <p>A9. Rapidesa dels efectes conseqüents del canvi climàtic requereix accions amb resultats més eficaços.</p> <p>A10. Dificultats burocràtiques alenteixen la realització d'activitats i la cooperació entre organismes.</p> <p>A11. Utilització de l'educació ambiental per algunes entitats com ara <i>greenwashing</i> o rentat verd.</p> <p>A12. Manca de demanda per posar en marxa formació específica en educació ambiental, com, per exemple, el Certificat de professionalitat "Interpretació i Educació Ambiental".</p> <p>A13. Insuficiència d'assignatures específiques d'educació ambiental i de sostenibilitat en graus i màsters oficials d'ensenyament i professorat.</p> <p>A14. Manca de coherència entre el que aprèn l'alumnat als centres educatius i la realitat exterior que es troba a les llars o ciutats.</p> <p>A15. Prevalença de l'estalvi econòmic en el moment d'elecció dels programes d'educació ambiental sobre la qualitat dels mateixos.</p>
Enquesta Alumnat de Segon i Tercer Cicle de Primària	<p>A16. Dens currículum escolar que dificulta la inclusió d'activitats d'educació ambiental.</p>

Enquesta Alumnat d'Educació Secundària Obligatòria	A17. Dens currículum escolar que dificulta la inclusió d'activitats d'educació ambiental.
Enquesta Pares i Mares	A18. Insuficients continguts d'educació ambiental impartits als centres escolars.
Enquesta Professorat i equip directiu	A19. Elevada implicació de l'alumnat en la digitalització en detriment d'altres temes ambientals, culturals i de salut.
Enquesta Administració Local	A20. Manca de mesures, per part de l'Administració Pública, per fer front a la massificació turística.
Enquesta Associacions i organitzacions	A21. Greus problemes ambientals: manca d'energies renovables, escassetat i contaminació d'aigua, problemes de mobilitat, generació de residus elevada i massificació turística. A22. Baix grau d'implicació de la ciutadania amb el medi ambient. A23. Manca de suport per part de l'Administració Pública per dur a terme accions ambientals i sostenibles.
Enquesta Sector comercial i empresarial	A24. Foment mínim d'aliances amb comerços i empreses per part de les institucions públiques per a la millora ambiental. A25. Manca de formació sobre bones pràctiques ambientals al sector.
Enquesta Ciutadania	A26. Nombre d'activitats d'educació ambiental limitades per a la població adulta.
Enquesta Educació no formal	A27. Implicació mitjana-baixa de la ciutadania amb la millora del medi ambient. A28. Manca de recursos econòmics i webs per formar i sensibilitzar la ciutadania sobre la cura de l'entorn i la sostenibilitat. A29. Formació baixa de l'alumnat sobre temes ambientals. A30. Foment inexistent, des de les institucions públiques, en la creació d'aliances per a la millora de les polítiques de sostenibilitat i cura del medi.

**Entrevistes
personals**

- A31.** Massificació i saturació turística de l'illa en període estival.
- A32.** Manca de professionals de l'educació ambiental que executin les idees existents en la matèria.
- A33.** Manca d'aliances o convenis amb el sector empresarial.
- A34.** Centres educatius no adscrits a centres ecoambientals.
- A35.** Manca de recursos i de personal en centres educatius, cosa que desemboca en falta de temps per dedicar a l'educació ambiental.

FORTALESES

Diagnòstic territorial de l'illa	<p>F1. Autocontenció elevada dels municipis de l'illa: baixa mobilitat entre municipis per part de residents habituals mitjançant vehicle privat.</p> <p>F2. Extensos espais de la illa protegits per nombroses figures de protecció (mundials, europees, estatals, autonòmiques).</p> <p>F3. Adaptació, per part dels centres docents i organismes d'educació ambiental, de les metodologies en funció dels diferents cursos, edats i necessitats del públic objectiu. Diferents formes de treball i valors a aportar a l'alumnat i la població.</p> <p>F4. Existència de programes d'educació ambiental destinats a l'alumnat d'Educació Primària i Secundària amb certa permanència i continuació en el temps, que permeten consolidar els coneixements adquirits i faciliten la incorporació de nous hàbits a la vida quotidiana.</p> <p>F5. Existència de diversos equipaments d'educació ambiental enfocats, especialment, a alumnat de centres escolars i/o turistes.</p> <p>F6. Compromís dels diferents organismes i entitats existents a l'illa amb l'educació ambiental i el desenvolupament sostenible.</p> <p>F7. Bona acollida de les actuacions en matèria d'educació ambiental realitzades els darrers anys.</p> <p>F8. Programa Ecocentres (programa de Centres Ecoambientals), que impulsa l'educació ambiental als centres educatius de les Illes Balears.²</p> <p>F9. Diversitat de programes d'educació ambiental i multitud de projectes de sostenibilitat amb programes educatius: com Amb bona lletra, Obrint Portes i Salut jove i cultura.</p> <p>F10. Programa "Viu Menorca Biosfera", que té un enfocament global i divulga la Reserva de Biosfera entre el públic infantil i adult.</p>
Enquesta Alumnat de Segon i Tercer Cicle de Primària	<p>F11. Coneixement de temes ambientals bàsics (residus, aigua, contaminació atmosfèrica, alimentació, salut, energia, etc.).</p> <p>F12. Realització d'activitats relacionades amb temes ambientals dins o fora del centre escolar.</p>
Enquesta Alumnat d'Educació Secundària Obligatòria	<p>F13. Elevat coneixement de temes ambientals com ara el clima, l'aigua, l'alimentació i la contaminació atmosfèrica.</p> <p>F14. Elevat nombre d'activitats ambientals enfocades al clima.</p> <p>F15. Creença en la importància de conèixer temes ambientals per conscienciar en el respecte i la cura de l'entorn.</p> <p>F16. Desitjo incrementar els seus coneixements en temes com la biodiversitat i mobilitat.</p> <p>F17. Preocupació pels temes mediambientals.</p> <p>F18. Consciència que els problemes ambientals existents a l'entorn els poden afectar.</p>

² Fortalesa extreta del Pla d'acció de la reserva de biosfera de Menorca.

Enquesta Pares i Mares	<p>F19. La majoria destaca que el centre docent on acudeixen els seus fills imparteix contingut en matèria d'educació ambiental.</p> <p>F20. Realització, en el temps lliure, d'activitats en família en entorns naturals.</p> <p>F21. Alta participació en certes accions diàries pròpies de l'educació ambiental, com ara reciclatge, ús de bombetes de baix consum, estalvi de llum, ús de plaques solars o ús de productes electrònics eficients.</p> <p>F22. Coneixements adequats per ensenyar pràctiques sostenibles als fills.</p>
Enquesta Professorat i equip directiu	<p>F23. El currículum escolar inclou continguts sobre medi ambient.</p> <p>F24. Elevat nombre d'activitats d'educació ambiental realitzades en aquest curs.</p> <p>F25. Comunitat educativa molt implicada en la realització d'activitats d'educació ambiental i en l'impuls de propostes des dels centres mateixos.</p> <p>F26. Satisfacció elevada amb les activitats dutes a terme.</p> <p>F27. Metodologies variades per impulsar l'educació ambiental als centres educatius.</p> <p>F28. Participació en accions sostenibles i de cura de l'entorn, especialment amb el reciclatge de residus.</p> <p>F29. Elevada importància de l'educació ambiental per al desenvolupament de valors ecològics, de respecte al medi ambient i de sostenibilitat.</p>
Enquesta Administració Local	<p>F30. Posada en marxa, planificació i seguiment de nombroses accions i projectes en matèria ambiental i de desenvolupament sostenible els anys recents.</p> <p>F31. Implicació elevada en algunes pràctiques sostenibles a instal·lacions de l'Administració Local.</p> <p>F32. Existència de professionals de l'educació ambiental entre el personal.</p> <p>F33. Elevat coneixement i importància de l'educació ambiental i les pràctiques sostenibles.</p>
Enquesta Associacions i organitzacions	<p>F34. Alta implicació, coneixement i importància quant a l'educació ambiental i els valors i conceptes que engloba.</p>
Enquesta Sector comercial i empresarial	<p>F35. Importància de l'educació ambiental i les polítiques sostenibles.</p> <p>F36. Implicació en la realització d'accions sostenibles.</p>

Enquesta Ciutadania	<p>F37. Coneixement i importància de l'educació ambiental i dels seus conceptes, així com dels ODS.</p> <p>F38. Comprensió de les problemàtiques ambientals del vostre entorn.</p> <p>F39. Implicació alta a la millora del medi ambient i les pràctiques sostenibles.</p> <p>F40. Participació important en activitats d'educació ambiental.</p>
Enquesta Educació no formal	<p>F41. Implicació amb el medi ambient mitjançant la realització d'accions per a la cura de l'entorn i la sostenibilitat.</p> <p>F42. Execució de multitud d'activitats d'educació ambiental en el darrer any.</p>
Entrevistes personals	<p>F43. Realització de multitud de projectes i activitats propis a l'àmbit de l'educació ambiental.</p> <p>F44. Equips formats i amb gran implicació.</p> <p>F45. Existència de voluntat per generar una millora al model d'educació ambiental de Menorca.</p>

OPORTUNITATS

Diagnòstic territorial de l'Illa	<p>O1. La Reserva de la Biosfera permet la possibilitat de creació de polítiques orientades cap a energies netes i sostenibles.</p> <p>O2. Acció dels pagesos (sector primari) per a la conservació del mosaic forestal i recuperació de zones de cultius.</p> <p>O3. Increment de la consciència mediambiental col·lectiva a nivell global.</p> <p>O4. Reconeixement social dels serveis ambientals que aporta l'entorn natural i el medi rural.</p> <p>O5. Existència de fons, ajuts i gran quantitat de legislació ambiental a favor de la protecció del medi ambient i el desenvolupament sostenible. Impuls polític i institucional a l'educació ambiental.</p> <p>O6. Fort sentiment local entre la població i el desig de conservar elements naturals i culturals propis.</p> <p>O7. Potenciació del Pla d'acció de la reserva de la biosfera.</p> <p>O8. Existència del Certificat de professionalitat d'Interpretació i Educació Ambiental, ofert a Menorca.</p> <p>O9. Qualificació de Menorca com a <i>Reserva Starlight</i>.</p> <p>O10. Existència de formes d'expressió culturals i artístiques, com l'art o la música, que poden fer arribar els missatges d'EAS a un nombre més gran de persones i a un públic més ampli.</p>
Enquesta Professorat i equip directiu	<p>O11. Els continguts en educació ambiental serien suficients si s'hi aprofundís més i es tractessin de forma pluridisciplinària.</p> <p>O12. Creença que l'educació ambiental s'hauria d'impartir de manera transversal i ser una assignatura a tots els nivells educatius.</p> <p>O13. Importància de formar el professorat en matèria d'educació ambiental i desenvolupament sostenible.</p> <p>O14. Consideració que les activitats d'educació ambiental haurien de dur a terme per professionals especialitzats.</p>
Enquesta Administració Local	<p>O15. Realització d'estudis per conèixer les necessitats municipals en matèria ambiental i sostenible.</p> <p>O16. Existència de convenis amb administracions públiques o entitats privades per a la millora de les polítiques de sostenibilitat i cura del medi ambient.</p>
Enquesta Associacions i organitzacions	<p>O17. Disposició de col·laboració amb institucions públiques per desenvolupar accions ambientals i de desenvolupament sostenible.</p>
Enquesta Sector comercial i empresarial	<p>O18. Foment d'aliances, des de les institucions públiques, amb comerços i empreses per a la millora de les polítiques de sostenibilitat i cura del medi, en no posseir aquests recursos econòmics suficients, però tenir voluntat d'adoptar mesures immediates quant a la protecció del medi ambient.</p>

Enquesta Ciutadania	<p>O19. Impuls de polítiques de sostenibilitat per part de les institucions públiques que generin impactes positius al medi.</p> <p>O20. Importància de realització d'accions sostenibles per part de negocis i empreses.</p>
Enquesta Educació no formal	<p>O21. Creació del Pla d'Educació Ambiental per al Desenvolupament Sostenible de la Reserva de Biosfera de Menorca.</p> <p>O22. Impuls de pràctiques sostenibles per part de les institucions públiques.</p> <p>O23. Importància de la digitalització i les noves tecnologies a l'àmbit educatiu.</p>
Entrevistes personals	<p>O24. Activitats i projectes d'educació ambiental en col·laboració o amb ajuda d'altres organismes i institucions insulars.</p> <p>O25. Fundació d'una xarxa de cooperació i canals de comunicació entre institucions.</p> <p>O26. Creació de llocs públics per abordar la manca de personal.</p> <p>O27. Creació d'un consorci d'educadors ambientals i una xarxa dels recursos existents a l'illa.</p> <p>O28. Coordinació de les propostes i activitats existents d'educació ambiental a nivell insular.</p>

4. ANTECEDENTS I JUSTIFICACIÓ DEL PLA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER A LA SOSTENIBILITAT DE LA RESERVA DE BIOSFERA DE MENORCA

Tal com es reflecteix a la pàgina web de la Xarxa Espanyola de Reserves de la Biosfera (RERB), *“Les Reserves de la Biosfera són territoris l'objectiu dels quals és harmonitzar la conservació de la diversitat biològica i cultural i el desenvolupament econòmic i social a través de la relació de les persones amb la naturalesa. S'estableixen sobre zones ecològicament representatives o de valor únic, en ambients terrestres, costaners i marins, on la integració de la població humana i les seves activitats amb la conservació són essencials”*.

En aquest sentit, els valors sobre els quals s'assenten les Reserves de Biosfera estan perfectament alineats amb els valors de l'Agenda 2030 i els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS). Els ODS i l'Agenda 2030 aprovats per l'Assemblea General de Nacions Unides a la Cimera de setembre de 2015, van plasmar un conjunt d'objectius, metes i indicadors de compliment, que suposen una sèrie de reptes que cal abordar des de tots els nivells territorials, especialment en l'àmbit local perquè és el més proper a les persones i de gran importància per a la millora social, econòmica, mediambiental i de qualitat de vida dels seus habitants, presents i futurs. L'Agenda 2030 proposa mesures d'acció emmarcades dins de 5 grans àrees que englobarien les Persones, el Planeta, la Prosperitat, la Pau i finalment les Aliances entre els diferents actors de la societat.

Ser conscients de l'abast del significat de ser una Reserva de Biosfera és saber que tota acció humana ha d'estar en equilibri amb la conservació de l'entorn i el medi natural que l'envolta, fomentant així un desenvolupament sostenible.

Menorca, en aquest marc, i apostant ja des de fa molts anys per aquesta sostenibilitat, va ser declarada Reserva de Biosfera el 1993 per la UNESCO, convertint-se així, en la primera regió a obtenir aquesta declaració en la integritat del seu territori. Atenent les característiques d'insularitat, s'adhereix a la xarxa mundial de Reserves de Biosfera Illes i Zones costaneres, on a partir del 2012 es converteix en una de les oficines tècniques d'aquesta xarxa per treballar aspectes de desenvolupament sostenible, i el 2019 n'hi ha una ampliació de la Reserva, incloent

així la part marina, passant a ser una de les Reserves de Biosfera amb major superfície marina del Mediterrani.

Des de la seva declaració, s'han proposat diverses iniciatives per poder mantenir i enfortir els compromisos inherents a aquesta declaració i alhora saber adaptar-se a les característiques pròpies d'un territori insular amb la seva pròpia idiosincràsia i identitat. És per això que a partir del 2008 s'aprova la constitució de l'Agència Menorca Reserva de Biosfera com a entitat especialitzada dependent del Consell Insular de Menorca organitzada al voltant d'uns òrgans de direcció, gestió, participació ciutadana i d'assessorament tècnic i científic.

És a través de l'aprovació del Pla d'Acció de la Reserva de Biosfera (2019), que se li dóna operativitat per poder implementar funcions tant de conservació com de recerca i logístiques, atenent les característiques pròpies de l'illa. Es proposen una sèrie d'objectius per ser duts a terme abans de final del 2025 a través d'un programa d'actuacions.

Un dels programes d'actuació en base a una de les funcions fonamentals de la Reserva de Biosfera, el suport logístic, és el Programa de Coneixement i Educació per al Desenvolupament Sostenible. I analitzant el Pla d'Acció, veiem que, en la fase de diagnòstic, sorgeixen deficiències en aquest punt (com, per exemple, manca de planificació d'objectius i accions en educació ambiental i capacitació associada a la Reserva de Biosfera; no n'hi ha un programa específic de recerca que avaluï les necessitats).

Ens trobem en un context històric on cal una transició cap a models socioeconòmics molt més sostenibles, per evitar la degradació dels sistemes naturals, sense comprometre el benestar de les generacions futures. Això ha d'anar acompanyat d'un canvi de consciència social profund i modificació d'hàbits, que no serà possible sense una eina tan potent com l'Educació Ambiental, que potencii l'adquisició de nous valors i sempre una llavor transformadora a nivell individual i col·lectiu per a un desenvolupament sostenible, més just i inclusiu. Tal com se cita al Pla d'Acció d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat (2021-2025) del Ministeri per a la Transició Ecològica i el Ministeri d'Educació, *"l'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat fa referència a totes les accions i processos d'educació i formació, comunicació i participació orientats a desenvolupar aprenentatges, reflexions, actituds i competències per actuar davant de l'emergència climàtica i ambiental, i davant del conjunt dels complexos reptes socioambientals actuals, avançant cap a una transició ecològica justa, i està cridada a tenir un paper rellevant"*. L'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura (UNESCO), també assenyala que l'Educació

per al Desenvolupament Sostenible *“proporciona als educands els coneixements, les competències, les actituds i els valors necessaris per prendre decisions fonamentades i dur a terme accions responsables a favor de la integritat del medi ambient, la viabilitat de l'economia i una societat justa”*.

A les darreres dècades, les Nacions Unides a través de diferents Cimeres ha tractat i contextualitzat el concepte d'Educació per a un Desenvolupament Sostenible. Així, el 1987, la Comissió Mundial sobre el Medi Ambient i el Desenvolupament defineix el concepte “Desenvolupament Sostenible”. El 1992, la comunitat internacional es va reunir a Rio de Janeiro, Brasil, per discutir els mitjans per posar en pràctica el desenvolupament sostenible. A la Conferència Internacional de l'ONU del 1997, celebrada a Grècia, es tracta el document “Educació per a un futur sostenible: una visió transdisciplinària per a una acció concertada”. Més en concret, durant la denominada a la Cimera de Johannesburg el 2002, es designa el període que comprèn els anys del 2005 al 2014 com a “Decenni de les Nacions Unides de l'Educació per al Desenvolupament”, elaborant-se un Pla d'Acció amb objectius propis, que complementa els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni.

La Conferència Mundial sobre l'Educació per al Desenvolupament Sostenible, organitzada per la UNESCO en cooperació amb el Ministeri Federal d'Educació i Investigació d'Alemanya el 2021, posa de manifest *“la necessitat d'actuar d'urgència per fer front als desafiaments dramàtics interrelacionats als que s'enfronta el món; en particular la crisi climàtica, la pèrdua massiva de biodiversitat, la contaminació, les malalties pandèmiques, l'extrema pobresa i les desigualtats, els conflictes violents i altres crisis mediambientals, socials i econòmiques que posen en perill la vida al nostre planeta... requereix una transformació fonamental que ens encamini cap a un desenvolupament sostenible basat en relacions més justes, inclusives, solidàries i pacífiques entre els éssers humans i amb la naturalesa”*.

Cal, per tant, una planificació correcta que diagnostiqui i promogui mesures per a l'optimització de recursos d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat, que aconseguixi ser catalitzador clau de tots els objectius de desenvolupament sostenible, millori i transformi Menorca en un territori sostenible, just, inclusiu i resilient. Aquest punt adquireix una rellevància especial si es té en compte que l'ambient insular de la Reserva de Biosfera de Menorca és molt sensible al risc climàtic i als canvis ambientals, i que té una enorme dependència de l'exterior, convertint-la en

un entorn especialment fràgil a conservar, on és urgent propiciar un ús més responsable dels recursos de què disposa.

El Pla d'Educació per al Desenvolupament Sostenible de la Reserva de Biosfera de Menorca, com a document de caràcter estratègic sectorial, emmarcat dins del Pla d'Acció de la Reserva de Biosfera de Menorca 2019 – 2025, descriu les línies d'actuació fonamentals a seguir, per dur a terme una estratègia d'educació ambiental global, integradora, transversal i participativa, que aconseguisca tots els àmbits de l'educació, tant formal com no formal, calant entre els diferents actors implicats de qualsevol edat i condició social.

5. MARC CONCEPTUAL SOBRE L'EDUCACIÓ AMBIENTAL

Per arribar a entendre l'abast de la importància d'un desenvolupament adequat de la present estratègia de planificació, ha de quedar clar què és i què persegueix l'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat (EDS), entesa com el *“procés per a tots i al llarg de tota la vida que pretén contribuir a un millorament substancial del benestar humà i dels entorns que fan possible la vida. És una educació que inspira múltiples sabers per a l'aprenentatge, la convivència, el desenvolupament, la pau, etcètera, que compromet cada persona amb l'expectativa d'una societat més conscient, lliure i responsable. Per això, l'educació ambiental coopera en la creació d'una consciència crítica, promotora de models socials i d'estils de vida alternatius, en què l'equitat i la justícia es constitueixen com a principis irrenunciables de la tasca pedagògica”*³.

*“L'educació és un facilitador poderós del canvi positiu de les mentalitats i les concepcions del món, i pot donar suport a la integració de totes les dimensions del desenvolupament sostenible. L'educació per al desenvolupament sostenible (EDS), sustentada a la meta 4.7 dels ODS i com a element facilitador dels 17 ODS, és la base de la transformació necessària, ja que proporciona a totes les persones els coneixements, les habilitats, els valors i les actituds per convertir-se en agents de canvi per aconseguir el desenvolupament sostenible. Permet a les i els educands desenvolupar les seves habilitats cognitives i no cognitives, com el pensament crític i les competències per a la col·laboració, la resolució de problemes, fer front a les complexitats i riscos, el foment de la resiliència, i el pensament sistèmic i creatiu, i els empodera perquè actuïn de manera responsable com a ciutadans. L'aprenentatge transformador de les persones i del planeta és necessari per a la nostra supervivència i la de les generacions futures. El moment d'aprendre i actuar en defensa del nostre planeta és ara”*⁴.

Dins del **sector educatiu formal**, la Llei Orgànica 3/2020, per la qual es modifica la Llei Orgànica 2/2006, d'Educació (LOMLOE), a l'article 121, incorpora la sostenibilitat com a valor afegit,

³ Caride, JA i PA Meira (2001). Educació ambiental i desenvolupament humà. Barcelona, Ariel, p. 187.

⁴ Conferència Mundial sobre l'Educació per al Desenvolupament Sostenible, organitzada per la UNESCO en cooperació amb el Ministeri Federal d'Educació i Investigació d'Alemanya el 2021

recollint que *“el projecte educatiu del centre recollirà els valors, els fins i les prioritats d’actuació, incorporarà la concreció dels currículums establerts per l’Administració educativa, que correspon fixar i aprovar al Claustre, i impulsarà i desenvoluparà els principis, objectius i metodologia propis d’un aprenentatge competencial orientat a l’exercici d’una ciutadania activa. Així mateix, inclourà un tractament transversal de l’educació en valors, del desenvolupament sostenible, de la igualtat entre dones i homes, de la igualtat de tracte i no discriminació i de la prevenció de la violència contra les nenes i les dones, de l’assetjament i del ciberassetjament escolar, així com la cultura de pau i els drets humans”*.

Tot i això, i malgrat que tradicionalment l’educació ambiental sempre s’ha associat més al sector educatiu formal, és aplicable a la totalitat de la societat a través d’un altre tipus de canals, que cal ressaltar:

- ✓ **Educació ambiental no formal:** és aquella que es realitza a llocs d’aprenentatge no formals com poden ser centres d’interpretació de natura, museus, equipaments ambientals, campaments, centres comunitaris, associacions, etc. Normalment no segueix una pauta seqüencial establerta per temes com passa a l’educació formal. Solen ser accions puntuals sense continuïtat en el temps, però que permeten construir entre les persones participants una actitud crítica basada en la seva pròpia experiència quotidiana davant de les actituds que adopten davant de l’entorn que els envolta, en tractar temes més reals i contextualitzats al món que ens envolta.
- ✓ **Educació ambiental informal:** No menys important que les esmentades anteriorment, es troba l’educació ambiental informal, que és aquella on es brinda l’oportunitat a les persones d’aprendre d’una manera lliure i autònoma a través d’experiències no guiades com poden ser exposicions, literatura, mitjans de comunicació, noves tecnologies, etc.

La combinació de tots aquests tipus d’educació ambiental per a la sostenibilitat, permeten crear sinergies cap a un aprenentatge més gran, i generar reforços constants que permeten una conscienciació més gran de la totalitat de la societat. És necessari, sens dubte, que aquests tres tipus d’entendre l’experiència educativa coexisteixin i es planifiquin adequadament. Tal com diu

Terradas *“Les activitats de descobriment del medi han d'estar concebudes sobre una base teòrica i conceptual consistent. Constitueix un error promoure activitats aïllades ”*⁵.

L'Educació Ambiental s'ha d'entendre, per tant, com una eina clau de qualitat per aconseguir el canvi de model social perdurable en el temps, amb visió holística i transformadora, que inclou el contingut i els resultats de l'aprenentatge, la pedagogia i l'entorn del aprenentatge, a tots els estaments de la societat i per a totes les edats, on s'adquireixen nous hàbits, es desenvolupen habilitats i actituds de valor per a canvis profunds en les societats cap a un present i futur sostenibles.

Les persones que fan tasques d'educació ambiental per a la sostenibilitat han de disposar d'una formació, capacitat, eines i destreses que permetin dur a terme processos de transformació i millora dels reptes socioambientals. Aquesta adquisició constant de coneixements i destreses és necessària, no només per a les persones professionals de l'educació ambiental, sinó també per a totes aquelles que estan relacionades de forma indirecta amb qüestions socioambientals, com ara comunicadors, divulgadors, monitors de lleure, docents, voluntaris ambientals, etc. La gran quantitat d'informació de què es disposa, juntament amb els constants canvis que sorgeixen a les dinàmiques socials, fa absolutament necessària una actualització i reciclatge professional, per poder ajustar les metodologies i les eines de l'educació ambiental, per obtenir els millors resultats possibles a curt, mitjà i llarg termini.

L'educació ambiental hauria d'impregnar tots els àmbits de la societat, des de la pròpia legislació, l'ordenació i la gestió del territori, els projectes locals, o qualsevol altra iniciativa transformadora que promogui la sostenibilitat de la RBM, com a instrument de suport, que permeti fer més eficients els recursos i les estratègies dutes a terme per fer front als diferents reptes socioambientals presents i futurs.

Paraules clau en Educació Ambiental per a la Sostenibilitat:

- ✓ **Presa de consciència**
- ✓ **Coneixements**

⁵Terrades J. (1983). Desenvolupament històric i concepció actual de l'educació ambiental. Primeres Jornades sobre Educació Ambiental. Sitges. Servei de Publicacions del MOPU.

- ✓ **Habilitats**
- ✓ **Adquisició de valors**
- ✓ **Determinació per al canvi**
- ✓ **Col·laboració**

6. MISSIÓ

Establir les directrius per empoderar tots els sectors de la societat menorquina amb la finalitat que siguin capaços de valorar, tenir cura i millorar la Reserva de Biosfera de Menorca en conjunt, a través de les eines que ens proporcionen els ODS, l'Agenda 2030 i l'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat.

7. VISIÓ

La Reserva de Biosfera de Menorca 2030 es converteix en un referent insular d'aprenentatge i millora contínua del comportament socioambiental dels seus habitants i visitants, proporcionant espais oberts de participació, reflexió, experimentació i innovació en Educació Ambiental per a la Sostenibilitat.

8. OBJECTIUS ESTRATÈGICS

D'acord amb la missió plantejada al present Pla d'Educació per al Desenvolupament Sostenible de la Reserva de Biosfera de Menorca, els objectius estratègics a complir són:

OE1	
Descripció de l'Objectiu Estratègic 1	Establir un marc de referència per a l'educació ambiental i el desenvolupament sostenible de Menorca, integrant els principis i criteris establerts sobre la matèria recollits a l'Agenda 2030.
ODS relacionats	
Any de referència pel seu compliment	2030
Situació actual	Situació esperada
L'Educació Ambiental és extensa dins la Reserva de Biosfera de Menorca, però no arriba a tots els sectors de la societat i presenta cert biaix cap a algunes problemàtiques ambientals en concret i no cap a la totalitat.	Ampliar l'oferta educativa a tots els racons de la societat, tant al sector de l'educació formal, com al no formal, com a tota la població en general, inclosa la població itinerant ocasional.

OE2	
Descripció de l'Objectiu Estratègic 2	Establir estratègies integrades que permetin el compliment dels objectius de manera programada i possibilista
ODS relacionats	
Any de referència pel seu compliment	2030
Situació actual	Situació esperada
No hi ha una estratègia comuna a Menorca que orienti, integri i aglutini les accions que s'estan duent a terme en educació ambiental.	Establir unes línies estratègiques comunes per a tots els actors implicats en el desenvolupament sostenible de la RBM, generant un full de ruta, i unes bases sòlides i realistes on s'assenta l'educació ambiental

OE3	
Descripció de l'Objectiu Estratègic 3	Fomentar la participació ciutadana i la implicació dels agents educatius i socials locals en el procés d'elaboració, execució i avaluació del present Pla d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat de la RBM
ODS relacionats	
Any de referència pel seu compliment	2030
Situació actual	Situació esperada
Menorca compta amb l'Estratègia de Desenvolupament Local Participativa, però, exceptuant l'àmbit de l'educació formal, la participació a la planificació és encara escassa pel que fa a l'educació ambiental a l'illa.	Aconseguir que augmenti la participació i la implicació ciutadana en tots els sectors relacionats amb l'educació ambiental, tant de forma directa com de forma indirecta.

OE4	
Descripció de l'Objectiu Estratègic 4	Establir criteris de prioritització i avaluació de les actuacions sobre la base d'un sistema d'indicadors per a la millora contínua de l'educació ambiental a Menorca per aconseguir un canvi d'hàbits que perduri en el temps entre els diferents receptors
ODS relacionats	
Any de referència pel seu compliment	2030
Situació actual	Situació esperada
Com que no hi ha una estratègia en comú per al desenvolupament de l'educació ambiental a la RBM, només s'avaluen de manera puntual programes o accions concretes, però no es duu a terme un control d'avaluació contínua. No hi ha cap sistema d'indicadors desenvolupat.	Desenvolupament d'un sistema d'indicadors precís, fàcilment evaluable, adaptat a la realitat de Menorca i en concordança amb els ODS i l'Agenda 2030, que permeti establir una metodologia de millora contínua.

O E5	
Descripció de l'Objectiu Estratègic 5	Conscienciar la població menorquina dels beneficis que suposa per a la salut humana i la del propi planeta, adoptar conductes i hàbits de vida sostenibles per poder abordar de la millor manera possible els problemes ambientals que puguin afectar la RBM.
ODS relacionats	
Any de referència pel seu compliment	2030
Situació actual	Situació esperada
Es té accés a multitud d'informació ambiental, però no hi ha una consciència col·lectiva que s'estigui aplicant a la millora global de la RBM. Es troben iniciatives puntuals enfocades a diferents sectors o edats determinades, que no aconsegueixen arribar al conjunt de la societat, i que moltes vegades queden com a meres campanyes informatives.	Aconseguir una societat conscient, més col·laborativa i respectuosa amb el seu entorn, i proactiva a la millora contínua de la RBM.

9. PRINCIPIS QUE GUIEN EL PLA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER A LA SOSTENIBILITAT DE MENORCA

- ✓ **Adaptació del concepte d'educació ambiental a la nova realitat basada en la sostenibilitat de la RBM:** és fonamental unificar el concepte d'educació ambiental per a la sostenibilitat, des de la present planificació, per no incórrer en pràctiques d'educació superficials, corrent el risc de no arribar-hi a assolir els objectius plantejats.
- ✓ **Innovació en les eines pedagògiques a utilitzar:** en un món global, canviant, on abordar la realitat ambiental s'ha tornat crucial per a la pròpia supervivència, cal comptar amb eines pedagògiques que aconseguixin el major impacte possible entre la població, en el menor espai temporal. Per això es requereix l'experimentació i la posada en marxa d'eines pedagògiques innovadores que s'adaptin als nous escenaris cap a la sostenibilitat.
- ✓ **Transversalitat tant dins de l'Administració, com entre els agents implicats:** El concepte de sostenibilitat ha d'impregnar tots els sectors de l'Administració i de la mateixa societat, dotant de coherència els valors transmesos per l'educació ambiental a Menorca.
- ✓ **Igualtat de gènere i d'oportunitats:** *“la igualtat entre els gèneres i la igualtat d'oportunitats, a més de ser un dret de justícia, és requisit indispensable per superar la fam, la pobresa i les malalties; per lluitar contra la violència i per al control equitatiu dels recursos i la presa de decisions a la vida pública i privada (ONU, 2005). La Unió Europea recolza aquests plantejaments i promou la igualtat i equitat entre els gèneres com a requisit de la democràcia i com a condició necessària per al desenvolupament sostenible i per liderar la societat del coneixement”* ⁶.

- ✓ **Col·laboració, aliances i participació ciutadana en el desenvolupament de polítiques i actuacions d'educació ambiental:** per afrontar els reptes presents i futurs a què la societat menorquina s'enfronta, cal una educació ambiental coordinada i dissenyada des de la participació democràtica i la col·laboració estreta de tots els agents implicats. Només generant sinergies entre ells i aprofitant les potencialitats que ofereix la RBM en tots els àmbits publicoprivats existents, s'aconseguirà una evolució contínua cap a la sostenibilitat.

⁶Comissió Europea (2006) Any Europeu de la Igualtat d'Oportunitats per a tothom (2007). Cap a una societat justa.

10. BENEFICIARIS DEL PLA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

Com ja s'ha comentat, la transformació profunda de la RBM requereix de la participació de tots els actors implicats. Les persones beneficiàries de les mesures adoptades a la present planificació, seran les que corresponen a la totalitat de la població de Menorca, tant fixa com estacional:

- ✓ **Consell Insular de Menorca:** és l'òrgan impulsor del present Pla d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat, i sobre qui recau la responsabilitat de vetllar pel seu compliment i desenvolupament, traslladant els seus principis i objectius tant al personal intern, com als procediments que confecciona (polítiques, projectes, altres plans relacionats, etc.). Part d'aquestes funcions poden i han de ser assumides per l'**Agència Menorca Reserva de Biosfera**, les funcions de la qual són les de gestionar i realitzar accions per poder assumir els objectius continguts a la declaració de Menorca com a reserva de biosfera per al programa MAB de la UNESCO i al Pla d'Acció de la Reserva de Biosfera, als àmbits de gestió sostenible, educació, conservació i desenvolupament de la regió.
- ✓ **Entitats locals:** Són els òrgans de gestió i organització territorial de Menorca més propers a la ciutadania, constituint vies de participació ciutadana en els assumptes públics de forma directa. A ells correspon juntament amb l'administració central de l'illa, esdevenir referents de sostenibilitat per a la resta d'agents implicats.
- ✓ **Comunitat Educativa Formal:** La tasca dels centres educatius en el desenvolupament de l'educació ambiental és indubtable. Des de fa anys gran part dels projectes d'educació ambiental desenvolupats a Menorca, han estat dirigits a aquesta part de la població, i així ha de continuar sent, però amb la incorporació d'una capacitació adequada del professorat en sostenibilitat, i amb programes millor planificats que aconseguixin generar canvis profunds d'hàbits entre els nens i joves de Menorca.

- ✓ **Comunitat Educativa No Formal:** on s'inclouen els Equipaments d'Educació Ambiental de Menorca i totes aquelles entitats que d'una forma directa fan tasques d'educació ambiental per a la sostenibilitat (Associacions, Fundacions, Museus, etc.). S'haurien de convertir en els impulsors de la innovació pedagògica, ja que tenen gran capacitat per afrontar els nous reptes a què s'enfronta la RBM. Això no obstant, s'han de coordinar en certa manera els esforços que fan per assolir objectius comuns molt més potents.

- ✓ **Teixit econòmic i social:** les empreses, comerços i entitats afins que operen dins la Reserva de Biosfera de Menorca, no poden quedar al marge de l'educació ambiental per a la sostenibilitat, ja que la seva activitat econòmica manté una relació estreta amb l'entorn; són absolutament interdependents. Els diferents sectors socioeconòmics han de ser conscients dels impactes que generen, tant positius com a negatius. La consecució d'un desenvolupament sostenible no depèn únicament d'aquelles empreses que tenen una activitat directament relacionada amb la cura ambiental, sinó que és responsabilitat de tots i cadascun dels actors que conformen la societat. Tot i això, necessiten orientació clara i capacitat per aconseguir una millora substancial en el seu comportament ambiental i afrontar nous reptes.

- ✓ **Ciutadania en general:** El Pla d'Educació Ambiental de Menorca, ha de ser capaç d'arribar a la totalitat de la ciutadania, tant a persones conscients i compromeses en la resolució de desafiaments ambientals, com a aquelles que encara no han adquirit consciència ambiental per fer front canvis col·lectius de calat present i futur.

11. PROPOSTES D'ACCIÓ

Les propostes d'acció presentades a continuació són el fruit de la integració dels resultats obtinguts durant la participació activa dels diversos actors de la societat menorquina a la fase de diagnòstic, en concordança amb els objectius estratègics, per donar resposta a les necessitats detectades i les demandes que requereix la societat dins de la RBM, per tal de donar compliment a la missió i la visió del present Pla d'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat.

Les propostes d'acció s'han estructurat en tres grans blocs, en funció del tipus d'agents a què van dirigides les accions, o bé, en funció de qui té la responsabilitat última de dur-les a terme. Aquests son, per tant:

- ✓ **Àmbit de l'Administració i l'Organitzatiu**
 - ◆ Consell Insular de Menorca
 - ◆ Administracions municipals
 - ◆ Equipaments públics d'educació ambiental dependents de l'Administració
- ✓ **Àmbit de l'educació formal**
 - ◆ Alumnat de primària
 - ◆ Alumnat de secundària i cicles formatius
 - ◆ Alumnat de titulacions superiors
 - ◆ Equips directius i Professorat
 - ◆ Famílies d'alumnes
- ✓ **Àmbit de la Ciutadania, Teixit econòmic social i Voluntariat**
 - ◆ Empreses i comerços (Inclusos els equipaments d'educació ambiental privats)
 - ◆ Societat civil organitzada (Associacions, Fundacions, Voluntariat, etc.)
 - ◆ Ciutadania en general

Totes les accions proposades es relacionen directament amb un o diversos objectius estratègics, de manera que per assolir un únic objectiu pugui ser necessari el compliment de diverses accions complementàries.

S'han incorporat també aquelles accions corresponents al *Programa de Coneixement i Educació per al Desenvolupament Sostenible del Pla d'Acció de la Reserva de Biosfera de Menorca (2019 – 2025)*, així com accions específiques que requereixen de l'educació ambiental dins de la resta de programes de dit Pla d'Acció, així com de l'*Estratègia de Desenvolupament Local Participativa de Menorca*.

Les accions s'han incorporat al present Pla en forma de fitxes, on queda resumida tota la informació referent a aquesta acció en base al model següent:

Títol de l'acció			
Codi		Calendari	
Objectiu General		Rang de prioritat	
Objectius específics			
Descripció de l'acció			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
Impulsors		Destinataris	
Indicadors de seguiment		Pressupost	
Projectes vinculats		ODS corresponents	

A l'apartat "Projectes vinculats" es farà menció a aquells plans estratègics o projectes dels quals parteix l'acció concreta a desenvolupar.

Atenent el propòsit de la present planificació, s'han establert tres nivells de prioritització (baixa, mitjana i alta), entenent de prioritat alta aquelles accions fonamentals que representen els fonaments de l'educació ambiental per a la sostenibilitat a Menorca, i que s'haurien de poder posar en marxa com més aviat millor, dins del calendari establert, assegurant que disposaran dels recursos humans, materials i de finançament apropiats per al seu desenvolupament.

Pel que fa al sistema d'indicadors, s'ampliarà la informació a l'apartat corresponent a seguiment i control del Pla EAS de la RBM, però, assenyalar que s'han tingut en compte els indicadors ja establerts per al mesurament de les metes associades als Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'ONU a través de l'Agenda 2030, aquells fixats al *Pla d'Acció de la Reserva de Biosfera de Menorca (2019 – 2025)*, així com altres d'elaboració pròpia sobre la base dels resultats del diagnòstic previ, per facilitar-ne els criteris d'avaluació posteriors.

11.1. Accions a l'àmbit de l'Administració i Organitzatiu

Títol de l'acció		Creació d'un grup d'educació ambiental permanent a l'illa	
Codi	AD1	Calendari	2023 – 2024
Objectiu General	OE1 OE5	Rang de prioritat	Alta
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none">✓ Dotar Menorca d'una xarxa estable d'educadors ambientals✓ Solucionar la manca de personal existent en matèria de EAS✓ Desenvolupar accions d'EAS que tinguin abast per a tots els habitants i visitants de l'illa		
Descripció de l'acció			
<p>Creació d'un grup d'educació ambiental permanent a Menorca, que compleixi les necessitats mínimes detectades, és a dir, una ràtio d'un educador/a ambiental per cada 10.000 habitants. Aquesta mesura ha de ser prèvia a la construcció del Centre d'EA, de manera que una vegada construït i posat en marxa, aquesta funció pot recaure directament al Centre d'EA de Menorca. Les persones seleccionades per exercir tasques d'educació ambiental, hauran d'acreditar actituds, aptituds i coneixements suficients per exercir les seves funcions d'una manera apropiada.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D42. D43. D46. A32. F45. O14. O26. O27.			
Impulsors	CIME	Destinatari	Totalitat de la població resident i visitants
Indicadors de seguiment	✓ Existència de 1 Educador/a Ambiental per cada 10.000 habitants	Pressupost	100.000 – 170.000 €
Projectes vinculats	Sense vinculació	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Establiment d'un sistema d'indicadors i de recollida d'informació per disposar de resultats mesurables de la incidència/utilitat de les accions d'educació ambiental		
Codi	AD2	Calendari	2023 – 2030
Objectiu General	OE4	Rang de prioritat	Alta
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none">✓ Avaluar les activitats de EAS de Menorca✓ Avaluar la qualitat i l'abast de les campanyes de sensibilització d'EAS		
Descripció de l'acció			
<p>Implantar un sistema de seguiment i avaluació de les activitats educatives, tant formals com no formals, relatives a la sostenibilitat i temes ambientals, i de les campanyes de comunicació relacionades segons uns criteris comuns prèviament acordats. S'haurien de dur a terme les accions següents:</p> <ul style="list-style-type: none">a. Cada activitat ha de ser avaluada pels usuaris amb la mateixa enquesta de satisfacciób. Cal centralitzar les dades per poder fer una avaluació conjunta de les accions educatives a l'illac. Es comuniquin i comparteixin els resultats aconseguits per a millora contínua <p>El seguiment i el control serà dut a terme per l'òrgan específic de dinamització, seguiment i control del Pla, segons el sistema d'indicadors que des d'aquest òrgan quedi establert.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D15. D19. D47.			
Impulsors	CIME - Òrgan específic de dinamització, seguiment i control del Pla	Destinataris	Entitats i organismes que facin activitats d'EA
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none">✓ Existència d'un sistema d'indicadors✓ Nº d'indicadors proposats	Pressupost	6.000 € - 15.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none">✓ Acció 4.1.1 del Pla d'acció de la RBM	ODS corresponents	

Títol de l'acció		Creació d'una comissió específica de dinamització, seguiment i control del Pla	
Codi	AD3	Calendari	2023 – 2024
Objectiu General	OE1 OE2 OE3 OE4	Rang de prioritat	Alta
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none">✓ Dinamitzar totes les accions descrites en aquest Pla perquè s'ajustin en la mesura del possible als temps establerts✓ Realitzar el mesurament dels indicadors de seguiment segons la temporalització necessària✓ Establir mesures de correcció del Pla		
Descripció de l'acció			
<p>Crear una comissió independent específic d'educació ambiental que s'encarregui de la dinamització, el control i el seguiment del Pla d'Educació per a la Sostenibilitat de la RBM. Aquesta comissió estarà coordinada per l'equip tècnic de l'Agència de la Reserva de Biosfera de Menorca, i format almenys pels perfils següents:</p> <ul style="list-style-type: none">✓ Representant de l'Educació Formal (Adreces de centres educatius o comissions escolars de medi ambient)✓ Representant del Consell Social✓ Representant del Consell Científic✓ Ajuntaments✓ Representant d'Equipaments d'Educació Ambiental✓ Entitats de la societat civil relacionades amb l'educació ambiental✓ Representants de diferents sectors econòmics (comerç, turisme, agricultura i ramaderia, etc.)			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO i grups de treball			
D15. D43. D48. Proposta realitzada per actors que van participar a la segona sessió de participació, grup de treball A.			
Impulsors	CIME - Agència de la Reserva de Biosfera de Menorca	Destinataris	-----
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none">✓ Creació de la comissió de control✓ Nº de persones integrants	Pressupost	6.000 € – 15.000 €
Projectes vinculats	Sense vinculació	ODS corresponents	

Títol de l'acció		Capacitació dels nous Educadors Ambientals	
Codi	AD4	Calendari	2023 – 2024
Objectiu General	OE1	Rang de prioritat	Alta
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Preparar els nous Educadors/es Ambientals perquè siguin coneixedors de la realitat insular ✓ Dotar els Educadors/es Ambientals de les eines necessàries per al compliment de les seves funcions 		
Descripció de l'acció			
<p>Capacitació dels nous Educadors Ambientals de la RBM en funció de les necessitats detectades, per millorar les seves competències i habilitats, i fomentar l'actualització contínua de coneixements del personal vinculat a l'educació ambiental, establint-ne el perfil formatiu i el reconeixement oficial. S'haurà de definir el perfil de l'educador/a ambiental, tenint en compte les seues competències, habilitats, itinerari formatiu desitjable, etc.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D42. D43 . D46 . A32. F45. O14. O26. O27.			
Impulsors	CIME – Agència Menorca Reserva de Biosfera	Destinatari	Educadors/es ambientals
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Existència de programes de capacitació de professionals d'EA ✓ Grau de capacitació dels Educadors Ambientals 	Pressupost	15.000 – 60.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Acció AD1 (Creació d'un grup d'educació ambiental permanent) ✓ Acció AD5 (Creació d'un Centre d'Educació Ambiental de Menorca) 	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Creació d'un Centre d'Educació Ambiental de Menorca		
Codi	AD5	Calendari	2028 – 2030
Objectiu General	OE1 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dotar la RBM d'un centre de referència en EA ✓ Propiciar la capacitat i experimentació educativa sobre sostenibilitat ✓ Exercir tasques de coordinació entre les diferents entitats que ofereixen accions d'EAS a la RBM ✓ Facilitar l'accessibilitat al centre a tots els sectors de la població i nivells educatius, a tota mena de persones, tant residents com a visitants externs a Menorca, de qualsevol edat o condició ✓ Exercir tasques de mediació i col·laboració amb diversos sectors econòmics i socials de Menorca per a un desenvolupament sostenible basat en l'educació ambiental 		
Descripció de l'acció			
<p>Creació d'un Centre Permanent d'Educació Ambiental de Menorca, com a centre de referència a la RBM en temes relacionats amb l'EAS, que serveixi com a centre de capacitat de futurs professionals de l'educació ambiental, i centre d'innovació i experimentació educativa. Serà una instal·lació fixa, adequada per cobrir les necessitats detectades, i dotada d'un equip de professionals de l'educació ambiental degudament capacitat per desenvolupar i enriquir aquest centre.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D13. D14. D16. D19. D35. D38. F5.			
Impulsors	CIME	Destinataris	Totalitat de la població resident i visitants
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Existència de Centre d'Educació Ambiental ✓ Consecució de cadascuna de les Fases del Projecte 	Pressupost	500.000 € – 2.000.000 €
Projectes vinculats	Sense vinculació	ODS corresponents	

Títol de l'acció		Inventari de les activitats d'Educació Ambiental de Menorca	
Codi	AD6	Calendari	2023 – 2024
Objectiu General	OE1 OE2	Rang de prioritat	Alta
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Conèixer totes les activitats d'EA existents a l'illa ✓ Facilitar la coordinació entre els diferents organismes que fan tasques d'educació ambiental a Menorca ✓ Revisar totes les activitats per detectar possibles accions repetitives, i quines és important incidir o dissenyar en funció de les necessitats 		
Descripció de l'acció			
Realització d'un inventari de totes les activitats d'EA que s'estan duent a terme a Menorca, des dels equipaments mateixos, així com totes les associacions i entitats possibles.			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D17. D18. D19. D43. D47. O27. O28.			
Impulsors	GOIB - CIME	Destinatari	Totes les entitats que facin programes i activitats d'EA de Menorca
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ N° d'activitats d'EA existents ✓ N° d'equipaments i entitats que duguin a terme activitats d'EA ✓ Grau de compliment de la revisió i l'actualització de l'inventari 	Pressupost	10.000 € – 15.000 €
Projectes vinculats	Sense vinculació	ODS corresponents	

Títol de l'acció		Inventari detallat d'equipaments d'Educació Ambiental	
Codi	AD7	Calendari	2023 – 2024
Objectiu General	OE1 OE2	Rang de prioritat	Alta
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none">✓ Conèixer tots els equipaments d'EA existents a l'illa i les seues característiques internes✓ Detectar possibles mancances tant internes com externes dels equipaments✓ Incrementar la qualitat i variabilitat de les activitats d'EA realitzades als equipaments		
Descripció de l'acció			
<p>Inventari detallat dels equipaments d'EA, tant públics com privats, existents a Menorca. De cadascun s'hauria de recollir la informació clau, com ara la tipologia de l'equipament, l'existència de programes d'educació ambiental en el mateix, el seu perfil didàctic, la professionalització o capacitat del personal, el seu estat de conservació i manteniment, l'accessibilitat, el tipus de propietat, la funcionalitat i la utilitat per a la població, el nivell de dinamització del centre, el nombre de visitants i d'activitats, o les dotacions existents i necessitats, entre altres.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D18. D19. D20. D43. D47. F5. O27. O28.			
Impulsors	GOIB - CIME	Destinataris	Equipaments de EA de Menorca
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none">✓ Nº d'equipaments que duguin a terme activitats d'EA✓ Dades de caracterització dels centres✓ Compliment de la revisió i l'actualització de l'inventari	Pressupost	10.000 € – 15.000 €
Projectes vinculats	Sense vinculació	ODS corresponents	

Registre voluntari d'empreses i entitats dedicades a l'educació ambiental			
Títol de l'acció			
Codi	AD8	Calendari	2023 – 2024
Objectiu General	OE1 OE2 OE3	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none">✓ Conèixer les empreses i entitats que duguin a terme activitats relacionades amb el medi ambient o comparteixin valors de sostenibilitat✓ Conèixer el tipus d'activitat relacionada amb la sostenibilitat que fan les entitats registrades✓ Generar criteris d'excel·lència i de sostenibilitat entre les entitats registrades		
Descripció de l'acció			
<p>Creació d'un registre voluntari d'empreses i entitats que es dediquin directament a l'Educació Ambiental per a la Sostenibilitat, que hi facin activitats relacionades, o simplement que comparteixin els objectius i la visió estratègica d'aquest Pla.</p> <p>Amb la finalitat de donar més visibilitat a aquelles empreses registrades, es contempla la possibilitat de dotar-los d'algun símbol identificatiu com a segell d'excel·lència en sostenibilitat, o qualsevol altre mecanisme de reconeixement de la seva tasca dins de la RBM.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D19. D22. D47. O27. O28.			
Impulsors	CIME	Destinataris	Empreses i entitats de Menorca
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none">✓ N° d'entitats participants al registre✓ N° d'Activitats d'EA que duen a terme les entitats registrades	Pressupost	15.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	Sense vinculació	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Portal web que aglutini i coordini els programes d'educació ambiental		
Codi	AD9	Calendari	2023 – 2024
Objectiu General	OE1 OE2 OE3	Rang de prioritat	Alta
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Conèixer l'estat actual i el contingut dels programes i les activitats d'EA de Menorca ✓ Posseir una base de dades amb totes les activitats existents d'EA a l'illa ✓ Facilitar la coordinació entre els diferents organismes que fan tasques d'educació ambiental a Menorca de forma efectiva i eficient ✓ Facilitar la incorporació de noves activitats d'EA en funció de les mancances detectades 		
Descripció de l'acció			
<p>Creació i manteniment d'un portal web o adaptació d'algun altre portal ja existent, que serveixi per aglutinar i coordinar tots els programes i les activitats d'EA que es realitzen a Menorca. Per fer-ho, s'establiran protocols d'estandardització de les dades que cal pujar a la plataforma per part de totes les entitats col·laboradores, i d'actualització i manteniment del registre de dades.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D19. D43. D45. D47. F4. F5. F9. F10. F45. O25. O28.			
Impulsors	CIME	Destinatari	Programes i activitats de EA de Menorca
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Existència del Portal Web ✓ N^o d'entitats col·laboradores ✓ N^o d'activitats incorporades al portal ✓ N^o de visites al portal 	Pressupost	10.000 € – 30.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Acció 4.4.2 del Pla d'acció de la RBM 	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Revisar i millorar els programes que s'estan duent a terme actualment		
Codi	AD10	Calendari	2023 – 2024
Objectiu General	OE1 OE2 OE4	Rang de prioritat	Alta
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Augmentar la qualitat i els continguts dels programes existents d'EA ✓ Incrementar la quantitat de població participant als programes 		
Descripció de l'acció			
<p>Revisar i millorar els programes que s'estan duent a terme actualment en matèria ambiental, tant d'entitats públiques com privades, com pot ser “Amb Bona Lletra”, “Obrint Portes” o “Salut Jove”, entre altres.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
A34. F8. F9.			
Impulsors	CIME - GOIB	Destinataris	Totalitat de programes d'EA existents
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº d'entitats que han implantat canvis al programa ✓ Nº de millores incorporades ✓ Nº de beneficiaris del programa 	Pressupost	15.000 € - 60.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Acció EF3 (Revisar i millorar el programa de Centres Ecoambientals) 	ODS corresponents	

Títol de l'acció		Creació d'un grup multidisciplinari d'innovació i experimentació d'Educació Ambiental	
Codi	AD11	Calendari	2025 – 2027
Objectiu General	OE1 OE3	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Augmentar l'impacte sobre el públic a què arriben les activitats d'EA ✓ Crear noves metodologies d'EA innovadores 		
Descripció de l'acció			
<p>Creació d'un grup multidisciplinari d'innovació i d'experimentació de noves tècniques d'EA i materials didàctics, avalats per proves de camp, que ajudin a millorar els resultats esperats. Aquest grup haurà d'estar constituït per perfils professionals relacionats directament amb l'educació ambiental, així com aquells vinculats amb ciències ambientals o similars, perfils professionals propers a l'educació formal, pedagogia i la comunicació.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D28. D41. D48. A19. F3. F27. O23.			
Impulsors	CIME	Destinataris	Professionals de l'educació ambiental i sectors afins
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Existència del grup multidisciplinari ✓ N^o de disciplines diferents al grup ✓ N^o de tècniques noves d'EA proposades i dutes a terme ✓ N^o de persones aconseguides 	Pressupost	60.000 € - 100.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Acció AD12 (Elaboració de materials didàctics nous sota una bona fonamentació pedagògica) 	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Elaboració d'una guia per al desenvolupament de nous materials didàctics sota una bona fonamentació pedagògica		
Codi	AD12	Calendari	2025 – 2027
Objectiu General	OE1 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Guiar sota un enfocament comú l'elaboració de nous materials didàctics d'EA ✓ Millorar la formació de tots els agents implicats a l'educació ambiental ✓ Augmentar l'abast de l'EA entre la població de Menorca 		
Descripció de l'acció			
<p>Elaboració d'una guia per al desenvolupament de nous materials didàctics per a la sostenibilitat, a partir d'una millorada fonamentació pedagògica destinada a aquelles entitats o professionals que tinguin l'obligació o la necessitat de desenvolupar materials didàctics a EA dins de la RBM. Aquest apartat hauria de ser una de les primeres tasques que fes el grup multidisciplinari d'innovació i experimentació d'educació ambiental descrit a l'activitat AD10.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D28. D41. A19. F3. F27.			
Impulsors	CIME	Destinatari	Totalitat dels agents relacionats amb l'elaboració de materials didàctics per a la sostenibilitat
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº de nous materials didàctics elaborats a partir de la guia ✓ Grau de satisfacció dels usuaris dels nous materials desenvolupats 	Pressupost	6.000 € - 15.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ AD11 (Creació d'un grup multidisciplinari d'innovació i experimentació d'Educació Ambiental) 	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Fàbrica de recursos educatius		
Codi	AD13	Calendari	2025 – 2027
Objectiu General	OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Crear una dotació de recursos pedagògics que puguin ser usats en centres educatius, ajuntaments i entitats ✓ Difondre entre la població, informació i recursos educatius fiables i ajustats a la realitat sobre els aspectes ambientals de Menorca 		
Descripció de l'acció			
<p>Dissenyar i crear un conjunt de recursos educatius en relació amb les temàtiques de l'illa on és més necessari incidir, perquè la població en pugui fer ús. Creació de maletes viatgeres pedagògiques com la maleta de l'energia, maleta del canvi climàtic o maleta de laigua. A tall d'exemple citar la utilitzada per l' Observatori de l'Aigua de Terrassa (Maleta Pedagògica de l'Aigua de Terrassa). Aquest apartat hauria de ser una de les tasques encomanades al grup multidisciplinari d'innovació i experimentació d'Educació Ambiental descrit a l'activitat AD10.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D9. D14. D26. D27. D28. D29. D41. F15. F16. F18 F25. F45.			
Impulsors	CIME	Destinataris	<ul style="list-style-type: none"> - Centres Educatius - Educadors ambientals - Equipaments d'EA - Entitats relacionades amb l'EA
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº de recursos educatius disponibles a la fàbrica de recursos ✓ Temàtiques tractades als recursos creats 	Pressupost	6.000 € - 15.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ AD11 (Creació d'un grup multidisciplinari d'innovació i experimentació d'Educació Ambiental 	ODS corresponents	

Títol de l'acció		Elaborar programa educatiu a llarg termini sobre aigua	
Codi	AD14	Calendari	2028 – 2030
Objectiu General	OE1 OE2 OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Consolidar coneixements en matèria de recursos hídrics entre la població de Menorca ✓ Provocar canvis en les accions diàries de la població cap a una cura més gran de l'aigua 		
Descripció de l'acció			
<p>Crear programes educatius a llarg termini sobre els recursos hídrics per a totes les edats, des d'infantil fins a públic de la tercera edat, que assegurin l'afermament dels coneixements i actituds apreses per aconseguir canvis efectius cap a un respecte més gran de l'aigua com a recurs ambiental, mitjançant “estratègies de durabilitat”. Aquest programa tindrà una vigència de com a mínim un any.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D1. A21. F11. F13.			
Impulsors	CIME - Comunitat d'Usuaris d'Aigües de Menorca (CUAM)	Destinataris	Totalitat de la població resident i visitants
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº Activitats proposades ✓ Abast del programa ✓ Consum d'aigua per habitant 	Pressupost	15.000 € - 30.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ AD15 (Elaborar programa a llarg termini sobre energia) ✓ AD16 (Elaborar programa a llarg termini sobre canvi climàtic) ✓ AD17 (Elaborar programa a llarg termini sobre mobilitat sostenible) 	ODS corresponents	

Títol de l'acció		Elaborar programa educatiu a llarg termini sobre energia	
Codi	AD15	Calendari	2028 – 2030
Objectiu General	OE1 OE2 OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Consolidar coneixements en matèria d'energia entre la població de Menorca ✓ Provocar canvis en les accions diàries de la població cap a un estalvi d'energia més gran i ús d'energies renovables 		
Descripció de l'acció			
<p>Crear programa educatiu a llarg termini sobre l'energia per a totes les edats, des d'infantil fins a públic de la tercera edat, que assegurin l'afermament dels coneixements i actituds apreses per aconseguir canvis efectius cap a un respecte ambiental més gran, mitjançant "estratègies de durabilitat", que assegurin un canvi de model energètic. Aquest programa tindrà una vigència de com a mínim un any.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D4. A21. F11. O1.			
Impulsors	CIME - Consorci de Residus i Energia	Destinataris	Totalitat de la població resident i visitants
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº Activitats proposades ✓ Abast del programa ✓ Energia renovable generada a la RBM ✓ Consum energètic per habitant 	Pressupost	15.000 € - 30.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Acció AD14 (Elaborar programa a llarg termini sobre aigua) ✓ Acció AD16 (Elaborar programa a llarg termini sobre canvi climàtic) ✓ Acció AD17 (Elaborar programa a llarg termini sobre mobilitat sostenible) 	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Elaborar programa educatiu a llarg termini sobre canvi climàtic		
Codi	AD16	Calendari	2028 – 2030
Objectiu General	OE1 OE2 OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Consolidar coneixements en matèria de canvi climàtic entre la població de Menorca ✓ Provocar canvis en les accions diàries de la població cap a una reducció a la seva empremta de carboni 		
Descripció de l'acció			
<p>Crear programa educatiu a llarg termini sobre el canvi climàtic per a totes les edats, des d'infantil fins a públic de la tercera edat, que assegurin l'afermament dels coneixements i actituds apreses per aconseguir canvis efectius cap a un major respecte ambiental, mitjançant “estratègies de durabilitat”, que assegurin una disminució a la petjada total de carboni a la RBM. Aquest programa tindrà una vigència de com a mínim un any.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
A9. F13. F14.			
Impulsors	CIME	Destinatari	Totalitat de la població resident i visitants
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº Activitats proposades ✓ Abast del programa ✓ Mesurament de GEHs 	Pressupost	15.000 € - 30.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Acció AD14 (Elaborar programes a llarg termini sobre aigua) ✓ Acció AD15 (Elaborar programes a llarg termini sobre energia) ✓ Acció AD17 (Elaborar programes a llarg termini sobre mobilitat sostenible) 	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Elaborar programa educatiu a llarg termini sobre mobilitat sostenible		
Codi	AD17	Calendari	2028 – 2030
Objectiu General	OE1 OE2 OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Consolidar coneixements en matèria de mobilitat sostenible entre la població de Menorca ✓ Provocar canvis en les accions diàries de la població cap a un ús més gran de transport sostenible 		
Descripció de l'acció			
<p>Crear programa educatiu a llarg termini sobre la mobilitat sostenible per a totes les edats, des d'infantil fins a públic de la tercera edat, que assegurin l'afermament dels coneixements i actituds apreses per aconseguir canvis efectius cap a un respecte ambiental més gran, mitjançant "estratègies de durabilitat" que assegurin l'ús de mitjans de transport sostenibles i menys contaminants. Aquest programa tindrà una vigència de com a mínim un any.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D5. D26. D27. D30. A21. F1. F16.			
Impulsors	CIME	Destinataris	Totalitat de la població resident i visitants
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº Activitats proposades ✓ Abast del programa ✓ Nº Usuaris del transport públic 	Pressupost	15.000 € - 30.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Acció AD14 (Elaborar programes a llarg termini sobre aigua) ✓ Acció AD15 (Elaborar programes a llarg termini sobre energia) ✓ Acció AD16 (Elaborar programes a llarg termini sobre canvi climàtic) 	ODS corresponents	

Títol de l'acció		Millora i dinamització d'equipaments i infraestructures d'educació ambiental	
Codi	AD18	Calendari	2023 – 2027
Objectiu General	OE1 OE3	Rang de prioritat	Alta
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Augmentar la qualitat dels equipaments d'EA de la RBM ✓ Elaborar activitats més diverses d'EA als equipaments ✓ Augmentar el nombre i el tipus de participants dels equipaments ambientals de Menorca 		
Descripció de l'acció			
<p>Millora i dinamització d'equipaments i infraestructures d'educació ambiental ja existents a la RBM, com poden ser: el Centre de Geologia, el Centre d'interpretació del cap de Cavalleria, el Parc Natural de s'Albufera des Grau, el Centre Artesanal de Menorca, la finca d'Alforí de Dalt, els Camps d'Aprenentatge (Es Pinaret i Far de Cavalleria), l'Àrea de Gestió de Residus de Milà, més tots aquells que quedin reflectits com a resultat de l'acció AD6 (Inventari detallat d'equipaments d'Educació Ambiental).</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D19. F5.			
Impulsors	CIME - GOIB	Destinatari	Equipaments d'EA
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº de centres analitzats ✓ Nº d'activitats de diferent temàtica als equipaments d'EA 	Pressupost	150.000 € – 500.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Acció AD7 (Inventari detallat d'equipaments d'educació ambiental) 	ODS corresponents	

Títol de l'acció		Promoure la creació d'Equipaments d'EA dins dels nuclis poblacionals principals	
Codi	AD19	Calendari	2025 – 2027
Objectiu General	OE1 OE5	Rang de prioritat	Baixa
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none">✓ Fer arribar l'EA a zones urbanes amb escàs o nul contacte amb el medi natural✓ Promoure a mitjà termini ciutats més sostenibles		
Descripció de l'acció			
<p>Atès que la majoria dels equipaments d'EA es troben en entorns protegits o bé directament a l'entorn natural, cal promoure la creació d'Equipaments d'EA dins dels nuclis poblacionals principals (Maó o Ciutadella) que ajudin a la millor entesa del metabolisme urbà i com reduir la petjada ambiental a les pròpies ciutats. És també una manera d'apropar els conceptes ambientals a persones més allunyades de l'entorn natural.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D20.			
Impulsors	CIME	Destinatari	Població resident a grans zones urbanes
Indicadors de seguiment	✓ Existència d'equipaments d'EA creats a les principals zones urbanes	Pressupost	100.000 € – 250.000 €
Projectes vinculats	Sense vinculació	ODS corresponents	

Títol de l'acció		Modelització dels criteris d'avaluació dels programes que cal dur a terme dins de la RBM	
Codi	AD20	Calendari	2023 – 2024
Objectiu General	OE1 OE4	Rang de prioritat	Alta
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Comptar amb un sistema d'avaluació que permeti quantificar l'efectivitat dels programes i les accions d'EA de la RBM ✓ Incrementar la qualitat dels programes existents en matèria de EA 		
Descripció de l'acció			
<p>Instrumentació i modelització dels criteris d'avaluació dels diferents programes/accions a dur a terme dins de la RBM. És a dir, establir criteris d'avaluació comunes i un sistema sòlid de mesurament mitjançant indicadors per conèixer l'evolució de l'EA a Menorca.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D15. D47.			
Impulsors	CIME - GOIB	Destinataris	Programes i activitats de EA de Menorca
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Quantitat i qualitat dels indicadors de mesura 	Pressupost	15.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	Sense vinculació	ODS corresponents	

Títol de l'acció		Pla de comunicació de l'Educació Ambiental a la RBM	
Codi	AD21	Calendari	2023-2030
Objectiu General	OE1 OE5	Rang de prioritat	Alta
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none">✓ Comunicar, de manera efectiva, les activitats existents d'EA, i promocionar-ne els resultats obtinguts✓ Difondre, àmpliament, els avenços que es realitzin al Pla EAS de Menorca✓ Que la població i els visitants coneguin l'existència d'activitats d'EA realitzades en matèria de la RBM		
Descripció de l'acció			
<p>Pla de comunicació a curt, mitjà i llarg termini de l'avenç de l'EA a la RBM o, si no, una estratègia de comunicació, promoció i difusió efectiva. El Pla ha de comprendre de quina manera es comuniquen les activitats d'EA disponibles, els seus resultats i els avenços en el mateix Pla EAS de Menorca.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D2. D7. D15. D16. D23. A6. O7. O25.			
Impulsors	CIME	Destinatari	Totalitat de la població resident i visitants
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none">✓ Existència d'una estratègia de comunicació sobre l'EA✓ % de població aconseguit amb el Pla de Comunicació	Pressupost	60.000 € – 150.000 €
Projectes vinculats	Sense vinculació	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Acords de col·laboració amb operadores de transport de passatgers		
Codi	AD22	Calendari	2025 – 2027
Objectiu General	OE1 OE3	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	✓ Que els turistes que tenen com a destinació Menorca coneguin l'existència de la RBM i els valors ambientals necessaris per respectar l'entorn		
Descripció de l'acció			
Acords de col·laboració amb les operadores de transport de passatgers (aerolínies o navilières) que treballen a Menorca perquè incloguin, en la informació que es dona durant el viatge, aspectes de la RBM, com a bones pràctiques.			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D3. D9. D11. A3. A20.			
Impulsors	CIME - GOIB	Destinatari	Operadores de transport de passatgers
Indicadors de seguiment	✓ N° d' acords de col·laboració realitzats ✓ N° d'operadores de transport que aporten informació durant el viatge	Pressupost	15.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	✓ Acció AD23 (Vídeo promocional educatiu sobre els valors de la RBM)	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Vídeo promocional educatiu sobre els valors de la RBM		
Codi	AD23	Calendari	2025 – 2027
Objectiu General	OE1 OE3 OE5	Rang de prioritat	baixa
Objectius específics	✓ Fer arribar a tota la població de l'illa i als visitants, informació sobre la RBM, perquè en coneguin els valors		
Descripció de l'acció			
Realització d'un vídeo promocional educatiu sobre els valors de la RBM perquè sigui compartit a través de les xarxes socials, línies d'autobús, operadores de transport de persones que treballen a Menorca i agents turístics, entre altres mitjans.			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO i grups de treball			
D9. O7. Proposta realitzada per actors que van participar a la segona sessió de participació, grup de treball B.			
Impulsors	CIME – Agència de la RBM	Destinataris	Totalitat de la població resident i visitants
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Abast del vídeo promocional educatiu ✓ Nº entitats col·laboradores en la promoció del vídeo 	Pressupost	3.000 € - 6.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Acció AD22 (Acords de col·laboració amb operadores de transport) 	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Realitzar periòdicament l'enquesta d'hàbits de vida sostenible per conèixer l'efectivitat del pla de treball en Educació per al Desenvolupament Sostenible (EDS) a Menorca		
Codi	AD24	Calendari	2023 – 2030
Objectiu General	OE4	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Conèixer els hàbits de vida de la població de Menorca ✓ Conèixer la participació dels habitants en activitats de EAS 		
Descripció de l'acció			
<p>Es proposa analitzar periòdicament l'efectivitat del pla de treball en Educació per al Desenvolupament Sostenible (EDS) a Menorca mitjançant una enquesta que estudiï els hàbits de vida de la població resident i visitants, per tal de conèixer el grau de presència dels comportaments sostenibles entre els mateixos. La finalitat és, doncs, saber en quines de les tasques habituals i quotidianes, la preocupació ambiental té un pes suficient, si han participat en alguna activitat d'EDS i si els seus hàbits han canviat després de la seva participació. L'enquesta es farà amb una periodicitat mínima de 2 anys al llarg de la vigència del Pla.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D9. D17. D24. D26. D27. D29. D40. F7. F12. F17. F18. F20. F21. F37. F38. F39.			
Impulsors	CIME	Destinataris	Totalitat de població resident i visitants
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Realització de l'enquesta cada 2 anys ✓ N° de respostes registrades ✓ Grau de millora en els hàbits de vida sostenible entre la població 	Pressupost	30.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Acció 4.1.2 del Pla d'acció de la RBM 	ODS corresponents	

Títol de l'acció		Guies de Bones Pràctiques per sectors	
Codi	AD25	Calendari	2025 – 2026
Objectiu General	OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none">✓ Difondre pràctiques sostenibles entre els diversos sectors de l'illa✓ Augmentar el coneixement sobre accions respectuoses amb el medi ambient entre els sectors		
Descripció de l'acció			
Elaboració de Guies de Bones Pràctiques per sectors, digueu-vos, per exemple, per a activitats esportives o turístiques a realitzar en el medi natural, activitats en medis aquàtics, ús eficient de l'aigua. S'aniran fent en funció de les necessitats detectades durant el procés d'avaluació del Pla.			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
A23. A25. F36. F41. O17. O18. O20.			
Impulsors	CIME	Destinatari	Sectors econòmics diversos
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none">✓ Nº de Guies de Bones Pràctiques realitzades✓ Nº de sectors que compten amb Guia de Bones Pràctiques	Pressupost	60.000 € – 150.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none">✓ Accions A.1.1.9, A.1.2.7, A.2.1.5 del Pla d'acció de la RBM	ODS corresponents	

Títol de l'acció		Guies tècniques per a personal de l'administració local	
Codi	AD26	Calendari	2023 – 2024
Objectiu General	OE1 OE2	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none">✓ Incrementar els coneixements en matèria de sostenibilitat urbanística del personal de l'administració local✓ Que el personal de l'administració local adquireixi eines sobre l'urbanisme sostenible per poder-les aplicar a la feina diària		
Descripció de l'acció			
Elaboració de Guies tècniques per a personal de l'administració local que en reforcin els coneixements en referència a un urbanisme més sostenible (Ambientalització de l'entorn urbà, mobilitat sostenible, etc.).			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D34. D35. A8. A9. F31.			
Impulsors	CIME – Ajuntaments	Destinataris	Personal de l'administració local municipal
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none">✓ Nº de Guies tècniques✓ Nº d'administracions locals municipals que compten amb Guies tècniques	Pressupost	15.000 € - 30.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none">✓ Acció A.1.4.2 del Pla d'acció de la RBM✓ Acció A.1.4.3 del Pla d'acció de la RBM	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Formació específica a les administracions públiques sobre Objectius de Desenvolupament Sostenible - Agenda 2030		
Codi	AD27	Calendari	2023 – 2024
Objectiu General	OE1 OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Augmentar el coneixement dels ODS entre el personal de les administracions públiques ✓ Que el personal de les administracions públiques sigui capaç d'aplicar els criteris de sostenibilitat marcats per l'Agenda 2030 al desenvolupament de les tasques diàries 		
Descripció de l'acció			
<p>Formació específica sobre Objectius de Desenvolupament Sostenible - Agenda 2030 a tots els empleats de les diferents Administracions Públiques, dirigida a càrrecs polítics (alcaldes/alcaldesses, regidors/es, consellers/es, assessors/es, etc.), així com a tot el personal tècnic, tant dins del Consell Insular de Menorca com a les entitats locals municipals, perquè puguin incorporar criteris de sostenibilitat en l'exercici de les seves tasques diàries.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D36. D38. D40.			
Impulsors	CIME Ajuntaments	Destinataris	Personal de les administracions públiques
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ N° de formacions específiques realitzades ✓ N° de persones de les administracions públiques que rep la formació ✓ Grau de satisfacció de la qualitat de les formacions 	Pressupost	30.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	Sense vinculació	ODS corresponents	

Formació específica sobre el manteniment de zones verdes i biodiversitat associada a entorns rurals i urbans			
Títol de l'acció			
Codi	AD28	Calendari	2023 – 2024
Objectiu General	OE1 OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	✓ Incrementar els coneixements del personal de jardineria i manteniment en matèria de sostenibilitat i bones pràctiques ambientals respectuoses amb els ecosistemes urbans		
Descripció de l'acció			
Formació específica sobre el manteniment de zones verdes i biodiversitat associada a entorns rurals i urbans per a personal tècnic municipal relacionat amb els serveis de jardineria, manteniment, etc.			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D11. D34. D35. A8. A9. F31. O6.			
Impulsors	CIME Ajuntaments	Destinataris	Personal tècnic municipal
Indicadors de seguiment	✓ N ^o de formacions realitzades ✓ N ^o de tècnics i operaris municipals que rep la formació ✓ Grau de satisfacció de la qualitat de les formacions	Pressupost	30.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	✓ Acció A.1.4.2 del Pla d'acció de la RBM ✓ Acció A.1.4.3 del Pla d'acció de la RBM	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Realització de fires, festivals, conferències i esdeveniments relacionats amb l'educació ambiental		
Codi	AD29	Calendari	2023 – 2030
Objectiu General	OE3 OE5	Rang de prioritat	Baixa
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Difondre entre un públic més ampli els valors de la sostenibilitat, aprofitant dies assenyalats a nivell ambiental. ✓ Promoure la màxima col·laboració entre diferents entitats i organismes publicoprivats per fer realitat aquest tipus d'esdeveniments a Menorca 		
Descripció de l'acció			
<p>Realització de fires, festivals, conferències i esdeveniments relacionats amb alguna temàtica d'EA al llarg de l'any, coincidint amb alguna celebració especial a nivell nacional o internacional, o bé atenent necessitats detectades. Aprofitar dies tan assenyalats com per exemple la Setmana Europea de la Mobilitat, la Setmana Europea de Prevenció de Residus i la celebració del Dia Mundial del Medi Ambient, per realitzar activitats temàtiques conjuntes a la totalitat de la RBM a través de la contribució de diversos organismes i col·laboradors que treballen l'EA.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D8. D13. D29. D44. A22. F29. F40. O3. O4. O6. O10.			
Impulsors	CIME Ajuntaments Equipaments d'EA Entitats privades	Destinataris	Totalitat de la població resident i visitants
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº d'esdeveniments de temàtica ambiental programats i realitzats ✓ % d'assistència als esdeveniments ✓ Tipus de públic assistent als esdeveniments 	Pressupost	150.000 € – 500.000 €
Projectes vinculats	Sense vinculació	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Potenciar el Camí de Cavalls com un equipament d'Educació Ambiental a l'aire lliure		
Codi	AD30	Calendari	2025 – 2027
Objectiu General	OE1 OE3	Rang de prioritat	Baixa
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none">✓ Contribuir a la sensibilització ambiental de la població fixa, més les persones visitants, a través del Camí de Cavalls✓ Ús del Camí de Cavalls com a recurs d'EA a l'aire lliure		
Descripció de l'acció			
<p>Potenciar el Camí de Cavalls com un equipament d'EA a l'aire lliure, on coexisteixi la finalitat turística i recreativa d'aquest sender històric especial, amb tasques d'interpretació, educació i conscienciació ambiental, d'acord amb les regulacions establertes a la Llei 13/2000, de 21 de desembre, del camí de Cavalls de Menorca.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO i grups de treball			
D2. D11. F2. F20. Proposta realitzada per actors que van participar a la segona sessió de participació, grup de treball C.			
Impulsors	CIME - GOIB	Destinataris	Totalitat de la població resident i visitants
Indicadors de seguiment	✓ N° d'activitats d'EA realitzades al Camí de Cavalls	Pressupost	15.000 € - 30.000 €
Projectes vinculats	Article 3 apartat e) de la Llei 13/2000, de 21 de desembre, del camí de Cavalls de Menorca	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Punt Mòbil d'Educació Ambiental		
Codi	AD31	Calendari	2025 – 2030
Objectiu General	OE1 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none">✓ Apropar l'EA a zones de l'illa on no sol arribar o hi ha dificultats per accedir-hi✓ Augmentar el públic objectiu de l'EA, com a turistes en àrees de costa, població en àrees rurals disperses o habitants de zones urbanes sense accés a la natura		
Descripció de l'acció			
<p>Creació d'un Punt Mòbil d'Educació Ambiental que permeti portar recursos educatius i campanyes mòbils a qualsevol punt de Menorca. El punt mòbil d'EA ha de ser un mitjà de transport tan respectuós com sigui possible, com una furgoneta o similar, de colors vistosos, que atregui l'atenció de les persones properes. La furgoneta contindria el material necessari per dur a terme activitats de EA al llarg del territori insular, juntament amb dos educadors/es ambientals com a mínim.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D13. D41. D44. A10. A22. A26. A27. A28. A31.			
Impulsors	CIME - GOIB	Destinatari	Totalitat de la població resident i visitants
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none">✓ Existència d'un punt mòbil d'EA✓ Nº i tipus d'activitats realitzades amb el punt mòbil d'EA✓ Territori aconseguit amb el punt mòbil d'EA✓ Nº de participants a les activitats proposades	Pressupost	50.000 € - 100.000 €
Projectes vinculats	Sense vinculació	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Potenciar els punts nets de recollida de residus com a infraestructures d'educació ambiental		
Codi	AD32	Calendari	2027 – 2030
Objectiu General	OE3 OE4	Rang de prioritat	Baixa
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Estendre l'ús de les deixalleries de Menorca com a equipaments d'EA ✓ Fomentar la reducció, reutilització i reciclatge de residus 		
Descripció de l'acció			
<p>Es potenciarà l'ús dels punts nets de recollida de residus a l'illa com a infraestructures d'educació ambiental de la població, on es poden treballar conceptes com l'economia circular, la reducció, la reutilització i el reciclatge de residus, la petjada de carboni, etc.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
F21. F28.			
Impulsors	CIME - Consorci de Residus i Energia	Destinataris	Totalitat de població resident i visitants
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº i tipus d'activitats d'EA realitzades en deixalleries ✓ % d'assistència poblacional a les activitats d'EA realitzades en deixalleries 	Pressupost	15.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Objectiu 11 del Pla Director Sectorial de prevenció i gestió de residus no perillosos de Menorca 	ODS corresponents	

Eliminar o reduir barreres per a l'educació ambiental com la no existència de transport			
Títol de l'acció			
Codi	AD33	Calendari	2025 – 2028
Objectiu General	OE1 OE3	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	✓ Facilitar en la mesura del possible el transport per a la participació de col·lectius grupals com poden ser associacions, centres educatius, etc., en les activitats ofertes als diferents equipaments d'EA de Menorca		
Descripció de l'acció			
<p>Eliminar o reduir aquelles barreres que impedeixen una àmplia participació en les activitats d'EA ja existents als diferents equipaments ambientals de Menorca, com ara la no existència de transport assequible per a grups diana de l'EA. Aquesta acció es podria materialitzar mitjançant ajuts al transport, o bé facilitant un mitjà de transport gratuït propi de la RBM que pogués ser reservat per diferents col·lectius socials i educatius de l'illa. S'identifica qualsevol barrera de qualsevol índole que pugui impedir un desenvolupament adequat de l'EDS a la RBM.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D5. D14.			
Impulsors	CIME	Destinataris	Totalitat de la població resident i visitant
Indicadors de seguiment	✓ N ^o de barreres identificades ✓ N ^o de barreres eliminades	Pressupost	60.000 € – 150.000 €
Projectes vinculats	Sense vinculació	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Reunió anual oberta per a tots els/les educadors/es ambientals i actors implicats per millorar la implantació de l'educació ambiental		
Codi	AD34	Calendari	2023 – 2030
Objectiu General	OE1 OE2 OE3	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none">✓ Facilitar la coordinació i la cooperació entre els diferents actors que realitzen tasques d'educació ambiental a Menorca de forma efectiva i eficient✓ Facilitar la incorporació de noves activitats d'EA en funció de les mancances detectades✓ Promoure la participació activa dels actors✓ Millorar el sistema d'indicadors i recollida d'informació		
Descripció de l'acció			
Realitzar una reunió anual en què participin tots els/les educadors/es ambientals i altres actors implicats en l'educació ambiental per coordinar les accions i activitats d'educació i fomentar la cooperació i col·laboració entre ells (p. ex. compartir casos positius i exemplars) per implantar millor l'educació ambiental a l'illa .			
Justificació en base a grups de treball			
Proposta realitzada per actors que van participar a la segona sessió de participació, grup de treball A.			
Impulsors	CIME/ comissió específica de dinamització, seguiment i control del Pla	Destinataris	Totalitat de la població
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none">✓ Nº de reunions✓ Nº d'assistents	Pressupost	500 € – 1.000 €
Projectes vinculats	Sense vinculació	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Signatura d'un acord de col·laboració entre els diferents Ajuntaments i el Consell Insular de Menorca		
Codi	AD35	Calendari	2023 – 2030
Objectiu General	OE2	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none">✓ Assegurar la cooperació entre el CIME i els ajuntaments de Menorca✓ Facilitar la creació i la implementació del Pla EAS de Menorca		
Descripció de l'acció			
Signar un acord de col·laboració entre els diferents Ajuntaments de Menorca i el Consell Insular de Menorca que els comprometi a cooperar entre ells i així facilitar i fomentar la creació del Pla i assegurar-ne la col·laboració al llarg del procés d'implementació.			
Justificació en base a grups de treball			
Proposta realitzada per actors que van participar a la segona sessió de participació, grup de treball A.			
Impulsors	CIME	Destinataris	Representants de les administracions públiques locals i regionals
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none">✓ Existència d'acord de col·laboració✓ Nº de signants	Pressupost	500 € – 1.000 €
Projectes vinculats	Sense vinculació	ODS corresponents	

11.2. Accions a l'àmbit de l'Educació Formal

Títol de l'acció	Projectes integrats per als centres educatius		
Codi	EF1	Calendari	2025-2027
Objectiu General	OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none">✓ Dotar els centres educatius d'un programa integrat d'EA✓ Desenvolupar projectes d'EA interrelacionats entre els centres educatius		
Descripció de l'acció			
<p>Creació de projectes integrats per als centres educatius, creant una comissió amb els diferents centres educatius per fer un pla anual d'educació ambiental, on hagin d'implementar una o diverses temàtiques i posar-les en pràctica. Per això es dissenya un pla d'execució amb cada centre, dotant-lo dels recursos, educadors ambientals, materials i equipaments d'educació ambiental necessaris per dur-los a la pràctica. L'objectiu és que no treballin de manera puntual diferents temàtiques, sinó que puguin desenvolupar un gran projecte d'educació ambiental.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D18. D32. D45. A18. A34. A35.			
Impulsors	CIME – GOIB	Destinataris	Centres educatius
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none">✓ Existència d'una comissió ambiental als centres✓ Nº de centres amb pla anual d'EA	Pressupost	15.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none">✓ Acció A.4.1.4 del Pla d'acció de la RBM	ODS corresponents	

Títol de l'acció		Capacitació ambiental per a professorat	
Codi	EF2	Calendari	2024 – 2030
Objectiu General	OE1 OE3	Rang de prioritat	Alta
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dotar el professorat d'informació i eines útils per transmetre el missatge ambiental i sostenible a l'alumnat de manera adequada i ajustada a la realitat de la RBM ✓ Incrementar la consciència del professorat respecte a la importància de l'EDS 		
Descripció de l'acció			
Elaboració de programes de capacitació ambiental i Agenda 2030 per al professorat de Menorca. Oferir formació específica en sostenibilitat per a docents dels centres adherits a la Xarxa de centres educatius per la sostenibilitat de Menorca, a través del Centre d'Educació del Professorat (CEP), de manera que els docents rebin formació sobre la RBM, el desenvolupament sostenible i pràctiques ambientals sostenibles.			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO i taules de treball			
D32. A12. A13. F25. O8. O13. Proposta realitzada per actors que van participar a la segona sessió de participació, grup de treball B.			
Impulsors	CIME	Destinatari	Professorat i Equips Directius de Centres
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Existència de programes de capacitació ambiental ✓ Nº de programes i places ofertes 	Pressupost	30.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Acció A.4.1.18 (Oferta de formació específica en sostenibilitat per a docents dels centres adherits a la Xarxa de centres educatius per la sostenibilitat de Menorca) 	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Revisar i millorar el programa de Centres Ecoambientals		
Codi	EF3	Calendari	2023-2024
Objectiu General	OE1 OE3	Rang de prioritat	Alta
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Augmentar la qualitat i els continguts del programa ✓ Incrementar el nombre de centres educatius adscrits al programa 		
Descripció de l'acció			
Revisar i millorar el programa d'Ecocentres que s'està duent a terme actualment.			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
A34. F8.			
Impulsors	GOIB - CIME	Destinataris	Centres Ecoambientals
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº de centres adscrits al programa ✓ Nº de centres que han implantat canvis al programa ✓ Abast dels continguts del programa 	Pressupost	15.000 – 60.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Acció A. 4.1.4 del Pla d'Acció de la RBM 	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Programa d'activitats educatives de la RBM per a educació infantil a partir de 0 anys		
Codi	EF4	Calendari	2025-2027
Objectiu General	OE1 OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Reforçar i incrementar els continguts de les activitats educatives de la RBM ✓ Adaptar les activitats al rang infantil (més de 0 anys) 		
Descripció de l'acció			
Creació del Programa d'activitats educatives de la Reserva de Biosfera de Menorca des dels 0 anys a partir del programa educatiu "Salut jove". Amb aquest programa es faran activitats d'EA adreçades a públic infantil a partir de 0 anys fent ús de metodologia innovadora adaptada a aquest rang d'edat.			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D7. D12. F9.			
Impulsors	CIME	Destinataris	Població infantil
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ N° d'activitats d'EA realitzades per a públic infantil a partir de 0 anys ✓ Abast de les activitats 	Pressupost	15.000 €– 30.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Acció A.4.1.7 del Pla d'acció de la RBM 	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Creació d'un mòdul de la Reserva de Biosfera en la formació reglada i com a curs independent		
Codi	EF5	Calendari	2025-2027
Objectiu General	OE1 OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Difondre els valors de la RBM tant entre el personal qualificat de diversos sectors com entre el públic en general ✓ Formar personal qualificat a EAS que dugui a terme el seu exercici a la RBM 		
Descripció de l'acció			
<p>Creació d'un mòdul de la Reserva de Biosfera a incloure en la formació reglada sectorial i que pugui també oferir-se com a curs independent. Aquest mòdul de la RBM hauria d'incloure's en la formació reglada de sectors que duguin a terme la seva activitat a Menorca, com a activitats turístiques, de restauració o físicoesportives, i en forma de curs independent accessible al públic general. A la llarga, l'educació específica en els valors de la RBM hauria de ser un requeriment a l'hora de trobar feina a l'illa a certs sectors, per tal d'assegurar l'execució de les accions i el manteniment dels valors naturals i socials de la Reserva de biosfera. Un cop dissenyats aquests mòduls, es poden oferir fora dels programes d'educació reglada, com ara cursos independents accessibles per a treballadors i públic en general que tingui la voluntat de reciclar-se o formar-se en aquest àmbit.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D16. A13. A32.			
Impulsors	GOIB - CIME	Destinatari	<ul style="list-style-type: none"> - Professionals de diversos sectors que exerceixen la seva activitat a l'illa - Públic en general
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Existència del curs/mòdul de la RBM en formació reglada ✓ Nº d'alumnes que accedeixen al curs/mòdul ✓ Valoració general del curs/mòdul 	Pressupost	30.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	✓ Acció A.4.1.17 del Pla d'acció de la RBM	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Optativa Escolar Ambiental a nivell de l'educació secundària obligatòria		
Codi	EF6	Calendari	2024-2030
Objectiu General	OE1 OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dotar els centres educatius d'una optativa específica en matèria de medi ambient ✓ Difondre els valors de la RBM entre l'alumnat de secundària 		
Descripció de l'acció			
<p>Creació duna optativa escolar en matèria de medi ambient per a l'alumnat de l'educació secundària obligatòria. Aquesta assignatura ha de transmetre sabers, valors i pràctiques ambientals per promoure la consciència ecològica i la cura del medi ambient. A més, ha d'educar sobre la importància de la RBM per assegurar el manteniment dels valors naturals i socials de la Reserva de Biosfera. Per això, es requereix el disseny d'un pla d'execució a cada centre, dotant-lo dels recursos, educadors/es ambientals, materials i equipaments d'educació ambiental necessaris per dur a la pràctica l'assignatura.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO i grups de treball			
D18. D32. D45. A18. A34. A35. Proposta realitzada per actors que van participar a la segona sessió de participació, grup de treball B i C.			
Impulsors	CIME – GOIB	Destinataris	Centres educatius
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Existència d'optativa a centres de secundària ✓ Nº de centres amb optativa 	Pressupost	15.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Acció A.4.1.4 del Pla d'acció de la RBM 	ODS corresponents	

11.3. Accions a l'àmbit de la Ciutadania, teixit Econòmic-Social i Voluntariat

Títol de l'acció		Capacitació ambiental per a professionals de diversos sectors	
Codi	CD1	Calendari	2025 – 2027
Objectiu General	OE1 OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	✓ Augmentar el coneixement i la conscienciació dels professionals de diversos sectors respecte a la cura del medi ambient i el desenvolupament sostenible		
Descripció de l'acció			
Elaboració de programes de capacitació ambiental per a professionals de diversos sectors com poden ser personal tècnic, monitors de lleure o esportius, agents turístics, i totes aquelles persones que d'una forma indirecta hagin d'incorporar coneixements i criteris ambientals a les seves activitats, inclòs el voluntariat ambiental.			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO i taules de treball			
A12. A32. F6. Proposta realitzada per actors que van participar a la segona sessió de participació, grup de treball B.			
Impulsors	CIME	Destinatari	Professionals de diversos sectors
Indicadors de seguiment	✓ N° de programes de capacitació ambiental per a professionals ✓ N° de places ofertes ✓ Abast dels programes de capacitació	Pressupost	30.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	✓ EF2 (Capacitació ambiental per a professorat)	ODS corresponents	

Títol de l'acció		Formació per millorar el coneixement de la sostenibilitat al sector turístic	
Codi	CD2	Calendari	2025-2027
Objectiu General	OE1 OE3 OE5	Rang de prioritat	Alta
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Incrementar el coneixement dels professionals del sector turístic sobre la RBM i pràctiques sostenibles ✓ Reduir la petjada ecològica del sector turístic sobre el medi ambient de l'illa 		
Descripció de l'acció			
Realització d'accions de formació per millorar el coneixement de la sostenibilitat al sector turístic , mitjançant l'oferta de cursos sobre la RBM i la sostenibilitat, i reduir així l'empremta ambiental turística a Menorca.			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D3. A20. A31.			
Impulsors	CIME	Destinatari	Professionals del sector turístic
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº de programes de capacitació ambiental per a professionals turístics ✓ Nº de places ofertes ✓ Abast dels programes de capacitació 	Pressupost	30.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ CD1 (Capacitació ambiental per a professionals de diversos sectors) ✓ Acció A.3.4.8 del Pla d'acció de la RBM 	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Promoure taules de treball conjunts amb sectors socials d'interès		
Codi	CD3	Calendari	2028 – 2030
Objectiu General	OE1 OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Establir un marc de diàleg amb els sectors socials i econòmics diversos de l'illa ✓ Conèixer els conflictes i les problemàtiques específiques de cada sector respecte al medi ambient ✓ Adaptar les mesures d'EA a la problemàtica de cada sector 		
Descripció de l'acció			
<p>Promoure taules de treball conjunt amb sectors socials d'interès com poden ser el sector turístic, educatiu, agrícola i ramader, forestal, caça i pesca, industrial, transport, cultura i patrimoni, infància i joventut, esportiu i recreatiu, etc. per adaptar les accions d'EA per reduir-ne la problemàtica concreta.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D3. D22. D33. A25. A33. F35. O2. O18.			
Impulsors	CIME - Òrgan de control del Pla d'EDS	Destinatari	Sectors socioeconòmics diversos
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Grau de participació dels sectors a les taules de treball ✓ N° de participants per taula i per sector 	Pressupost	6.000 € - 15.000 €
Projectes vinculats	Sense vinculació	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Promoure aliances i canals de col·laboració permanent entre els diferents grups d'interès mitjançant la creació d'un Fòrum Ciutadà		
Codi	CD4	Calendari	2028 – 2030
Objectiu General	OE1 OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Establir un canal de comunicació amb la ciutadania que contribueixi a millorar els programes d'EA ✓ Promoure aliances fortes que contribueixin a la democratització de l'EA 		
Descripció de l'acció			
<p>Creació d'un Fòrum Ciutadà impulsat per l'òrgan de dinamització, avaluació i control del Pla d'EDS de RBM, que serveixi com a canal d'aliances i de col·laboració permanent entre els diferents grups d'interès per aconseguir més eficàcia i eficiència dels programes d'EA a fer. Anualment, i preferiblement a principi d'any, caldria fer una reunió de coordinació del fòrum.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D13. D44. A5. A22. A26. F39. O6.			
Impulsors	CIME - Òrgan de control Pla d'EDS	Destinataris	Ciutadania
Indicadors de seguiment	✓ Realització d'una reunió anual de coordinació	Pressupost	6.000 € - 15.000 €
Projectes vinculats	Sense vinculació	ODS corresponents	

Títol de l'acció			
Formació per a la reducció, reutilització i correcta separació de residus			
Codi	CD5	Calendari	2023 – 2024
Objectiu General	OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Conscienciar la població dels beneficis ambientals de separar els residus orgànics ✓ Sensibilitzar la població sobre la importància de reduir els residus a la RBM ✓ Incentivar la reparació i la reutilització d'objectes entre la ciutadania 		
Descripció de l'acció			
Accions específiques de formació per a la reducció, reutilització i correcta separació de residus als municipis de Menorca, tant per a residents com a visitants, centrant els esforços principalment en la recollida selectiva dels residus orgànics.			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
A21. F21. F28.			
Impulsors	Consorci de Residus i Energia	Destinataris	Totalitat de la població resident i visitants
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº d'activitats relacionades amb els residus ✓ Nº de participants a les activitats ✓ Grau de satisfacció de les accions realitzades 	Pressupost	30.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Acció A.2.2.5 del Pla d'acció de la RBM ✓ Acció A.2.2.6 del Pla d'acció de la RBM ✓ Acció A.2.2.9 del Pla d'acció de la RBM ✓ Acció 2.2.10 del Pla d'acció de la RBM 	ODS corresponents	

Formació específica sobre mesures d'estalvi energètic per a la ciutadania en general			
Títol de l'acció			
Codi	CD6	Calendari	2025 – 2027
Objectiu General	OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Incrementar el coneixement de les persones en risc d'exclusió social sobre mesures d'estalvi d'energia ✓ Ajudar a la reducció de la d'espesa energètica de les persones en risc d'exclusió social ✓ Disminuir el consum energètic mitjançant la difusió d'informació sobre mesures d'estalvi energètic 		
Descripció de l'acció			
Formació específica sobre mesures d'estalvi energètic a la població en general, però especialment adreçades a persones en risc d'exclusió residencial.			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D4. A21.O1.			
Impulsors	CIME - Consorci de Residus i Energia	Destinataris	Persones en risc d'exclusió social i totalitat de la població resident
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº de formacions realitzades sobre mesures energètiques ✓ % d'assistència a les formacions de persones amb risc d'exclusió social 	Pressupost	6.000 € - 15.000 €
Projectes vinculats	✓ Acció 2.3.14 del Pla d'acció de la RBM	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Educació ambiental associada al projecte "Menorca sense Envasos"		
Codi	CD7	Calendari	2024 – 2026
Objectiu General	OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Conscienciar la ciutadania sobre la reducció en l'ús d'envasos i fomentar la utilització d'envasos reutilitzables ✓ Involucrar la població resident i turista en el canvi de paradigma cap a una Menorca sense envasos 		
Descripció de l'acció			
Desenvolupament de la part d' educació ambiental associada al projecte "Menorca sense Envasos" . Dur a terme activitats d'EA relacionades amb la reutilització i la reducció d'envasos destinades a públic en general i turistes, com ara campanyes de promoció de la substitució de bosses de plàstic per altres reutilitzables (com bosses de roba) o campanyes a favor de l'ús de sistemes d'aigua filtrada i cisternes, entre altres.			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
A21. F21. F28.			
Impulsors	Consorti de Residus i Energia	Destinatari	Totalitat de la població resident i visitants
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº d'activitats d'EA realitzades al projecte "Menorca sense Envasos" ✓ Abast de les activitats 	Pressupost	6.000 € - 15.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Acció A.2.2.8 del Pla d'acció de la RBM 	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Campanya de sensibilització ambiental per al sector turístic		
Codi	CD8	Calendari	2023 – 2024
Objectiu General	OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Difondre els valors i principis ambientals de la RBM entre el sector turístic ✓ Conscienciar el turista sobre la seva importància en la contribució a la desestacionalització del turisme a l'illa i en l'impacte de les accions 		
Descripció de l'acció			
<p>Disseny i implantació de campanya de sensibilització ambiental per al sector turístic als establiments privats, als espais públics o àrees d'Internet amb afluència de visitants, d'acord amb el Pla de Desenvolupament Turístic.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D3. D9. A20. A21. A31. F5.			
Impulsors	CIME	Destinataris	Sector turístic
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº de campanyes realitzades per al sector turístic ✓ Grau de participació d'agents del sector turístic 	Pressupost	20.000 € - 50.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Acció A.3.4.6 del Pla d'acció de la RBM 	ODS corresponents	

Títol de l'acció		Realització anual del programa "Viu Menorca Biosfera"	
Codi	CD9	Calendari	2023 – 2030
Objectiu General	OE5	Rang de prioritat	Mitjà
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Donar a conèixer els valors socials i ambientals que conformen la declaració de l'illa de Menorca com a reserva de biosfera 		
Descripció de l'acció			
<p>Realització anual del programa "Viu Menorca Biosfera". Es proposa, d'acord al Pla d'Acció de la Reserva de Biosfera de Menorca, la continuació del programa de forma anual, fent arribar els seus continguts en major mesura a la població jove.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
F10.			
Impulsors	CIME	Destinataris	Totalitat de la població resident i visitants, especialment el públic jove
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº de joves que hi participen ✓ Grau de satisfacció del programa 	Pressupost	Pressupost propi programa Viu Menorca Biosfera
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Acció A.4.1.9 del Pla d'acció de la RBM ✓ Acció A.4.1.10 del Pla d'acció de la RBM 	ODS corresponents	

Títol de l'acció		Programa participatiu per als joves	
Codi	CD10	Calendari	2025 – 2027
Objectiu General	OE5	Rang de prioritat	Alta
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Fomentar la involucració dels joves amb la filosofia de la RBM ✓ Augmentar la conscienciació juvenil amb els valors ambientals i sostenibles 		
Descripció de l'acció			
<p>Creació d'un programa participatiu per als joves on es puguin generar activitats segons els seus interessos. Realització de sessions de treball mitjançant canals de comunicació habituals entre els joves perquè s'involucrin amb els valors de la RBM.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D12. D25. D26. D28. D31. A17. A19. A35. F15. F16. F17. F18.			
Impulsors	CIME	Destinataris	Població juvenil
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Existència d'un programa per a joves ✓ % d'assistència de joves a les sessions de treball 	Pressupost	Pressupost propi programes Viu Menorca Biosfera i Salut Jove
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Acció A.4.1.9 del Pla d'acció de la RBM ✓ Acció A.4.1.10 del Pla d'acció de la RBM 	ODS corresponents	

Títol de l'acció		Promoció de la figura Ciutats Educadores	
Codi	CD11	Calendari	2023 – 2024
Objectiu General	OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none">✓ Adhesió de tots els municipis de Menorca al Projecte Ciutats Educadores✓ Promoció del desenvolupament sostenible i la conscienciació ambiental als entorns urbans		
Descripció de l'acció			
Promoció de la figura Ciutats educadores per als municipis més petits amb programa d'accions d'aprenentatge.			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D20.			
Impulsors	CIME	Destinataris	Totalitat de la població resident i visitants
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none">✓ N° de municipis petits adherits al programa de Ciutats educadores	Pressupost	15.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none">✓ Acció A.4.1.11 del Pla d'acció de la RBM✓ Acció A.4.1.12 del Pla d'acció de la RBM	ODS corresponents	

Inclusió d'activitats que fomentin la sostenibilitat al Programa AlternaNits i a l'agenda d'activitats de l'Institut de Joventut de Menorca			
Títol de l'acció			
Codi	CD12	Calendari	2023 – 2024
Objectiu General	OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	✓ Educar en sostenibilitat a la joventut de Menorca		
Descripció de l'acció			
Inclusió d'activitats que fomentin la sostenibilitat al Programa AlternaNits i a l'agenda d'activitats de l'Institut de Joventut de Menorca.			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D12. D25. D26. D28. D31. A17. A19. A35. F15. F16. F17. F18.			
Impulsors	CIME	Destinataris	Totalitat de la població resident i visitants
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº d'activitats d'EDS al programa AlternaNits i a l'InJove ✓ Grau de participació de joves a les activitats ✓ Grau de satisfacció de les activitats entre els joves 	Pressupost	Pressupost propi del Programa Alternanits
Projectes vinculats	✓ Acció A.4.1.12 del Pla d'acció de la RBM	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Impulsar accions de formació i sensibilització per a professionals i població en general, a l'àmbit de la gestió de l'aigua		
Codi	CD13	Calendari	2025 – 2027
Objectiu General	OE3 OE5	Rang de prioritat	Alta
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Millorar la formació dels professionals sobre la gestió de l'aigua ✓ Augmentar la conscienciació pública quant a l'ús i la gestió de l'aigua 		
Descripció de l'acció			
<p>Impulsar accions de formació per a professionals, i de sensibilització entre la població en general, a l'àmbit de la gestió de l'aigua. La responsabilitat de l'ús correcte de l'aigua no ha de recaure únicament al sector agrari, sinó que tota la població n'és directament responsable respecte a la disponibilitat i la qualitat. Així, incrementar la conscienciació en la gestió i l'ús de l'aigua entre tots els sectors econòmics i socials menorquins és de gran importància.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D1. A21. F11.			
Impulsors	CIME	Destinataris	<ul style="list-style-type: none"> - Professionals dels sectors econòmics i socials - Totalitat de la població
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ N^o d'accions formatives i de sensibilització dutes a terme ✓ N^o de participants en accions de formació ✓ N^o de persones objecte de les campanyes de sensibilització 	Pressupost	30.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Línia Estratègica LE2 de l'EDLP-Menorca ✓ Acció 2.1 de l'EDLP-Menorca 	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Sensibilització i formació professional sobre espais naturals		
Codi	CD14	Calendari	2025 – 2027
Objectiu General	OE3 OE5	Rang de prioritat	Alta
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Incrementar el coneixement i la sensibilització ciutadana i professional pel que fa als espais naturals de l'illa ✓ Fomentar la protecció dels entorns naturals de Menorca 		
Descripció de l'acció			
<p>Promoure intervencions de sensibilització social i de formació de professionals en àmbit de la conservació d'espais naturals i la protecció del medi natural i reforçar la sostenibilitat del sector primari.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D2. D11. F2. F15. F18. F20. F41. O4. O5. O6.			
Impulsors	CIME	Destinataris	- Professionals d'espais naturals - Totalitat de la població
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº d' accions formatives i de sensibilització dutes a terme ✓ Nº de participants en accions de formació ✓ Nº de persones objecte de les campanyes de sensibilització 	Pressupost	30.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	✓ Línia Estratègica LE3 de l'EDLP-Menorca	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Donar suport a programes de promoció per a productes locals		
Codi	CD15	Calendari	2025 – 2027
Objectiu General	OE3 OE5	Rang de prioritat	Baixa
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Difondre entre la població local i turista els productes de Menorca ✓ Contribuir al consum de productes de proximitat 		
Descripció de l'acció			
Donar suport a la comercialització dels productes locals mitjançant programes de promoció dels mateixos.			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D3. D6. O2. O4. O6.			
Impulsors	CIME	Destinataris	- Professionals agraris i ramaders - Totalitat de la població i visitants
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº de programes de promoció realitzats ✓ Nº i tipus de productes locals promocionats ✓ Grau d'efectivitat de les promocions 	Pressupost	30.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Línia Estratègica LE9 de l'EDLP-Menorca ✓ Acció 9.3. de l'EDLP-Menorca 	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Donar suport a la producció ecològica		
Codi	CD16	Calendari	2025 – 2027
Objectiu General	OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Augmentar la presència i la importància de la producció ecològica a l'illa de Menorca ✓ Creixement en el nombre de pagesos i ramaders que utilitzen tècniques ecològiques ✓ Incrementar la compra de productes ecològics entre la població local 		
Descripció de l'acció			
<p>Donar suport a la producció ecològica donant a conèixer els beneficis socials i ambientals derivats de l'agricultura i la ramaderia ecològiques a la població i al sector agrari.</p>			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D3. D6. O2. O4. O6.			
Impulsors	CIME	Destinataris	- Professionals agraris i ramaders - Totalitat de la població i visitants
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº de professionals del sector dedicats a la producció ecològica ✓ Creixement en vendes del sector de producció ecològic 	Pressupost	30.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Línia Estratègica LE11 de l'EDLP-Menorca ✓ Acció 11.2. de l'EDLP-Menorca 	ODS corresponents	

Títol de l'acció	Impulsar accions de formació i sensibilització en matèria de gestió de sòls agrícoles i forestals		
Codi	CD17	Calendari	2025 – 2027
Objectiu General	OE3 OE5	Rang de prioritat	Mitjana
Objectius específics	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Millorar la gestió dels terres de Menorca ✓ Recuperar el mosaic agroforestal de l'illa ✓ Protegir el sòl agrícola i forestal de l'erosió 		
Descripció de l'acció			
Impulsar accions de formació i sensibilització en matèria de gestió de sòls agrícoles i forestals.			
Justificació sobre la base de l'anàlisi DAFO			
D3. D6. O2. O4. O6.			
Impulsors	CIME	Destinatari	- Professionals agraris i ramaders - Totalitat de la població i visitants
Indicadors de seguiment	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nº d'accions formatives realitzades ✓ Superfície agrària (SAU) ✓ Superfície forestal (ha) 	Pressupost	30.000 € – 60.000 €
Projectes vinculats	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Línia Estratègica LE12 de l'EDLP-Menorca ✓ Acció 12.3. de l'EDLP-Menorca 	ODS corresponents	

12. SEGUIMENT I CONTROL

Establir criteris de seguiment i avaluació dels compromisos adquirits en aquest Pla d'Educació Ambiental, és fonamental per conèixer-ne el grau de compliment, i poder monitoritzar de forma contínua, l'eficàcia, els progressos o les possibles desviacions ocasionades, per a la consecució dels resultats esperats.

La responsabilitat última d'avaluació i control recaurà sobre el Consell Insular de Menorca com a organisme promotor de la present estratègia, a través de l'òrgan específic de dinamització, seguiment i control del Pla que s'haurà de crear per materialitzar la línia d'actuació AD1.

Els instruments en què estarà basat el seguiment i control, han de garantir un report d'informació adequat al llarg de tot el període de vigència del Pla, i han de permetre mesurar el grau d'assoliment dels objectius estratègics generals i específics a través de mecanismes estandarditzats com els que es descriuen a continuació:

- ✓ **Sistema d'indicadors:** fan referència a un conjunt de dades qualitatives i quantitatives, preses al llarg de períodes clau, que avaluen el grau de compliment de les accions del Pla d'Educació per a la Sostenibilitat de la Reserva de Biosfera de Menorca i dels objectius marcats. Permeten estandarditzar els processos d'avaluació per a tots els actors implicats en educació ambiental de Menorca, i introduir procediments de millora en cas de no compliment d'algun objectiu específic. Els indicadors han de ser mesurables, fiables, representatius, fàcils de mantenir i gestionar i comparables al llarg del temps:
 - ◆ **Indicadors estratègics:** determinen l'avenç del Pla mateix mesurant la consecució dels objectius generals estratègics a través del desenvolupament de cadascun dels àmbits d'acció.
 - ◆ **Indicadors de progrés:** determinen el grau de compliment dels objectius operacionals dins de cadascuna de les accions del Pla.

Independentment dels indicadors proposats a la taula següent, l'òrgan específic de dinamització, seguiment i control del Pla podrà afegir, modificar o revisar els indicadors que consideri oportú, si considera que s'ajusten millor a la realització, faciliten l'operativitat de l'avaluació o bé ajuden a corregir alguna possible desviació detectada.

Els mesuraments s'hauran de realitzar i reportar cada sis mesos, a fi de poder-los incorporar a les memòries anuals indicades a continuació, i serà determinada la periodicitat final segons els criteris establerts per l'organisme de seguiment i control.

- ✓ **Memòries de seguiment:** Almenys s'haurà de fer de forma periòdica anual, una memòria que resumeixi les accions executades durant aquest període de temps, i que mostri els resultats obtinguts a través de l'aplicació del sistema d'indicadors proposat.
- ✓ **Memòria final:** en finalitzar la vigència del Pla d'Educació per a la Sostenibilitat de la RBM, es realitzarà una memòria que resumeixi els resultats de les memòries anuals anteriors i mostri l'evolució de l'aplicació de l'Estratègia. Per tal d'avaluar el grau d'acostament a la visió del present Pla, es tornarà a fer una anàlisi socioambiental de Menorca, mesurant les millores aconseguides.

Àmbit	Codi	Títol de l'acció	Indicadors
ÀMBIT DE L'ADMINISTRACIÓ I ORGANITZATIU	AD1	Creació d'un grup d'educació ambiental permanent a l'illa	Existència de 1 Educador/a Ambiental per cada 10.000 habitants
	AD2	Establiment d'un sistema d'indicadors i de recollida d'informació per disposar de resultats mesurables de la incidència/utilitat de les accions d'educació ambiental	Existència d'un sistema d'indicadors
			Nombre d'indicadors proposats
	AD3	Creació d'una comissió específica de dinamització, seguiment i control del Pla	Creació de la comissió de control
			Nombre de persones integrants
	AD4	Capacitació dels nous Educadors Ambientals	Existència de programes de capacitació de professionals d'EA
			Grau de capacitació dels Educadors Ambientals
	AD5	Creació d'un Centre d'Educació Ambiental de Menorca	Existència de Centre d'Educació Ambiental
			Consecució de cadascuna de les Fases del Projecte
	AD6	Inventari de les activitats d'Educació Ambiental de Menorca	Nombre d'activitats d'EA existents
			Nombre d'equipaments i entitats que duguin a terme activitats d'EA
			Grau de compliment de la revisió i l'actualització de l'inventari
	AD7	Inventari detallat d'equipaments d'Educació Ambiental	Nombre d'equipaments que duguin a terme activitats d'EA
			Dades de caracterització dels centres
Compliment de la revisió i l'actualització de l'inventari			

Àmbit	Codi	Títol de l'acció	Indicadors
ÀMBIT DE L'ADMINISTRACIÓ I ORGANITZATIU	AD8	Registre voluntari d'empreses i entitats dedicades a l'educació ambiental	Nombre d'entitats participants al registre
			Nombre d'Activitats d'EA que duen a terme les entitats registrades
	AD9	Portal web que aglutini i coordini els programes d'educació ambiental	Existència del Portal Web
			Nombre d'entitats col·laboradores
			Nombre d'activitats incorporades al portal
			Nombre de visites al portal
	AD10	Revisar i millorar els programes que s'estan duent a terme actualment	Nombre d'entitats que han implantat canvis al programa
			Nombre de millores incorporades
			Nombre de beneficiaris del programa
	AD11	Creació d'un grup multidisciplinar d'innovació i experimentació d'Educació Ambiental	Existència del grup multidisciplinar
			Nombre de disciplines diferents al grup
			Nombre de tècniques noves d'EA proposades i dutes a terme
			Nombre de persones aconseguides
	AD12	Elaboració d'una guia per al desenvolupament de nous materials didàctics sota una bona fonamentació pedagògica	Nombre de nous materials didàctics elaborats a partir de la guia
Grau de satisfacció dels usuaris dels nous materials desenvolupats			
AD13	Fàbrica de recursos educatius	Nombre de recursos educatius disponibles a la fàbrica de recursos	
		Temàtiques tractades als recursos creats	
AD14	Elaborar programa educatiu a llarg termini sobre aigua	Nombre Activitats proposades	
		Abast del programa	
		Consum d'aigua per habitant	

Àmbit	Codi	Títol de l'acció	Indicadors
ÀMBIT DE L'ADMINISTRACIÓ I ORGANITZATIU	AD15	Elaborar programa educatiu a llarg termini sobre energia	Nombre Activitats proposades
			Abast del programa
			Energia renovable generada a la RBM
			Consum energètic per habitant
	AD16	Elaborar programes a llarg termini sobre canvi climàtic	Nombre Activitats proposades
			Abast del programa
			Mesurament de GEHs
	AD17	Elaborar programes a llarg termini sobre mobilitat sostenible	Nombre Activitats proposades
			Abast del programa
			Usuaris del transport públic
	AD18	Millora i dinamització d'equipaments i infraestructures d'educació ambiental	Nombre de centres analitzats
			Nombre d'activitats de diferent temàtica als equipaments d'EA
	AD19	Promoure la creació d'Equipaments d'EA dins dels nuclis poblacionals principals	Existència d'equipaments d'EA creats a les principals zones urbanes
	AD20	Modelització dels criteris d'avaluació dels programes que cal dur a terme dins de la RBM	Quantitat i qualitat dels indicadors de mesura
	AD21	Pla de comunicació de l'Educació Ambiental a la RBM	Existència d'una estratègia de comunicació sobre l'EA
			% de població aconseguit amb el Pla de Comunicació
	AD22	Acords de col·laboració amb operadores de transport	Nombre d'acords de col·laboració realitzats
			Nombre d'operadores de transport que aporten informació durant el viatge

Àmbit	Codi	Títol de l'acció	Indicadors
ÀMBIT DE L'ADMINISTRACIÓ I ORGANITZATIU	AD23	Vídeo promocional educatiu sobre els valors de la RBM	Abast del vídeo promocional educatiu
			Nº entitats col·laboradores en la promoció del vídeo
	AD24	Realitzar periòdicament l'enquesta d'hàbits de vida sostenible per conèixer l'efectivitat del pla de treball a Educació per al Desenvolupament Sostenible (EDS) a Menorca	Realització de l'enquesta cada 2 anys
			Nombre de respostes registrades
			Grau de millora en els hàbits de vida sostenible entre la població
	AD25	Guies de Bones Pràctiques per sectors	Nombre de Guies de Bones Pràctiques realitzades
			Nombre de sectors que compten amb Guia de Bones Pràctiques
	AD26	Guies tècniques per a personal de l'administració local	Nombre de Guies tècniques
			Nombre d'administracions locals que compten amb Guia tècnica
	AD27	Formació específica a les Administracions Públiques sobre temes socioambientals i Objectius de Desenvolupament Sostenible - Agenda 2030	Nombre de formacions específiques realitzades
			Nombre de persones de les administracions públiques que rep la formació
			Grau de satisfacció de la qualitat de les formacions
	AD28	Formació específica sobre el manteniment de zones verdes i biodiversitat associada a entorns rurals i urbans	Nombre de formacions realitzades
			Nombre de tècnics i operaris municipals que rep la formació
Grau de satisfacció de la qualitat de les formacions			
AD29	Realització de fires, festivals, conferències i esdeveniments relacionats amb l'educació ambiental	Nombre d'esdeveniments de temàtica ambiental programats i realitzats	
		% d'assistència als esdeveniments	
		Tipus de públic assistent als esdeveniments	

Àmbit	Codi	Títol de l'acció	Indicadors
ÀMBIT DE L'ADMINISTRACIÓ I ORGANITZATIU	AD30	Potenciar el Camí de Cavalls com un equipament d'Educació Ambiental a l'aire lliure	Nombre d'activitats d'EA realitzades al Camí de Cavalls
	AD31	Punt Mòbil d'Educació Ambiental	Existència d'un punt mòbil d'EA
			Nombre i tipus d'activitats realitzades amb el punt mòbil d'EA
			Territori aconseguit amb el punt mòbil d'EA
			Nombre de participants a les activitats proposades
	AD32	Potenciar les deixalleries com a infraestructures d'Educació Ambiental	Nombre i tipus d'activitats d'EA realitzades en deixalleries
			% d'assistència poblacional a les activitats d'EA realitzades en deixalleries
	AD33	Eliminar o reduir barreres per a l'educació ambiental com la no existència de transport	Nombre de barreres identificades
			Nombre de barreres eliminades
	AD34	Reunió anual oberta per a tots els educadors/es ambientals i actors implicats per millorar la implantació de l'educació ambiental	Nombre de reunions
			Nombre d'assistents
	AD35	Signatura d'un acord de col·laboració entre els diferents Ajuntaments i el Consell Insular de Menorca	Existència d'acord de col·laboració
			Nombre de signants

Àmbit	Codi	Títol de l'acció	Indicadors
ÀMBIT DE L'EDUCACIÓ FORMAL	EF1	Projectes integrats per als centres educatius	Existència d'una comissió ambiental als centres
			Nº de centres amb pla anual d'EA
	EF2	Capacitació ambiental per a professorat	Existència de programes de capacitació ambiental
			Nombre de programes i places ofertes
	EF3	Revisar i millorar el programa de Centres Ecoambientals	Nombre de centres adscrits al prog.
			Nombre de centres que han implantat canvis al programa
			Abast dels continguts del programa
	EF4	Programa d'activitats educatives de la RBM	Nombre d'activitats d'EA realitzades per a públic infantil a partir de 0 anys
			Abast de les activitats
	EF5	Creació d'un mòdul de la Reserva de Biosfera en la formació reglada i com a curs independent	Existència del curs/mòdul de la RBM en formació reglada
			Nombre d'alumnes que accedeixen al curs/mòdul
			Valoració general del curs/mòdul
	EF6	Optativa Escolar Ambiental a nivell de l'educació secundària obligatòria	Existència d'optativa a centres de secundària
			Nombre de centres amb optativa

Àmbit	Codi	Títol de l'acció	Indicadors
ÀMBIT DE LA CIUTADANIA, ASSOCIACIONS I SECTORS PRODUCTIUS	CD1	Capacitació ambiental per a professionals de diversos sectors	Nombre de programes de capacitació ambiental per a professionals
			Nombre de places ofertes
			Abast dels programes de capacitació
	CD2	Formació per millorar el coneixement de la sostenibilitat al sector turístic	Nombre de programes de capacitació ambiental per a professionals turístics
			Nombre de places ofertes
			Abast dels programes de capacitació
	CD3	Promoure taules de treball conjunts amb sectors socials d'interès	Grau de participació dels sectors a les taules de treball
			Nombre de participants per taula i per sector
	CD4	Promoure aliances i canals de col·laboració permanent entre els diferents grups d'interès mitjançant la creació d'un Fòrum Ciutadà	Realització d'una reunió anual de coordinació
	CD5	Formació per a la reducció, reutilització i correcta separació de residus	Nombre d'activitats relacionades amb els residus
			Nombre de participants a les activitats
			Grau de satisfacció de les accions realitzades

Àmbit	Codi	Títol de l'acció	Indicadors
ÀMBIT DE LA CIUTADANIA, ASSOCIACIONS I SECTORS PRODUCTIUS	CD6	Formació específica sobre mesures d'estalvi energètic per a la ciutadania en general	Nombre de formacions realitzades sobre mesures energètiques
			% d'assistència a les formacions de persones amb risc d'exclusió social
	CD7	Educació ambiental associada al projecte "Menorca sense Envasaments"	Nombre d'activitats d'EA realitzades al projecte "Menorca sense Envasaments"
			Abast de les activitats
	CD8	Campanyes de sensibilització ambiental per al sector turístic	Nombre de campanyes realitzades per al sector turístic
			Grau de participació d'agents del sector turístic
	CD9	Realització anual del programa "Viu Menorca Biosfera"	Nombre de joves que hi participen
			Grau de satisfacció del programa
	CD10	Programa participatiu per als joves	Existència d'un programa per a joves
			% d'assistència de joves a les sessions de treball
	CD11	Promoció de la figura Ciutats educadores	Nombre de municipis petits adherits al programa de Ciutats educadores
	CD12	Inclusió d'activitats que fomentin la sostenibilitat al Programa AlternaNits i a l'agenda d'activitats de l'Institut de Joventut de Menorca	Nombre d'activitats d'EDS al programa AlternaNits i a l'InJove
Grau de participació de joves a les activitats			
Grau de satisfacció de les activitats entre els joves			

Àmbit	Codi	Títol de l'acció	Indicadors
ÀMBIT DE LA CIUTADANIA, ASSOCIACIONS I SECTORS PRODUCTIUS	CD13	Impulsar accions de formació i sensibilització per a professionals i població en general, a l'àmbit de la gestió de l'aigua	Nombre d'accions formatives i de sensibilització dutes a terme
			Nombre de participants en accions de formació
			Nombre de persones objecte de les campanyes de sensibilització
	CD14	Sensibilització i formació professional sobre espais naturals	Nombre d'accions formatives i de sensibilització dutes a terme
			Nombre de participants en accions de formació
			Nombre de persones objecte de les campanyes de sensibilització
	CD15	Donar suport programes de promoció per a productes locals	Nombre de programes de promoció realitzats
			Nombre i tipus de productes locals promocionats
			Grau d'efectivitat de les promocions
	CD16	Donar suport a la producció ecològica	Nombre de professionals del sector dedicats a la producció ecològica
			Creixement en vendes del sector de producció ecològic
	CD17	Impulsar accions de formació i sensibilització en matèria de gestió de sòls agrícoles i forestals	Nombre d'accions formatives realitzades
			Superfície agrària (SAU)
			Superfície forestal (ha)

13. CRONOGRAMA TEMPORAL

A continuació, es mostra el cronograma temporal de les accions plantejades:

Codi	Títol de l'acció	Prioritat	2023		2024		2025		2026		2027		2028		2029		2030	
			Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre	
			1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
ÀMBIT DE L'ADMINISTRACIÓ I ORGANITZATIU																		
AD1	Creació d'un grup d'educació ambiental permanent a l'illa	Alta																
AD2	Establiment d'un sistema d'indicadors i de recollida d'informació per disposar de resultats mesurables de la incidència/utilitat de les accions d'educació ambiental	Alta																
AD3	Creació d'una comissió específica de dinamització, seguiment i control del Pla	Alta																
AD4	Capacitació dels nous Educadors Ambientals	Alta																
AD 5	Creació d'un Centre d'Educació Ambiental de Menorca	Mitjana																

Codi	Títol de l'acció	Prioritat	2023		2024		2025		2026		2027		2028		2029		2030	
			Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre	
			1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
AD6	Inventari de les activitats d'Educació Ambiental de Menorca	Alta																
AD7	Inventari detallat dequipaments d'Educació Ambiental	Alta																
AD8	Registre voluntari d'empreses i entitats dedicades a l'educació ambiental	Mitjana																
AD9	Portal web que aglutini i coordini els programes d'educació ambiental	Alta																
AD10	Revisar i millorar els programes que s'estan duent a terme actualment	Alta																
AD11	Creació d'un grup multidisciplinar d'innovació i experimentació d'Educació Ambiental	Mitjana																
AD1 2	Elaboració de materials didàctics nous sota una bona fonamentació pedagògica	Mitjana																

Codi	Títol de l'acció	Prioritat	2023		2024		2025		2026		2027		2028		2029		2030	
			Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre	
			1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
AD13	Fàbrica de recursos educatius	Mitjana																
AD14	Elaborar programes a llarg termini sobre aigua	Mitjana																
AD15	Elaborar programes a llarg termini sobre energia	Mitjana																
AD16	Elaborar programes a llarg termini sobre canvi climàtic	Mitjana																
AD17	Elaborar programes a llarg termini sobre mobilitat sostenible	Mitjana																
AD18	Millora i dinamització d'equipaments i infraestructures d'educació ambiental	Alta																
AD 19	Promoure la creació d'Equipaments d'EA dins dels nuclis poblacionals principals	Baixa																

Codi	Títol de l'acció	Prioritat	2023		2024		2025		2026		2027		2028		2029		2030	
			Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre	
			1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
AD20	Modelització dels criteris d'avaluació dels programes que cal dur a terme dins de la RBM	Alta																
AD21	Pla de comunicació de l'Educació Ambiental a la RBM	Alta																
AD22	Acords de col·laboració amb operadores de transport	Mitjana																
AD23	Vídeo promocional educatiu sobre els valors de la RBM	Mitjana																
AD24	Realitzar periòdicament l'enquesta d'hàbits de vida sostenible per conèixer l'efectivitat del pla de treball a Educació per al Desenvolupament Sostenible (EDS) a Menorca	Mitjana																
AD25	Guies de Bones Pràctiques per sectors	Mitjana																
AD26	Guies tècniques per a personal de l'administració local	Mitjana																

Codi	Títol de l'acció	Prioritat	2023		2024		2025		2026		2027		2028		2029		2030	
			Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre	
			1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
AD27	Formació específica a les Administracions Públiques sobre temes socioambientals i Objectius de Desenvolupament Sostenible - Agenda 2030	Mitjana																
AD28	Formació específica sobre el manteniment de zones verdes i biodiversitat associada a entorns rurals i urbans	Mitjana																
AD29	Realització de fires, festivals, conferències i esdeveniments relacionats amb l'educació ambiental	Baixa																
AD30	Potenciar el Camí de Cavalls en un equipament d'Educació Ambiental a l'aire lliure	Baixa																
AD31	Punt Mòbil d'Educació Ambiental	Mitjana																
AD32	Potenciar les deixalleries com a infraestructures d'Educació Ambiental	Baixa																
AD33	Eliminar o reduir barreres per a l'educació ambiental com la no existència de transport	Mitjana																

Codi	Títol de l'acció	Prioritat	2023		2024		2025		2026		2027		2028		2029		2030	
			Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre	
			1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
AD34	Reunió anual oberta per a tots els educadors/es ambientals i actors interessats per millorar la implantació de l'educació ambiental	Mitjana																
AD35	Signatura d'un acord de col·laboració entre els diferents Ajuntaments i el Consell Insular de Menorca	Mitjana																

Codi	Títol de l'acció	Prioritat	2023		2024		2025		2026		2027		2028		2029		2030	
			Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre	
			1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
ÀMBIT DE L'EDUCACIÓ FORMAL																		
EF1	Projectes integrats per als centres educatius	Mitjana																
EF2	Capacitació ambiental per a professorat	Alta																
EF3	Revisar i millorar el programa de Centres Ecoambientals	Alta																
EF4	Programa d'activitats educatives de la RBM per a educació infantil a partir de 0 anys	Mitjana																
EF5	Creació d'un mòdul de la Reserva de Biosfera en la formació reglada i com a curs independent	Mitjana																
EF6	Optativa Escolar Ambiental a nivell de l'educació secundària obligatòria	Mitjana																

Codi	Títol de l'acció	Prioritat	2023		2024		2025		2026		2027		2028		2029		2030	
			Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre	
			1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
ÀMBIT DE LA CIUTADANIA, ASSOCIACIONS I SECTORS PRODUCTIUS																		
CD1	Capacitació ambiental per a professionals de diversos sectors	Mitjana																
CD2	Formació per millorar el coneixement de la sostenibilitat al sector turístic	Alta																
CD3	Promoure taules de treball conjunts amb sectors socials d'interès	Mitjana																
CD4	Promoure aliances i canals de col·laboració permanent entre els diferents grups d'interès mitjançant la creació d'un Fòrum Ciutadà	Mitjana																
CD5	Formació per a la reducció, reutilització i correcta separació de residus	Mitjana																
CD6	Formació específica sobre mesures d'estalvi energètic	Mitjana																

Codi	Títol de l'acció	Prioritat	2023		2024		2025		2026		2027		2028		2029		2030	
			Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre	
			1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
CD7	Educació ambiental associada al projecte "Menorca sense Envasaments "	Mitjana																
CD8	Campanyes de sensibilització ambiental per al sector turístic	Mitjana																
CD9	Realització anual del programa "Viu Menorca Biosfera"	Mitjana																
CD10	Programa participatiu per als joves	Alta																
CD11	Promoció de la figura Ciutats educadores	Mitjana																
CD12	Inclusió d'activitats que fomentin la sostenibilitat al Programa AlternaNits i a l'agenda d'activitats de l'Institut de Joventut de Menorca	Mitjana																
CD13	Impulsar accions de formació i sensibilització per a professionals i població en general, a l'àmbit de la gestió de l'aigua	Alta																

Codi	Títol de l'acció	Prioritat	2023		2024		2025		2026		2027		2028		2029		2030	
			Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre		Semestre	
			1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
CD14	Sensibilització i formació professional sobre espais naturals	Alta																
CD15	Donar suport programes de promoció per a productes locals	Baixa																
CD16	Donar suport a la producció ecològica	Mitjana																
CD17	Impulsar accions de formació i sensibilització en matèria de gestió de sòls agrícoles i forestals	Mitjana																

14. PRESSUPOST APROXIMAT

ÀMBIT ADMINISTRACIÓ I ORGANITZATIU			
Codi	Acció	Pst mínim	Pst màxim
AD1	Creació d'un grup d'educació ambiental permanent a l'illa	100.000 €	170.000 €
AD2	Establiment d'un sistema d'indicadors i de recollida d'informació per disposar de resultats mesurables de la incidència/utilitat de les accions d'educació ambiental	6.000 €	15.000 €
AD3	Creació d'un òrgan específic de dinamització, seguiment i control del pla	6.000 €	15.000 €
AD4	Capacitació dels nous Educadors Ambientals	15.000 €	60.000 €
AD5	Creació d'un Centre d'Educació Ambiental de Menorca	500.000 €	2.000.000 €
AD6	Inventari de les activitats d'Educació Ambiental de Menorca	10.000 €	15.000 €
AD7	Inventari detallat d'equipaments d'Educació Ambiental	10.000 €	15.000 €
AD8	Registre voluntari d'empreses i entitats dedicades a l'educació ambiental	15.000 €	60.000 €
AD9	Portal web que aglutini i coordini els programes d'educació ambiental	10.000 €	30.000 €
AD 10	Revisar i millorar els programes que s'estan duent a terme actualment	15.000 €	60.000 €

AD11	Creació d'un grup multidisciplinar d'innovació i experimentació d'Educació Ambiental	60.000 €	100.000 €
AD12	Elaboració d'una guia per al desenvolupament de nous materials didàctics sota una bona fonamentació pedagògica	6.000 €	15.000 €
AD13	Fàbrica de recursos educatius	6.000 €	15.000 €
AD14	Elaborar programa educatiu a llarg termini sobre aigua	15.000 €	30.000 €
AD15	Elaborar programa educatiu a llarg termini sobre energia	15.000 €	30.000 €
AD16	Elaborar programa educatiu a llarg termini sobre canvi climàtic	15.000 €	30.000 €
AD17	Elaborar programa educatiu a llarg termini sobre mobilitat sostenible	15.000 €	30.000 €
AD18	Millora i dinamització d'equipaments i infraestructures d'educació ambiental	150.000 €	500.000 €
AD19	Promoure la creació d'Equipaments d'EA dins dels nuclis poblacionals principals	100.000 €	250.000 €
AD20	Modelització dels criteris d'avaluació dels programes que cal dur a terme dins de la RBM	15.000 €	60.000 €
AD21	Pla de comunicació de l'Educació Ambiental a la RBM	60.000 €	150.000 €
AD22	Acords de col·laboració amb operadores de transport de passatgers	15.000 €	60.000 €

AD23	Vídeo promocional educatiu sobre els valors de la RBM	3.000 €	6.000 €
AD24	Realitzar periòdicament l'enquesta d'hàbits de vida sostenible per conèixer l'efectivitat del pla de treball a Educació per al Desenvolupament Sostenible (EDS) a Menorca	30.000 €	60.000 €
AD25	Guies de Bones Pràctiques per sectors	60.000 €	150.000 €
AD26	Guies tècniques per a personal de l'administració local	15.000 €	30.000 €
AD27	Formació específica a les administracions públiques sobre objectius de desenvolupament sostenible - Agenda 2030	30.000 €	60.000 €
AD28	Formació específica sobre el manteniment de zones verdes i biodiversitat associada a entorns rurals i urbans	30.000 €	60.000 €
AD29	Realització de fires, festivals, conferències i esdeveniments relacionats amb l'educació ambiental	150.000 €	500.000 €
AD30	Potenciar el Camí de Cavalls com un equipament d'Educació Ambiental a l'aire lliure	15.000 €	30.000 €
AD31	Punt Mòbil d'Educació Ambiental	50.000 €	100.000 €
AD32	Potenciar els punts nets de recollida de residus com a infraestructures d'educació ambiental	15.000 €	60.000 €
AD33	Eliminar o reduir barreres per a l'educació ambiental com la no existència de transport	60.000 €	150.000 €

PLA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER A LA SOSTENIBILITAT DE
LA RESERVA DE BIOSFERA DE MENORCA

AD34	Reunió anual oberta per a tots els educadors/es ambientals i actors interessats per millorar la implantació de l'educació ambiental	500 €	1.000 €
AD35	Signatura d'un acord de col·laboració entre els diferents Ajuntaments i el Consell Insular de Menorca	500 €	1.000 €
TOTAL ÀMBIT		1.618.000 €	4.918.000 €

ÀMBIT EDUCACIÓ FORMAL			
Codi	Acció	Pst mínim	Pst màxim
EF1	Projectes integrats per als centres educatius	15.000 €	60.000 €
EF2	Capacitació ambiental per a professorat	30.000 €	60.000 €
EF3	Revisar i millorar el programa de Centres Ecoambientals	15.000 €	60.000 €
EF4	Programa d'activitats educatives de la RBM per a educació infantil a partir de 0 anys	15.000 €	30.000 €
EF5	Creació d'un mòdul de la Reserva de Biosfera en la formació reglada i com a curs independent	30.000 €	60.000 €
EF6	Optativa Escolar Ambiental a nivell de l'educació secundària obligatòria	15.000 €	60.000 €
TOTAL ÀMBIT		120.000 €	330.000 €

ÀMBIT DE LA CIUTADANIA, ASSOCIACIONS I SECTORS PRODUCTIUS

Codi	Acció	Pst mínim	Pst màxim
CD1	Capacitació ambiental per a professionals de diversos sectors	30.000 €	60.000 €
CD2	Formació per millorar el coneixement de la sostenibilitat al sector turístic	30.000 €	60.000 €
CD3	Promoure taules de treball conjunts amb sectors socials d'interès	6.000 €	15.000 €
CD4	Promoure aliances i canals de col·laboració permanent entre els diferents grups d'interès mitjançant la creació d'un Fòrum Ciutadà	6.000 €	15.000 €
CD5	Formació per a la reducció, reutilització i correcta separació de residus	30.000 €	60.000 €
CD6	Formació específica sobre mesures d'estalvi energètic per a la ciutadania en general	6.000 €	15.000 €
CD7	Educació ambiental associada al projecte "Menorca sense Envasos"	6.000 €	15.000 €
CD8	Campanya de sensibilització ambiental per al sector turístic	20.000 €	50.000 €
CD9	Realització anual del programa "Viu Menorca Biosfera"	- €	- €
CD10	Programa participatiu per als joves	- €	- €
CD11	Promoció de la figura Ciutats Educadores	15.000 €	60.000 €

PLA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER A LA SOSTENIBILITAT DE
LA RESERVA DE BIOSFERA DE MENORCA

CD12	Inclusió d'activitats que fomentin la sostenibilitat al Programa Alternanits i a l'agenda d'activitats de l'Institut de Joventut de Menorca	- €	- €
CD13	Impulsar accions de formació i sensibilització per a professionals i població en general, a l'àmbit de la gestió de l'aigua	30.000 €	60.000 €
CD14	Sensibilització i formació professional sobre espais naturals	30.000 €	60.000 €
CD15	Donar suport programes de promoció per a productes locals	30.000 €	60.000 €
CD16	Donar suport a la producció ecològica	30.000 €	60.000 €
CD17	Impulsar accions de formació i sensibilització en matèria de gestió de sòls agrícoles i forestals	30.000 €	60.000 €
TOTAL ÀMBIT		299.000 €	650.000 €

PLA D'EDUCACIÓ AMBIENTAL PER A LA SOSTENIBILITAT DE LA RESERVA DE LA
BIOSFERA DE MENORCA

	Pressupost mínim	Pressupost màxim
TOTAL PRESSUPOST PLA	2.037.000 €	5.898.000 €

15. MECANISMES DE FINANÇAMENT

Per aconseguir èxit a llarg termini en la implantació del present Pla d'Educació per a la Sostenibilitat de la RBM, cal comptar amb recursos humans i tècnics suficients, que ja s'han citat en apartats anteriors, centrant-nos en aquest punt únicament en els recursos econòmics.

En aquest apartat es descriuen possibles mecanismes de finançament per a la posada en marxa i desenvolupament del Pla:

- ✓ **Dotació pressupostària amb fons propis:** durant el període de vigència del Pla (2023 – 2030) s'haurà d'establir una dotació pressupostària pròpia i estable, de caràcter anual que assegurï el desenvolupament de l'Estratègia, per part de l'organisme promotor, digui's el Consell Insular de Menorca, juntament amb el cofinançament d'altres organismes públics relacionats amb l'Educació Ambiental, tant com sigui possible.
- ✓ **Convenis amb altres administracions sectorials** relacionades amb l'Educació Ambiental, com pot ser la Direcció General de Residus i Educació Ambiental del Govern de les Illes Balears, o les administracions municipals.
- ✓ **Ajuts i subvencions**, tant europees, com de qualsevol àmbit, destinades al desenvolupament en sostenibilitat de Menorca.
- ✓ **Acords de col·laboració** amb altres entitats com ara Universitats, Cambres de comerç, Fundacions, Associacions, etc.
- ✓ **Ecotaxa:** Segons l'administració balear, el propòsit de l'ecotaxa⁷ és *“recaptar fons per minimitzar l'impacte del turisme massiu a la natura i al medi ambient a través de les inversions necessàries per a la conservació de la natura”*, per tant seria coherent la utilització d'un percentatge dels fons captats a través d'aquesta ecotaxa per al desenvolupament del Pla d'Educació per a la Sostenibilitat de la RBM, ja que una conscienciació més gran dels visitants a l'illa repercutiria en una millor conservació de l'entorn.

⁷Llei 2/2016, de 30 de març, de l'impost sobre estades turístiques a les Illes Balears i de mesures d'impuls del turisme sostenible

UN PROJECTE DE:

CONSELL INSULAR
DE MENORCA

